

Vems universitet är Göteborgs universitet?

En undersökning av studenter med folkhögskolebakgrund
vid Göteborgs universitet

Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet, rapport nr 5

Grafisk form: Anders Eurén, Externa relationer

Tryck: Intellecta Docusys AB 2006

Innehåll

INNEHÅLL	1
FÖRORD	3
FÖRFATTARENS FÖRORD	5
SAMMANFATTNING	6
1. INLEDNING	7
VARFÖR ÄR DET INTRESSANT ATT STUDERA GRUPPEN STUDENTER MED FOLKHÖGSKOLEBAKGRUND?	7
STUDIENS FRÅGESTÄLLNINGAR	9
ATT FÖLJA UPP OCH KARTLÄGGA – EN (O)MÖJLIG UPPGIFT?	11
AVGRÄNSNING AV STUDIENS MÅLGRUPP	14
RAPPORTENS DISPOSITION	15
OM UNIVERSITETETS UPPDRAG ATT ARBETA FÖR EN BREDDAD REKRYTERING	16
2. OM STUDENTER VID UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR	19
MÅTT PÅ STUDIEFRAMGÅNG – EXAMENSFREKVENNS OCH UPPNÅDDA POÄNG	19
ATT VARA STUDENT	21
ATT VARA STUDENT VID GÖTEBORGS UNIVERSITET	22
3. VAD INNEBÄR FOLKHÖGSKOLEBAKGRUND?	27
4. STUDIENS GENOMFÖRANDE	32
5. EN KARTLÄGGNING AV STUDENTER MED FOLKHÖGSKOLEBAKGRUND	35
ANTAL SÖKANDE OCH ANTAL ANTAGNA I FOLKHÖGSKOLEKVOTEN	35
EN BESKRIVNING OCH ANALYS MED HJÄLP AV LADOK	36
<i>Tillvägagångssätt för att lokalisera studenter i Ladok</i>	37
<i>Hur många studenter har folkhögskolebehörighet vid Göteborgs universitet? ...</i>	38
<i>Studenter med folkhögskolebakgrund ht 1999 till vt 2005</i>	39
<i>Utbildningsprogram eller fristående kurser</i>	42
<i>Vilka program läser studenter med folkhögskolebehörighet?</i>	44
<i>Jämförelser av studieprestation mellan program</i>	48
<i>Vilken folkhögskola kommer studenterna ifrån?</i>	54
<i>Sammanfattande kommentar</i>	55
6. OM KATEGORISERINGENS PROBLEMATIK	57
DEN ”TRADITIONELLA STUDENTEN” – NORMER OCH FÖRGIVETTAGANDEN	58
DEN KOMPLEXA FRÅGAN OM STUDIEAVBROTT	59

7. VAD TYCKER STUDENTER MED FOLKHÖGSKOLEBAKGRUND OM SINA PROGRAMSTUDIER?	61
KÖN, SOCIAL BAKGRUND OCH ÅLDER	62
VILKA PROGRAM STUDERAR STUDENTGRUPPEN VID	63
FÖRVÄNTNINGAR INFÖR OCH ERFARENHETER AV STUDIerna	65
AVBROTT OCH UPPEHÅLL OCH ORSAKER BAKOM DESSA	67
NÅGRA AVSLUTANDE KOMMENTARER.....	69
8. PERSONPORTRÄTT AV ÅTTA STUDENTER.....	71
URVAL AV INTERVJUPERSONER.....	71
PRESENTATION AV ÅTTA STUDENTER	73
ANALYS AV INTERVJUER.....	74
ÅTTA STUDENTER – ÅTTA BERÄTTELSEr	75
PERSONPORTRÄTT AV ANNA OCH DIANA: ”DET FÅR TA DEN TID DET TAR – HUVUDSAKEN ÄR ATT JAG BLIR KLAR”	76
<i>Anna</i>	76
<i>Diana</i>	80
<i>Reflektioner kring Anna och Diana</i>	83
PERSONPORTRÄTT AV BIRGITTA OCH GABRIELLA: ”DET ÄR VERKLIGEN DET HÄR JAG VILL. KAN INTE TÄNKA MIG NÅGOT ANNAT.”	84
<i>Birgitta</i>	84
<i>Gabriella</i>	88
<i>Kommentarer kring Birgitta och Gabriella</i>	94
PERSONPORTRÄTT AV ERIK OCH HANNA: ”NÄR STUDIerna OCH LIVET I ÖVRIGT INTE ÄR I FAS”	95
<i>Erik</i>	95
<i>Hanna</i>	98
<i>Kommentar Erik och Hanna</i>	102
PERSONPORTRÄTT AV CALLE OCH FRIDA: ”STUDIerna VAR INGET FÖR MIG.”	103
<i>Calle</i>	103
<i>Frida</i>	107
<i>Kommentarer kring Calle och Frida</i>	111
KOMMENTARER TILL PERSONPORTRÄTTEN.....	112
9. DISKUSSION	117
HUR SER STUDERANDEGRUPPEN UT?	117
AVBROTT OCH ATT ”LYCKAS” MED STUDIerna	118
STUDENTGRUPPENS EGNA BESKRIVNINGAR.....	120
EN KORT GENUSREFLEKTION.....	123
STUDENTER MED FOLKHÖGSKOLEBAKGRUND OCH BREDDAD REKRYTERING	123
10. REFERENSER.....	126

Bilagor

Förord

Grundtviginstitutet är uppbyggt kring mötet mellan folkhögskola och högskola. Det är ett möte mellan två ojämlika kunskapsvärldar som i sin verksamhet måste få till stånd ett fungerande samarbete och en fungerande dialog. Genom att undersöka detta konkreta exempel på möte mellan ojämlika kunskapsvärldar kan man också lära sig generella strukturer och gestalter i sådana möten. Institutet ser därför som sin uppgift att underlätta kontakter och dialog mellan ojämlika institutioner som sysslar med kunskapsbildning.

Grundtviginstitutet har givit FD Karin Lumsden Wass i uppdrag att göra en undersökning av studenter med folkhögskolebakgrund vid Göteborgs universitet. Undersökningen av folkhögskolestuderande vid Göteborgs universitet skulle ta avstamp i följande fråga: Hur lyckas folkhögskolestudenter med sina studier vid Göteborgs universitet? Preliminära data tydde nämligen på att dessa studenter oftare gör avbrott i sina studier än andra studenter.

En sådan undersökning är ett steg i kunskapsutveckling kring mötet mellan folkhögskola och högskola. Undersökningen är uppbyggd så att den innefattar såväl statistik som intervjuer och därtill analys av dessa data.

I arbetet med analysen av undersökningens resultat fann dock Lumsden Wass att det inte är oproblemiskt att starta med en undersökning av folkhögskolestudenters möte med högskolan som skall ta ställning till om de lyckas med sina studier. Innebär det att man tar en särartsproblematik för given? Att man utgår från att studenter med folkhögskolebakgrund avviker från normen samtidigt som denna norm inte ifrågasätts? Och innebär inte det i sin tur att skapa kunskap om mötet mellan folkhögskola och högskola som snarast stärker avstånd och försvårar möjlighet till ömsesidig dialog?

Rapporten problematiserar därför hur man skall se på avbrott i studierna. Är det nödvändigtvis negativt? Inom ramen för analysen diskuteras även hur kategorin folkhögskolestudenter skall avgränsas. Finns det något av vikt som studenter vid folkhögskolor har gemensamt? Eller är det bäst att beskriva denna grupp som en heterogen grupp?

Har sådana begreppsanalytiska frågor praktisk relevans? Det är min bestämda uppfattning att fungerande verktyg för arbete med organisations-

kulturer förutsätter djupgående kunskap. Vi ser i denna rapport hur formuleringen av grundproblemet genererar olika beskrivningar av folkhögskolestuderandes möte med högskolan. Och kunskap om sådana skillnader i beskrivningar spelar en avgörande roll när man skall skapa en för ojämlika parter fungerande dialog som faktiskt förändrar och utvecklar rådande förhållanden.

Institutet ser därför denna undersökning, och ytterligare kunskapsprojekt om mötet mellan folkhögskola och högskola, som förutsättningar för utformandet av praktiska verktyg.

Undersökningen har blivit möjlig att genomföra genom ekonomiskt bidrag från Västra Götalandsregionen och motfinansiering av Göteborgs universitet.

Göteborg i september 2006

Eva Mark, FD

Tf föreståndare för Grundtviginstitutet

Författarens förord

Denna studie har genomförts på uppdrag av Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet. Även om studien har varit en ”enmansutredning” har flera personer involverats som alla har gett råd och synpunkter på såväl det empiriska materialet som tolkningen av detta. Jag vill här tacka Ingrid Lomfors, tidigare föreståndare vid Grundtviginstitutet, för vägledning in i arbetet och för hjälp med studiens design och uppläggning. Jag vill också tacka Eva Mark, nuvarande föreståndare för Grundtviginstitutet, för viktiga och problematiserande samtal i studiens avgörande skede och i färdigställandet av rapporten.

Stort tack också till Lars Sannerstedt och Gudrun Balke vid planeringsavdelningen, Göteborgs universitet. Lars har gett ovärderlig handledning när det gäller hanteringen av studiedokumentationsprogrammet Ladok och också avsatt tid för att diskutera dessa data. Gudrun har möjliggjort för mig att använda enkätdata från STUG-projektet, och därtill gett råd om hur jag ska gripa mig an materialet. Gudrun har dessutom läst och gett värdefulla synpunkter på manus.

Göteborg den 26 september 2006

Karin Lumsden Wass

Sammanfattning

Studien syftar till att kartlägga och analysera gruppen studerande med folkhögskolebakgrund vid Göteborgs universitet. Undersökningen behandlar tre frågeställningar; en förmodad avbrottsproblematik, en kvantitativ beskrivning av studerandegruppen samt en tolkning av de studerandes egna erfarenheter av utbildningen. Kartläggningen är avgränsad till sex läsår och fokuserar i första hand de sammanhållna utbildningsprogrammen, men till viss del även fristående kurser. Det totala antalet studenter som ingår i populationen är 1 919 stycken, varav 67 procent är kvinnor. Bland studenter med denna bakgrund som läser utbildningsprogram är andelen kvinnor något högre (73 procent). Denna grupp är dessutom något äldre än den genomsnittlige studenten (medianåldern är 25 år mot 23 år för hela studentgruppen). Kännetecknande för gruppen är utöver detta att de oftare har föräldrar vars högsta utbildning är grundskola. Studenter med folkhögskolebakgrund läser i första hand utbildningsprogram med inriktning mot läraryrket och socionomyrket. De är till övervägande majoritet födda i Sverige och har svenska som hemspråk.

Studien problematiserar bilden av den genomsnittlige studenten genom att ta fasta på Högskoleverkets kategoriseringar av den traditionella respektive icke-traditionella studenten. Mot bakgrund av detta påvisar studien svårigheten att mäta vad som är en "lyckad" studiegång eller vad det innebär att klara studierna enligt en ideal norm. Studien diskuterar svårigheten i att mäta avbrott och avhopp, speciellt med avseende på att gruppen sett i relation till hela studentpopulationen är mycket liten och att skillnaderna i avbrottsfrekvenser mellan olika utbildningsprogram är stora.

Intervjustudien innefattar åtta studenter vilka samtliga haft perioder av uppehåll eller avbrott i sin studiegång. Analysen visar att flera av studenterna själva har skapat sig ett utrymme i studierna och av olika anledningar tagit dessa i en lugnare takt. De har antingen valt detta självmant och varvat studier med arbete, eller tvingats till ett eller flera uppehåll på grund av sjukdom. De två studenter som helt avbrutit sina studier har gjort det, antingen av skäl som knyter an till en personlig situation i kombination med en viss misräkning över hur utbildningen skulle vara, eller med skäl som direkt rör utbildningen och händelser som hade medfört konsekvenser för studentens fortsatta studiegång.

1. Inledning

Vid Göteborgs universitet väcktes våren 2005 frågan om hur studenter som antagits via folkhögskolestudier egentligen lyckas med sina universitetsstudier. Några undersökningar kring denna specifika studentgrupp hade inte gjorts vid universitet och det fanns inte heller någon klar bild över hur många dessa studenter var och vid vilka program de studerade. Frågan ledde till att en begränsad statistisk körning gjordes på ett urval studenter med denna bakgrund. Med hjälp av Ladok¹ kunde konstateras att avbrottsfrekvensen för studenter som antagits med behörighet från folkhögskolan föreföll vara något högre än för övriga studentgruppen. Denna information ledde i sin tur vidare till att universitet i samverkan med Västra Götalandsregionen avsatte medel för att genomföra en fördjupad studie just med fokus på denna specifika studentgrupp. Resultatet av detta initiativ presenteras i denna rapport.

Uppdraget har alltså varit att undersöka hur studenter med folkhögskolebakgrund lyckas med sina studier vid Göteborgs universitet och att särskilt fokusera frågan om avbrott och avhopp. Uppdraget har varit tidsbegränsat till 60% av en heltidstjänst under ett år. Tyngdpunkten har lagts på att problematisera de frågeställningar som utgör startpunkten för arbetet och att framför allt producera ett empiriskt material som kan utgöra ett underlag till diskussion gällande studiens frågeställningar. Däremot har det inte funnits tid till omfattande forskningsöversikter eller en teoretisk fördjupning av arbetet. Detta ingick inte heller i uppdraget. Ett sådant arbete skulle dock med fördel kunna genomföras med studiens empiriska material som grund.

Varför är det intressant att studera gruppen studenter med folkhögskolebakgrund?

Studenter som kommer till universitet via en behörighet från folkhögskolan är (som vi kommer att se längre fram) en förhållandevis liten grupp, sett i relation till hela studentgruppen. Den absoluta majoriteten studenter har

¹ Ladok är ett nationellt system för studiedokumentation av studenters prestationer av högskoleutbildning.

fått sin allmänna behörighet via gymnasieskolan eller motsvarande. Även om gruppen kan anses som liten i sammanhanget kan den vara intressant att studera av olika skäl. Framförallt är frågeställningen intressant mot bakgrund av att regeringen de senaste åren gett universitet och högskolor ett tydligt uppdrag att arbeta med breddad rekrytering (Proposition 2001/02:15, Proposition 2004/05:162). Det förefaller som att det finns en tämligen utbredd föreställning om att studenter som kommer via folkhögskolan i vissa avseenden skiljer sig från övriga studenter, inte minst mot bakgrund av tidigare skolerfarenheter, ålder och också social bakgrund. Om det är så bör slutsatsen bli att detta är en viktig grupp att beakta och värna i universitetets arbete med en breddad rekrytering.

En annan aspekt som gör denna grupp studenter intressant att studera är den studieform som folkhögskolan utgör. Ofta beskrivs folkhögskolans verksamhet som tämligen skild från den utbildning som bedrivs inom såväl gymnasieskola och kommunal vuxenutbildning som inom den högre utbildningen. Det ”folkbildningsmässiga” sägs ofta stå för ”något annat”, där den pedagogiska grundsynen tar sig uttryck i ett annat sätt att bedriva undervisning. Om det nu är så att den studiemiljö som kännetecknar folkhögskolan är speciell, så är det också av intresse att följa upp hur studenter som har dessa erfarenheter med sig i bagaget upplever mötet med universitetsstudierna. Är det någon skillnad att vara student och tidigare ha gått på folkhögskola? Har man med sig erfarenheter därifrån som berikar, eller kanske kommer i konflikt med det sätt varpå universitetsstudierna bedrivs? Detta är således ett annat motiv till varför denna specifika studentgrupp är intressant att studera.

Med detta sagt, vill jag ändå påpeka att risken med en studie som denna är att den snarare befäster våra föreställningar och kanske rent av bidrar till att skapa skillnader som inte finns genom att peka ut en studentgrupp som speciell och på något sätt särskiljande. Genom att pekas ut och ringas in blir gruppen också predestinerad att skilja ut sig i olika avseenden. Och eftersom studentgruppen har en gemensam nämnare – folkhögskolebakgrund – så är det lätt att alltför övermodigt relatera eventuella skillnader och likheter till just denna faktor. Naturligtvis har min ambition varit att undvika denna uppenbara risk. Icke desto mindre uppmanas läsaren härmed att själv vara uppmärksam och kritisk mot de tolkningar som görs i rapporten.

Studiens frågeställningar

Som framgick inledningsvis har studien tagit startpunkt i en ambition att få kunskaper om hur gruppen studenter med folkhögskolebakgrund lyckas med sina studier vid Göteborgs universitet. Utgångspunkten var en förmodad avbrottsproblematik. Preliminära analyser hade visat att gruppen studenter med folkhögskolebakgrund inte nådde upp till samma resultat och hade en högre avbrottsfrekvens än övriga studenter vilka studerade på program som var 160p. Detta väckte naturligtvis många frågor. Om det är så att studenter med folkhögskolebakgrund har en högre avbrottsfrekvens, vad beror det på? Har det med folkhögskolan som förberedande instans att göra, har det med hur studierna är upplagda på universitetet att göra, eller är kanske denna grupp i olika avseenden en speciell grupp som kännetecknas av vissa karakteristika? Såväl bland företrädare från folkhögskolan som från universitetet fanns ett intresse för att gå vidare med de frågor som väcktes. När uppdraget sedan utformades formulerades ett antal frågor som studien skulle inbegripa.² Dessa kan sammanfattas i följande. Studien skulle utforska:

- orsakerna till avhoppet och om dessa skiljer sig åt från studerande med annan bakgrund
- vilka utbildningar studenter med folkhögskolebakgrund söker till
- vilken studiesocial bakgrund de studerande har
- kartlägga vilka folkhögskolor de studerande kommer ifrån
- undersöka hur studenterna upplever övergången från folkhögskola till universitet och hur de tas om hand på universitetet

Enligt projektplanen skulle frågeställningarna belysas både kvantitativt och kvalitativt och i möjligaste mån också inkludera jämförelser mellan Göteborgs universitet och andra universitet/högskolor i landet.

Det fanns därmed tre separata spår i studien. För det första, *avbrottsproblematiken* – hur ser den ut och varför hoppar studenter med denna bakgrund av sina studier i större utsträckning? För det andra, *en kartläggning* av studentgruppen - vilka är de, till vad går de och varifrån kommer de? För det tredje, *studenternas egna upplevelser* av övergången mellan studieformerna och bemötandet vid universitetet. Dessa tre frågeställningar är till

² Detta är en sammanfattning av hur studien formuleras i projektplanen, daterad 2005-09-06.

sin karaktär väldigt olika och rymmer såväl en beskrivande ansats som en mer förståelseinriktad. Detta behöver dock inte betyda att de olika spårerna är komplementära. Snarare har de sin grund i olika metodologiska utgångspunkter som inte med självklarhet gör det möjligt att fördjupa förståelsen av den första frågeställningen genom studier av den andra och den tredje. Detta är således en svårighet i studien. En annan svårighet är att den till viss del ”spretiga” frågeformuleringen gör att studien som helhet kan uppfattas som fragmenterad. Min ambition har varit att åstadkomma ett resonemang som löper genom texten, men i vilken utsträckning som detta har lyckats är upp till läsaren att bedöma.

Att överhuvudtaget närma sig den problematik som studien är formulerad kring innebär dock att man först och främst bör fundera kring de grundantaganden som frågeställningarna vilar på. Att studera hur denna studentgrupp lyckas med sina studier kan förstås som en tämligen normativ fråga. Antagandet blir att det finns en kategori studenter som går igenom sina studier på ett ”lyckat” sätt. Det finns således en ordning eller en väg genom studierna som kan betraktas som normgivande. Inom ramen för frågeställningen rymms en förmodan om att studenter med folkhögskolebakgrund inte lever upp till denna norm. Frågeställningen kräver därför ett resonemang om vad som läggs i begreppet ”lyckas med studierna”. Detta återkommer jag till nedan.

Studiens tydliga avstamp i avbrottsproblematiken bör också i sig problematiseras. Det är lätt att ledas in i en förståelse där avbrott per definition betraktas som problematiskt, även om detta inte är intentionen med frågeställningen. Och ur ett rent administrativt/politiskt perspektiv så stämmer förmodligen det. Utbildningen blir svårplanerad, studenterna blir kostsamma då de inte blir fullt finansierade (eftersom de inte examineras), och det ser inte heller bra ut i statistiken. För den enskilde studenten behöver emellertid inte avbrottet vara ett misslyckande. Kanske har förutsättningarna förändrats och mera lockande alternativ öppnat sig och blivit möjliga att realisera? Kanske har man fått ett efterlängtat arbete? Kanske har man insett att utbildningen inte var rätt väg i livet och vill därför inte lägga ner tid och pengar på en utbildning som leder till ett yrke man inte vill arbeta med? Kanske har det hänt personliga saker som barnafödelse, storvinst på Bingo-Lotto eller flyttningar inom eller utom landet. Däremot *kan* ett avbrott naturligtvis också vara ett personligt misslyckande, eller kantat av bekymmer som rör ekonomi, familj eller andra sociala faktorer. Att däremot ta utgångspunkt i att det per definition är negativt, är problematiskt. Då handlar frågan snarast om genomströmning och examinationsfrekvens.

Därmed inte sagt att avbrottsfrekvenser är en ointressant fråga att studera. Frågeställningen kan naturligtvis bidra till viktiga kunskaper om hur det är att vara student och om hur utbildningen fungerar.

Att följa upp och kartlägga – en (o)möjlig uppgift?

Den frågeställning som studien utgår ifrån kan i en mening tyckas enkel och okomplicerad. Det handlar om att skilja ut och granska en specifik studentgrupp som enkelt går att identifiera genom universitetets antagningssystem. Och att följa upp hur studenter lyckas med sina studier genom till exempel mått på avhopp, studieuppehåll och uttagen examen kan te sig tämligen oproblematiskt. Det finns vid Göteborgs universitet ett studiedokumentationssystem för uppföljning, Ladok, där studentens alla förehavanden under sina studier registreras. På så sätt går det tämligen enkelt att för varje student dra ut ett register och säga något om hur denne ligger till med studierna. Frågan är emellertid vad som är måttstocken vid en sådan jämförelse. Högskoleverket (2005) hävdar att det finns två sorters studenter, dvs de ”traditionella” och de ”icke-traditionella”. De traditionella definieras som den grupp som är under 25 år när de påbörjar studierna, läser på heltid och går igenom studierna utan några längre uppehåll. De icke-traditionella studenterna är däremot över 24 år när de påbörjar studierna, läser på deltid och har gjort ett studieuppehåll som minst omfattar tre terminer. För att definieras som en icke-traditionell student räcker det med att uppfylla ett av de tre kriterierna.

Det framkommer i Högskoleverkets redovisning att andelen icke-traditionella studenter vid Göteborgs universitet år 2004 beräknas till 55%.³ De är alltså i majoritet. Med en sådan definition kan man därför starkt problematisera vad det innebär att lyckas med studierna, eller att genomföra dem i förväntad takt. Genom Högskoleverkets kategorisering tydliggörs hur den traditionella studenten förväntas vara ung, läsa på heltid och snabbt gå igenom studierna. Samtidigt, enligt denna definition, kompliceras bilden av att den normalstuderande studenten inte längre ser ut på det sättet. I alla fall inte vid Göteborgs universitet. Här är det snarare den icke-traditionella

³ Källa: http://nu-prod.hsv.se/NUController?event=NYCKELTAL_URVAL. Här framkommer att år 2001 var andelen icke-traditionella 57%, år 2002 58%, år 2003 56%, samt år 2005 53%. Andelen har alltså minskat under 2000-talet, men icke desto mindre är denna grupp fortfarande i majoritet.

studenten som är den normala. Därmed blir det också svårare att besvara frågan hur folkhögskolestudenter lyckas med sina studier. Vilken kategori studenter ska man mäta mot? Vad är en normal studiegång genom universitetet? Min föresats i denna rapport är därför att så långt som möjligt undvika att tala om jämförelsetal eller andra nyckeltal. Möjligen kan detta betraktas som fejt, men alternativet är att riskera att slå fast sanningar som snarare befäster gamla föreställningar av hur en normal student betar sig, snarare än att problematisera bilden av hur dagens studenter förhåller sig till och genomför sina studier.

Kvantitativt sett är uppföljning av studenter med folkhögskolebakgrund ett utforskat område. Detta blir inte minst tydligt i efterforskningarna av nationell statistik. Varken Högskoleverket eller Statistiska Centralbyrån gör analyser där resultat av genomgången högskoleutbildning relateras till den behörighet eller den kvot som den studerande blev antagen inom. Verket för Högskoleservice har tillgång till viss statistik, men denna är mycket begränsad. I den nationella statistiken redovisas aldrig studenternas resultat och prestationsgrad i relation till antagningskvoten. Studenter som får sin behörighet via folkhögskolan erhåller istället för betyg ett så kallat studieomdöme. Men inte heller i rapporter eller utredningar om betygens roll kontra högskoleprovets, eller vad betygen mäter kontra vad högskoleprovet mäter görs några analyser där gruppen folkhögskolestudenter och det studieomdöme som dessa tilldelas skiljs ut.⁴ Förmodligen beror detta på att antalet sökande inom kvoten är så litet i relation till hela det stora betygssurvalet att det inte anses relevant eller intressant att studera. Inte heller skiljs gruppen med utländska betyg ut, eller studenter som söker med det nuvarande betygssystemet kontra studenter som söker på det gamla. Betygsgruppen hanteras därmed som en enhetlig grupp. Avsaknaden av nationell statistik som ringar in just gruppen studerande med folkhögskolebakgrund, har medfört att jämförelser mellan olika högskolor tett sig omöjliga inom ramen för studien. Det har också inneburit att jag i princip helt fått förlita mig till konstruerandet av en egen empiri.

Några studier har dock genomförts som avsett just gruppen högskolestudenter med folkhögskolebakgrund. Dessa studier har i första hand varit ut-

⁴ Ett exempel är det sk VALUTA-projektet (Validation of the University Entrance System) vilket bedrivs i samarbete mellan forskargrupper vid Göteborgs universitet och Umeå universitet med professor Jan-Eric Gustafsson respektive professor Christina Stage som vetenskapliga ledare. Enligt kontakter med docent Christina Cliffordson finns studenter som söker inom folkhögskolekvoten med i hela betygssurvalet men skiljs inte ut vid analyserna.

värderingar och uppföljningar av studenter som deltagit i specifika projekt eller så kallade collegeutbildningar, dvs utbildningar som bedrivits i samarbete mellan folkhögskola och högskola/universitet, i syfte att förbereda för vidare högskolestudier. I antologin ”Breddad rekrytering – med förhinder? Ett möte mellan olika utbildningstraditioner”, (Ericson, 2005) skriver lärare från folkhögskola och högskola om sina erfarenheter av mötet mellan de båda utbildningstraditionerna. I boken behandlas exempelvis folkhögskolans förmåga att förbereda deltagarna, högskolans pedagogik och eventuella tillkortakommanden i mötet med studentgruppen, men också hur de studerande själva beskriver mötet med utbildningsinstitutionerna. Andersén (2004) har studerat ett rekryteringsprojekt som genomförts i samverkan mellan Mälardalens högskola och folkhögskolor i Södermanland och Västmanland. Utvärderingen visar att många deltagare genom projektet vågat ta steget att söka till högskolan, trots att de inte hade haft sådana tankar när de började på folkhögskolan. Samtidigt, hävdar Andersén, att projektet tydliggjort en krock mellan folkhögskolans familjära kultur och högskolans individualiserade studier där det inte alltid är helt tydligt vad som förväntas av dig som student.

Lorentz (2005) har utvärderat effekterna av en collegeutbildning som genomförts i samarbete mellan Eslövs folkhögskola och Lunds universitet. I ett urval bestående av tolv studerande, varav åtta har en annan etnisk bakgrund än svensk, följer Lorentz bland annat upp vilka studieresultat som gruppen uppnått vid universitetet. Det visar sig att de fyra studenter vilka har annan etnisk bakgrund än svensk och dessutom inte har någon akademisk tradition i familjen klarat studierna sämst sett till poängprestationen. Vid en uppföljning av denna grupp två år senare visar det sig emellertid att samtliga befann sig kvar i studier, men hade hoppat av och sökt in på ny kurs, alternativt börjat om igen på samma utbildning. Sett ur det perspektivet blir resultatet mindre nedslående. Lorentz slutsats blir emellertid att liknande högskoleförberedande kurser bör lägga större vikt vid interkulturella frågeställningar och särskilt stödja de elever som saknar svensk bakgrund och akademisk uppväxtmiljö.

Konstateras kan därmed att de uppföljningar som gjorts av gruppen studerande med folkhögskolebakgrund ofta rör tämligen små grupper av studerande. Några studier med statistiskt säkerställda uppföljningar där gruppen ställs mot andra studerandegrupper eller en tänkt genomsnittlig student har jag inte funnit. Avsaknaden av detta gör dock inte föreliggande studie mindre intressant och därmed övergår jag till att beskriva denna studies målgrupp.

Avgränsning av studiens målgrupp

För att få tillträde till högskolestudier krävs att den sökande har grundläggande behörighet, dvs har ett slutbetyg från ett nationellt eller specialutformat program i gymnasieskolan och dessutom har betyget godkänd i kurser som motsvarar 90% av vad som krävs för ett fullständigt program.⁵ För vissa kurser och program krävs emellertid särskild behörighet, vilket innebär att krav dessutom ställs på betyg i specifika gymnasiekurser och/eller krav på arbetslivserfarenhet.

Det finns idag flera urvalsgrunder som fungerar som sorteringsverktyg i antagningsprocessen:

- gymnasiebetyg (inkl kommunal vuxenutbildning och folkhögskola),
- högskoleprov,
- arbetslivserfarenhet och yrkeslivserfarenhet,
- andra särskilda prov,
- alternativt urval,
- särskilda skäl
- reell kompetens.

Också folkhögskolestudier ger behörighet för högre studier förutsatt att man läst de ämnen som krävs för grundläggande behörighet (eg folkhögskolans allmänna linje). Vid folkhögskolan ges emellertid inte betyg utan istället ett omdöme som avser att mäta elevens studieförmåga (och inte som gymnasiebetyget vilket mäter ämneskunskaper).⁶ Sökande som läst in grundläggande behörighet vid folkhögskola söker därmed in med sitt studieomdöme och ingår i betygsurvalet. Däremot utgör de en egen kvotgrupp vilken är proportionell i relation till antalet sökande. För hela landet gäller att höstterminen 2003 antogs totalt 891 personer inom den särskilda folkhögskolekvoten. Detta ska ses i relation till de 32 596 personer som antogs i hela det övriga betygsurvalet (SOU 2004:29).

⁵ Det finns flera andra kriterier för grundläggande behörighet som studier vid kommunal vuxenutbildning, studier i det "gamla" gymnasiesystemet med 2 och 3-åriga linjer, 25:4 regeln där 4 års arbetslivserfarenhet i kombination med 25 års ålder eller äldre och styrkt behörighet i svenska och engelska ger behörighet till studier, och avslutad utländsk gymnasieutbildning.

⁶ Att studieomdömet inte är alldeles oomtvistat ger såväl Andersson, Larson och Wärvik (2000), som Karlsson (2001) uttryck för. Författarna problematiserar i huvudsak detta med avseende på huruvida det utgår ifrån ett värderingssystem som kan antas ligga i linje med folkbildningens pedagogiska grundsyn.

När jag i rapporten talar om kategorin studenter med folkhögskolebakgrund, gäller detta studenter som har sökt till Göteborgs universitet, åberopat en folkhögskolebehörighet, fått denna prövad och blivit registrerad på en kurs. Det betyder att de mycket väl kan ha antagits i andra kvotgrupper än i folkhögskolans kvotgrupp (gymnasiebetyg, högskoleprov, särskilt urval etc). De *kan* naturligtvis ha antagits på det omdöme de fått via folkhögskolan och som gett dem behörighet att söka inom ramen för folkhögskolekvoten. Denna avgränsning betyder samtidigt att det förmodligen finns ett flertal studenter vid Göteborgs universitet som har gått på folkhögskola men som inte finns med i urvalet. Det kan vara av två anledningar. För det första, att de inte åberopat att de har denna behörighet. För det andra, att de har läst särskilda kurser vid folkhögskolan som inte ger dem allmän behörighet. Det kan vara kurser i musik, konst, livsåskådning etc. Kurserna kan i sig ha varit viktiga för att komma in på universitetet, men de ger inte någon formell behörighet för att bli antagen.

Ytterligare en avgränsning är viktig att påpeka. Merparten av den empiriska analysen avser utbildningsprogram och inte fristående kurser. Att göra en fullständig redovisning av fristående kurser visade sig snart vara en alltför stor uppgift för att kunna rymmas inom ramen för den tid som varit till förfogande för denna studie. Med utgångspunkt i studiens frågeställningar blir också programstudenterna av extra stort värde att studera. Att påbörja studier vid ett program är ett större åtagande än att läsa fristående kurser (givet att inte studenten ifråga själv kombinerat sin egen kandidat-, eller magisterexamen). Däremot kan man fundera över hur denna avgränsning påverkar studiens resultat. Detta återkommer jag till i kapitel 4.

Rapportens disposition

De skilda frågeställningarna som ligger till grund för studien har jag i den empiriska delen valt att hantera på följande sätt. I ett första skede tar jag mig an frågeställningen som rör kartläggning av studerandegruppen. Här är ambitionen att presentera ett empiriskt material som är producerat med hjälp av de administrativa verktyg som finns tillgängliga (i första hand Ladok). Min ambition är dock att i anslutning till detta föra en problematiserande diskussion av den kategorisering som jag gör. I ett andra skede vänder jag emellertid på hela resonemanget och utgår från kategorin ”studenter med folkhögskolebakgrund” som en speciell grupp och låter dem tala som en grupp. Här använder jag mig såväl av en enkätstudie genomförd av Balke (2001) som av en intervjustudie genomförd under våren

2006. Det betyder att jag utifrån en problematiserande ingång över svårigheten att kategorisera gruppen, i nästa skede tar gruppen för given och låter denna beskrivas genom dels en studie där denna kategori studenter har besvarat ett antal frågor i en enkät, dels genom hur åtta studenter som samtliga har folkhögskolebakgrund resonerar och berättar om sina studier.

Innan jag kommer in på studiens empiriska del gör jag emellertid några nedslag i tidigare studier som behandlat dels studenter vid universitet och högskolor i Sverige, dels studier som intresserat sig för folkhögskolans verksamhet. Mitt resonemang kommer när det gäller det förstnämnda att koncentreras kring hur studentgruppen kategoriseras och beskrivs, och när det gäller det sistnämnda, hur folkhögskolornas pedagogiska särart beskrivs och diskuteras. Allra först tar jag dock ett avstamp i diskussionen om breddad rekrytering för att på så sätt förankra studiens frågeställningar i universitetets uppdrag att arbeta för att bredda studentgruppens sammansättning med avseende på exempelvis social bakgrund, etnicitet, kön och sexuell läggning.

Om universitetets uppdrag att arbeta för en breddad rekrytering

Att göra utbildningssystemet tillgängligt för alla har under lång tid varit en politisk ambition i Sverige. I takt med att universitetsutbildningen under en tämligen kort period gått från att vara en utbildning för de få till en massutbildning för de många (Askling, Christiansson & Foss-Fridlitzius, 2001) har också ambitionen än mer förstärkts. Regeringen har såväl i propositionen Den öppna högskolan (Proposition 2001/02:15) som i propositionen Ny värld – ny högskola (Proposition 2004/05:162) lagt fram riktlinjer för att ge högskolor och universitet incitament till att arbeta med frågor som rör rekrytering och antagning. I den senaste högskolepolitiska propositionen slås det fast att:

Alla människor har rätt till kunskap och utveckling. Kunskapssamhället ska stå öppet för alla, oavsett social bakgrund, könstillhörighet, etnisk tillhörighet, funktionshinder, bostadsort eller sexuell läggning. Valet av högre studier skall i första hand styras av individens intresse och förmåga, inte av individens bakgrund. Högskolan måste vara en kraft för social förändring så att mångfalden i samhället bättre återspeglas i högskolan. Regeringen anser därför att rekryteringen till högskolan bör fortsätta att vidgas till nya grupper (Proposition 2004/05:162, s 143).

De två propositioner som lagts fram under 2000-talet visar således på att diskussionen varit tämligen intensiv under den period som föreliggande studie avser att belysa. Konkret har detta kommit till uttryck exempelvis

genom att högskolor och universitet sedan år 2002 är skyldiga att upprätta handlingsplaner som anger hur arbetet med att aktivt främja och bredda rekryteringen sker. En särskild Rekryteringsdelegation har dessutom under perioden 2002-2004 haft i uppdrag att stödja projekt vid universitet och högskolor som syftat till att minska den sociala och etniska snedrekryteringen (Rekryteringsdelegationen, 2004).⁷

Vid Göteborgs universitet har arbetet med breddad rekrytering bland annat konkretiserats genom ett antal olika projekt och verksamheter.⁸ Det har exempelvis handlat om att starta behörighetsgivande utbildningar som collegeutbildningar, basårutbildningar och introduktionsutbildningar, men också om att utveckla en samverkan med grund-, gymnasieskolor och folkhögskolor i regionen. Både från universitetet centralt och från fakulteter och institutioner har det initierats rekryterings- och informationskampanjer med deltagande i mässor, besök på skolor etc. Ett exempel är det så kallade studentambassadörsprojektet då studenter från icke-akademiska hem besökt gymnasieskolor och vuxenutbildningsinstitutioner och berättat om vägen till studierna. Också Grundtviginstitutet har varit en viktig aktör i arbetet med breddad rekrytering. Under en femårsperiod, 1999-2004, bedrevs ett kontinuerligt arbete i stadsdelen Biskopsgården, där Grundtviginstitutet tillsammans med Göteborgs folkhögskola aktivt arbetade för att ”öppna dörrarna” mot universitetet och minska avståndet till att påbörja högskolestudier (Hagberg och Omsäter, 2006).⁹ Det handlade både om att bjuda in forskare från universitetet för att möta eleverna på folkhögskolan, men också om att ge eleverna på folkhögskolan möjlighet att besöka universitetet, delta i föreläsningar och bekanta sig med miljön. Ytterligare ett projekt har bedrivits vid Grundtviginstitutet vilket syftat till att kartlägga det befintliga samarbetet mellan Västra Götalandsregionens 19 folkhögskolor och Göteborgs universitet och framför allt undersöka förutsättningarna för en ökad samverkan mellan folkhögskolor och universitetet (Malmgren, 2006).¹⁰

I ljuset av intentionerna om breddad rekrytering borde folkhögskolans elever räknas till den målgrupp som är angelägen att rekrytera. Det finns i alla

⁷ För detta hade delegationen 120 miljoner kronor. Flertalet projekt som beviljades medel avsåg sk collegeutbildningar och språkverkstäder.

⁸ Se GU:s Årsberättelser för 2003, 2005 och 2005 för en fullständig redogörelse

⁹ Projektansvarig var Eina Hagberg, Grundtviginstitutet, Göteborgs universitet.

¹⁰ Projektansvarig var Kjell Malmgren, Grundtviginstitutet, Göteborgs universitet.

fall en allmän föreställning om att folkhögskolan lättare rekryterar personer som kanske har en snårig utbildningsbakgrund bakom sig eller som av olika anledningar inte tidigare gått vidare inom utbildningssystemet. Om ambitionen är att verka för social förändring och att nå nya grupper borde således folkhögskolan utgöra en viktig rekryteringsbas för universitet och högskolor. Här är det dock intressant att notera att när det i den senaste propositionen Ny värld – ny högskola, talas om samverkanspartners förespråkas ett aktivt samarbete med gymnasieskolor som har en låg övergångsfrekvens till högskolestudier. Däremot nämns inte folkhögskolan i detta sammanhang. I den senaste handlingsplanen för breddad rekrytering som antagits vid Göteborgs universitet finns dock folkhögskolan inskriven som en samverkanspartner (GU, 2006).¹¹

¹¹ Göteborgs universitet (2006) ”Likabehandling och breddad rekrytering av studenter. Handlingsplan för 2006.” Fastställd vid rektorssammanträde 2006 01 23.

2. Om studenter vid universitet och högskolor

Vid Sveriges universitet och högskolor studerade höstterminen 2004 över 330 000 individer. Av dessa var ca 60 procent kvinnor (Högskoleverket, 2005). Vid Göteborgs universitet studerade höstterminen 2004 nästan en tiondel av landets studenter, dvs drygt 30 000 studenter. Av dessa var ca 66 procent kvinnor. En så kvantitativt omfattande verksamhet kräver naturligtvis olika former av nyckeltal och mått för att följa upp och värdera effekterna och resultaten av verksamheten.

Mått på studieframgång – examensfrekvens och uppnådda poäng

Ett tämligen självklart mått på studieframgång är i vilken utsträckning som studierna resulterar i en examen. I en uppföljning genomförd hösten 2005 har Högskoleverket tillsammans med SCB studerat antalamina bland studenter som påbörjade sina studier läsåret 1993/94 – 1997/98 (Högskoleverket och SCB, 2005). Man skiljer i analysen mellan programstudenter och kursstudenter. Resultatet visar att sju år efter antagning har drygt hälften av programstudenterna tagit examen, medan andelen är betydligt lägre för kursstudenter, dvs 10 procent. Att examensfrekvensen är så låg för kursstudenter har förmodligen att göra med att en stor andel av dessa inte har för avsikt att avsluta studierna med en examen. Detta återspeglas också i antalet registrerade terminer. För att få en högskoleexamen krävs vanligen sex terminers heltidsstudier (120p), dvs tre år. Fem år efter påbörjade studier har 25 procent av kursstudenterna och 85 procent av programstudenterna varit registrerade minst sex terminer. När analysen inte enbart fokuserar den grupp som tagit ut examen utan istället hur många poäng som registrerats blir resultatet för programstudenterna att ytterligare ca 25 procent har uppnått 120 poäng, men inte tagit ut examen. För kursstudenterna är det ca 10 procent som uppnått 120 poäng, men inte avlagt examen.

Högskoleverket och SCB har också specifikt valt ut ett antal program och studerat hur examensfrekvensen ser ut för vart och ett av dessa. De som studeras är yrkesprogrammen till socionom, jurist, förskollärare och fritidspedagog, grundskollärare 1-7, grundskollärare 4-9, ämneslärare/gymnasielärare, högskoleingenjör, civilingenjör, sjuksköterska, samt läkare. Av de studenter som påbörjade sina studier läsåret 1993/94 återfinns den högsta examensfrekvensen inom sju år vid sjuksköterskepro-

grammet (84 procent). Detta följdes av förskollärare och fritidspedagog (78 procent),¹² grundskollärare 1-7 (78 procent), läkare (75 procent), socionom (72 procent), ämneslärare/gymnasielärare (69 procent), jurist (59 procent), civilingenjör (55 procent), grundskollärare 4-9 (49 procent), samt högskoleingenjör (31 procent). Det finns således en stor skillnad mellan de skilda programmen. Högskoleverket konstaterar att det dessutom finns en könskillnad generellt då kvinnor i högre utsträckning än män tar ut examen.

Hur ser då studieresultaten ut med avseende på social bakgrund? I en uppföljning från 2002 (Högskoleverket, 2002) framkommer att det är små skillnader mellan grupper med olika social bakgrund när det gäller studieresultat. Studieresultat relaterar här till andel studenter som efter åtta år avlagt examen eller genomfört minst 120 poäng. Av studenter med bakgrund i högre tjänstemannahem har 79 procent åtta år efter påbörjad utbildning avlagt examen eller nått 120 poäng, medan andelen studenter vars föräldrar kategoriseras som ej facklärd arbetare är 10 procentenheter lägre, dvs 69 procent. Enligt Högskoleverket är detta att betrakta som en relativt liten skillnad.¹³ Detta gäller studenter som påbörjade sina studier 1993/94 och då var 24 år eller yngre. Inte oväntat visar Högskoleverkets analys stora skillnader mellan vilka program som studenter med olika bakgrund befinner sig vid. Den högsta andelen studenter med arbetarbakgrund studerar vid barn- och ungdomspedagogiska programmet. Av det totala antalet studenter som påbörjade studier vid detta program 1993/94 och som var 24 år eller yngre, hade en tredjedel arbetarbakgrund. Förhållandevis höga andelar har också program som sjuksköterskeprogrammet, social omsorg och socionomprogrammet. En låg andel studenter med arbetarbakgrund har inte oväntat läkarprogrammet (6 procent), juristprogrammet (12 procent), tandläkarprogrammet (15 procent) och civilingenjörsprogrammet (12 procent).

När det gäller studenter som är nybörjare i grundutbildningen och som har arbetarbakgrund uppvisar Göteborgs universitet en något lägre andel än riket i stort. Vid Göteborgs universitet utgjorde år 2004 denna studerande-grupp 20 procent, medan den genomsnittliga andelen för riket var 24 procent.¹⁴ Däremot har Göteborgs universitet en högre andel än universiteten i

¹² Den statistik som redogörs här avser det ”gamla” lärarprogrammet.

¹³ I alla fall, hävdar de, om man ser till de skillnader som finns mellan grupperna när det gäller utbildningsval till såväl gymnasieskolan som högskolan.

¹⁴ Statistik hämtad från Högskoleverkets databas för nyckeltal, se http://nu-prod.hsv.se/NUController?event=NYCKELTAL_RESULTAT

Uppsala, Lund och Stockholm. Om man så använder måttet prestationsgrad, vilket anger antalet helårsprestationer dividerat med antalet helårsstudenter, så var denna för studenter i grundutbildningen vid Göteborgs universitet år 2004, 82 procent. Detta ligger i nivå med riket där prestationsgraden samma år var 83 procent.

Finns det då några skillnader i studenters prestationer i relation till vilken urvalsgrupp som studenten i fråga antagits inom? Som framkom tidigare har det, enligt de efterforskningar som jag gjort, inte genomförts några särskilda studier när det gäller folkhögskolekvotens studenter. Däremot har jämförande studier gjorts av hela gruppen i betygssurvalet i relation till högskoleprovets kvotgrupp. Studier som genomförts inom VALUTA-projektet (se t ex Cliffordson, 2004; Svensson, 2004) visar att studenter som läser civilingenjörsprogrammet och som antagits i betygskvoten tagit fler poäng, fullföljer sin utbildning och avslutar studierna med en examen i högre utsträckning än studenter antagna i högskoleprovets kvotgrupp. Här har enbart civilingenjörsutbildningen studerats. Svensson (2004) relaterar exempelvis skillnaderna till att högskoleprovet till sin konstruktion är mer inriktat mot att mäta verbala förmågor än kunskaper i matematik, fysik och kemi. Därför blir betyget ett bättre urvalsinstrument gentemot denna specifika utbildning. Däremot har inga jämförelser gjorts när det gäller de mer socialt inriktade utbildningarna som exempelvis läraryrket och socionomprogrammet.

Att vara student

Brandell (2001) har för Högskoleverkets räkning genomfört en omfattande studie i syfte att öka kunskaperna om studenterna i Sverige och deras situation. Studien kombinerar registerdata (från högskoleregistret) med enkätfrågor till ett urval av studerande vid universitet och högskolor, samt dessutom intervjuer med ett mindre antal studenter vid olika universitet och högskolor. Brandell bidrar därmed med såväl en kvantitativ kartläggning av hela studentgruppen men ger också en inblick i hur ett antal studenter beskriver sina studiegångar, sina upplevelser av studierna och hur de ser på värdet av studierna. Bilden av en rak studiegång med utifrån sett ”rationella” val problematiseras och det blir tydligt att studiegången för många kan te sig tämligen rörlig. Så många som en tredjedel av studenterna har enligt Brandell, någon gång bytt studieinriktning. Studenter avbryter kurser, börjar på nya kurser, läser fristående kurser för att kvalificera sig till programutbildningar, läser en programutbildning men kommer sedan till-

baka och läser fristående kurser. Ganska många gör också kortare eller längre uppehåll i studierna, antingen för att därefter fortsätta med samma utbildning eller för att påbörja en annan utbildning. Den väg som studenten tar genom studierna är, visar Brandell, också en konsekvens av icke förutsägbara och slumpvisa förändringar i omgivningen. Barn, familj, sjukdom och död är faktorer som förändrar situationen. Men studiegången är också ett resultat av regler och ramar i antagningssystemet. Som student tvingas man att göra vissa taktiska val, att registrera sig på kurser och ta poäng för att sedan kunna ta sig in på de kurser man *egentligen* vill läsa. Den övergripande slutsats som läggs fram i rapporten är att en större hänsyn bör tas till den enskilde studentens situation. Det gäller såväl i undervisningen som i de system och antagningsregler som styr verksamheten. Det är på så sätt som ett mera rättvist system kan åstadkommas.

Att vara student vid Göteborgs universitet

Det finns idag en stor kunskap om vad studenter vid Göteborgs universitet tycker om sina studier. Sedan ett antal år tillbaka har flera studier genomförts inom STUG-projektet där utgångspunkten varit ett tydligt studentperspektiv.¹⁵ Studierna baseras på enkätdata och har innefattat samtliga studenter på såväl programutbildningar som fristående kurser. Jag kommer här att ägna visst utrymme åt att beskriva några resultat från studien av programutbildningarna (Balke, 2001). Detta gör jag eftersom det i första hand är programutbildningarna som jag fokuserar i föreliggande studier, även om det då är ett specifikt urval av studenter, dvs de som har folkhögskolebakgrund som studeras. Ytterligare ett skäl till varför jag tar upp denna studie lite mera utförligt är att det är denna som ligger till grund för den analys jag gör i kapitel 7 och som då riktas just mot den specifika grupp studenter som har folkhögskolebakgrund.

Studien av programutbildningarna (Balke, 2001) visar att studentgruppen som helhet är mycket heterogen i sina bedömningar av den utbildning de går. Den stora variationen i svar minskar emellertid när analysen görs på programnivå. Ett tydligt resultat är att yngre studenter generellt trivs bättre än äldre studenter, och kanske föga förvånande upplever äldre fler krav i livet utöver studierna. En stor andel av studenterna (nästan hälften) är gifta

¹⁵STUG är förkortningen för STUderande vid Göteborgs universitet. För mer information se projektets hemsida, <http://www.plana.adm.gu.se/stug/>

eller sambo, men också detta varierar med ålder och utbildningsprogram. Rekryteringsbasen är bredare för kvinnor än för män, vilket innebär att Göteborgs universitet lockar fler kvinnor med arbetarklassbakgrund än män med samma bakgrund.

När det gäller studenternas bedömning av utbildningen tar Balke fasta på flera faktorer – organisation och resurser; undervisning och examination; arbetsbörda i studierna, tid för studier och bedömning av egna studieförmågan; lärarna; kursvärderingar; kurslitteratur och forskningsanknytning; praktik och examensarbete. I dessa frågor varierar svaren med utbildningen. Organisationen bedöms vid vissa program (psykologer, tandtekniker samt naturvetenskapliga kurser) vara god (70 procent). Vid andra program är däremot 80-90 procent missnöjda med organisationen (designprogrammet, konservatorsprogrammet, korta lärarutbildningen och musiklärarprogrammet). Också undervisningen får varierande omdömen av studenterna. Hälften av studenterna är nöjda med det utrymme som ges till diskussioner, muntlig och skriftlig framställning och utvecklandet av kritiskt tänkande. Preferenserna för examinationsformer varierar, men det finns ett påtagligt missnöje när det gäller responsen på examinationen. Även när det gäller den upplevda arbetsbördan varierar studenternas svar med programmet. Jurister, apotekare, biomedicinska analytiker och tandhygienister upplever studierna som krävande eller mycket krävande. Studenter vid korta lärarutbildningen, fritidspedagoger, socionomer och förskolelärare anser enbart till 40-50 procent att studierna är för krävande.

När så svaren analyseras med avseende på två specifika studentgrupper – de studenter vars föräldrar båda har en högskoleutbildning (högskolegruppen) samt studenter där föräldrarna enbart har grundskoleutbildning (grundskolegruppen) (Balke, 2002), blir resultaten möjligen ännu mer relevanta i relation till den studentgrupp som har folkhögskolebakgrund. Det visar sig att grundskolegruppen och högskolegruppen skiljer sig åt i flera avseenden.

- Grundskolegruppen är generellt äldre, har oftare barn, är till 74 procent kvinnor, bor ofta i Göteborgsområdet och studerar ofta vård- och omsorgsutbildningar eller undervisning.
- Högskolegruppen studerar oftare på utbildningar som läkarprogrammet, konstnärliga program, jurist- och ekonomprogrammen.

- Grundskolegruppen lägger generellt ner mer tid på studierna än högskolegruppen.¹⁶
- Äldre studenter bedömer att kraven i studierna är höga. När åldern hålls konstant så upplever grundskolegruppens studenter kraven som högst.

När det gäller valet av program framkommer vissa skillnader mellan studentgrupperna. Grundskolegruppen anger i större utsträckning än högskolegruppen att de ville studera i Göteborg. De anger även egen erfarenhet från yrkesområdet i högre utsträckning, samt en förväntan om att programmet ska medföra en låg risk för arbetslöshet. Högskolegruppen utmärker sig å sin sida när det gäller att programmet ger möjlighet till arbete utomlands.

Studien visar också att grundskolegruppens kvinnor i högre utsträckning förväntat sig att *”studierna skulle vara intressanta, lärorika, relevanta för framtida yrkesverksamhet, personligt utvecklande samt att lärarna skulle vara kunniga och stimulerande”* (Balke, 2002, s 25). Dessutom förväntar de sig att det egna ansvaret ska vara stort, och att kraven är höga. I högskolegruppen däremot så förväntar kvinnorna sig i högre utsträckning att *”klara studierna mycket lätt, att det skulle vara lätt att förstå litteratur på både engelska och svenska, att det skulle vara roligt att vara student, att man skulle få många nya vänner, att sammanhållningen skulle vara mycket god, att man skulle engagera sig i kårarbete samt att studierna skulle ge inblick i olika forskningsaktiviteter”* (s 25f). När det gäller infriandet av förväntningarna sker detta i högre grad för högskolegruppen än för grundskolegruppen.

När det gäller undervisningen framkommer också här skillnader mellan grupperna.

- Enskilt arbete och distansundervisning uppskattas mer av grundskolegruppens kvinnor än högskolegruppens.¹⁷

¹⁶ När man skiljer kvinnor och män åt, blir dock resultatet ett annat. De som lägger mest tid på studierna är grundskolegruppens kvinnor, därefter högskolegruppens kvinnor följt av högskolegruppens män. Minst tid på studierna lägger grundskolegruppens män.

¹⁷ Denna uppskattning har tydliga samband med om kvinnan har barn. (Däremot finns inte detta samband hos männen i de båda grupperna.)

- När studenterna får markera hur viktiga olika aspekter av undervisningen är (exempelvis organisation, kursledarkontakt, undervisningstid, diskussioner, muntlig och skriftlig framställan), ger grundskolegruppen oftast dessa större vikt.
- Grundskolegruppen ställer högre krav när det gäller genomgångar av examinationer och att formerna för examinationerna är tydliga. Högskolegruppen är mer nöjd i detta avseende. Studenterna i grundskolegruppen är emellertid mer nöjda med lärarnas insatser än vad högskolegruppen är. Grundskolegruppen lägger också större vikt vid lärarnas undervisningsförmåga.

Också när det gäller studenternas framtidsplaner finns det skillnader. Grundskolegruppens studenter tror i större utsträckning att de kommer att arbeta inom det yrkesområde de utbildar sig till inom en tioårsperiod och att de arbetar inom offentlig sektor. Högskolegruppen tror i större utsträckning att de kommer arbeta som chef, inom privat sektor, tagit doktorsexamen, arbetat eller studerat utomlands, varit egenföretagare och att man bytt arbete mer än tre gånger.

Åberg-Bengtsson (2005) har med utgångspunkt i framför allt studien om programstudenterna men också i viss mån studien av fristående kurser genomfört en fördjupad studie kring de frågor som rör studenternas arbets- och studerandemiljö. Sex frågeställningar tas upp i rapporten:

- Tillgång till lokaler, utrustning, bibliotek och biblioteksresurser
- Organisationen av och informationen runt studierna
- Personrelationer i undervisningssituationen
- Examinationen
- Krav och ansvar
- Sociala relationer

När analysen genomförs relativt studenternas sociala bakgrund framkommer ofta tydliga skillnader mellan studenter vars föräldrar har grundskoleutbildning och studenter vars föräldrar har högskoleutbildning. Studenter vars föräldrar har grundskoleutbildning är på ett generellt plan mer benägna att ange dessa frågor som viktiga, samtidigt som de är mindre nöjda med hur de upplever situationen. Det visar sig även i Åberg-Bengtssons analys att äldre studenter är mer missnöjda än yngre. Frågor som rör undervisningens organisation och examination framstår som viktigare för studenter med barn än för studenter som inte har några barn. Det är också

studenter med barn som är mest missnöjda inom dessa områden. Däremot visar det sig att studenter med barn och också studenter som lever i parförhållanden i högre grad förväntat sig att universitetsstudierna skulle innebära stort eget ansvar, höga krav och kunniga lärare. De upplever samtidigt att det är så.

Det finns en genomgående tendens i materialet där studenterna anger att de förväntade kraven var högre än hur de sedan upplevde kravnivån under utbildningen. Detta kan enligt Åberg-Bengtsson tolkas på två sätt. Antingen som att studenterna hade oproportionerligt höga krav innan studierna och upptäckte efterhand att det inte var så farligt, eller att det faktiskt är så att det vid vissa institutioner är en alltför låg kravnivå. Vilken anledning som ligger bakom går inte att utläsa, men Åberg-Bengtsson menar att det förmodligen rör sig om båda förklaringarna. Ytterligare en fråga som handlar om förväntningar och infriandet av förväntningar gällde rollen som student. Här visade det sig att fler hade förväntat sig att det skulle vara roligt att vara student än vad de sedan upplevde att det faktiskt var.

Det som tydligt framkommit av genomgången ovan är således att studentgruppen vid Göteborgs universitet inte är homogen och att såväl ålder som social bakgrund är väsentliga faktorer som kan relateras till studenternas skilda bedömningar av studierna. Det återstår dock än så länge att se hur gruppen studenter med folkhögskolebakgrund passar in i kategoriseringarna ovan och hur denna grupp bedömer sina studier. Innan jag kommer in på själva kartläggningen av studentgruppen vill jag emellertid kortfattat beröra folkhögskolebakgrunden. Vad innebär det att ha läst på folkhögskola och hur beskrivs denna miljö i forskningslitteraturen?

3. Vad innebär folkhögskolebakgrund?

Genomgående har jag hittills i rapporten benämnt den studentgrupp som jag studerar för studenter med folkhögskolebakgrund. Själva definitionen på folkhögskolebakgrund har jag definierat som studenter som fått en allmän behörighet från folkhögskola och som åberopat denna vid ansökan till Göteborgs universitet. Mot bakgrund av denna definition kan man förstås fundera över vad det innebär att ha gått på folkhögskola. Vilka erfarenheter av studier har studenterna med sig och vad är det som kännetecknar undervisningen på folkhögskola? I detta avsnitt kommer jag att ta upp några studier som försökt att ringa in folkhögskolans särskiljande drag. Redogörelsen är dock på intet sätt uttömmande. Många fler studier har bedrivits som ur olika aspekter analyserat folkbildningens verksamhet och funktion.

Larsson (2005) argumenterar för att folkhögskolan (och folkbildningen i stort) i flera avseenden kan betraktas som en föregångare, dvs en utbildningsinstitution som ”gått före” övriga utbildningsinstitutioner, inte minst när det gäller att ge tillgång till studier för grupper som tidigare varit utestängda (exempelvis landsbygdens barn, den vuxne arbetaren och kvinnorna), men också till att forma ett nytt kunskapsinnehåll som inte baserats på befintliga läroplaner. Det övriga utbildningssystemet har så småningom följt efter i folkhögskolans spår. Därmed har folkhögskolan fungerat som en experimentverkstad, hävdar Larsson, och bidragit till att spränga snävar ramar för vem som ska få utbilda sig och vilken kunskap som ska räknas.

En studie som försökt att fastställa om folkbildningen kännetecknas av en särart och i så fall vad innebörden i särarten är, har genomförts av Andersén, Lundin och Sundgren (2003). Genom analyser av såväl tidigare folkbildningsforskning som folkbildningens egna skrifter söker författarna identifiera hur en språklig-retorisk konstruktion bidrar till att skapa föreställningar om egenart. Som sådan fungerar, menar de, särartsföreställningen snarast som ett verktyg att hålla samman och legitimera folkbildningen som verksamhet, än att ha en reell grund i att vara avvikande i förhållande till andra utbildningsinstitutioner.

Också Assarsson och Sipos-Zackrisson (2005) analyserar folkhögskolan som en av tre utbildningsanordnare i en fallstudie av en kommuns vuxenutbildning. Det är emellertid deltagarna som står i fokus och författarna visar på hur undervisningen ställer anspråk på de studerande att iscensätta

olika identiteter som vuxenstuderande, vilket författarna tolkar som svar på förhandlingar mellan olika arenor (kommun, institution, undervisning och deltagarnas levnadsbanor). Oberoende av utbildningsanordnare, hävdar författarna, så tvingas de studerande att agera på bestämda sätt. Undervisningen ställer vissa anspråk på deltagarna, och när dessa skärskådas bleknar skillnaderna mellan anordnarna. De anspråk som ställs på de studerande är oberoende av ämne, pedagog eller anordnare att deltagaren ska vara studieintresserad, förändringsbenägen, självständig och skötsam.

Höghielm (1992) studerade i början av 1990-talet den pedagogiska praxis som kännetecknade folkhögskolans långa kurser vid denna tidpunkt. Höghielms ambition var framför allt att ringa in begreppet folkhögskolemässighet, hur det förstods av lärare inom folkhögskolan, och hur detta i sin tur påverkade sättet att organisera undervisningen. Det Höghielm kommer fram till genom enkäter, intervjuer och observationer är att det specifikt folkhögskolemässiga framför allt kan sägas bestå i att folkhögskolan kännetecknas av en mångfald av pedagogiska metoder och arbetsformer, vilket i sin tur har att göra med den frihet som folkhögskolan lever under. Det som lärarna primärt betonar som folkhögskolemässigt är målsättningen och andan. Det handlar dels om elevens personlighetsutveckling, dels om utbildningens roll att förändra samhället. Höghielms slutsats är att folkhögskolemässigheten rymmer en människosyn, möjligen en samhällssyn, men knappast en kunskapsyn.

Paldanius (2003) genomförde inom ramen för SUFO 2¹⁸ en studie där 15 folkhögskolestuderande fick berätta om betydelsen av folkhögskolestudierna. Vid intervjutillfället låg studierna relativt långt tillbaka i tiden, 6-10 år. Det är således hur studierna ter sig retrospektivt som intervjupersonerna berättar om. När de före detta deltagarna beskriver vad som karaktäriserar folkhögskolan som studiemiljö handlar det enligt Paldanius tolkning om sex faktorer: lokaliseringen och den ”inhägnade” upplevelsen, den långsamma studietakten, bemötandet från lärargruppen, glädjen i att odla ett intresse på heltid, det intensiva umgänget med andra, samt kontrasterandet mot komvux. Intervjupersonerna berättar också om engagerade lärare som engagerar sig privat för att hjälpa eleverna. Det långsamma studietempot lyfts fram bland många av de intervjuade. De flesta upplever det som positivt även om några ser det som alltför långsamt. Definitionen av att inte vara komvux, ser Paldanius i olika distinktioner: t ex gemenskap kontra

¹⁸ SUFO står för Statens utvärdering av Folkbildningen.

ensamhet, men också folkhögskolan innefattar sidor av medmänsklighet och värme.

Även i en studie av Nitzler, Landström, Andersson och Eriksson (1996) framkommer i stort sett samma kategorier och här tas beskrivningarna ännu mer utgångspunkt i kontrasterandet mot Komvux. Här intervjuas såväl rektorer, lärare som elever. De beskrivningar som görs är att tempot är lugnare, det är inte samma effektivitetskrav eller nyttoinriktning som på Komvux. Man arbetar mer med att stärka självförtroendet än vad man gör på Komvux. Ideologin baseras på en annan människosyn och kunskapssyn än vad Komvux och ungdomsskolan gör. *"Folkbildning uppfattas dessutom innebära ett ideologiskt ställningstagande för att arbeta med, och sprida kunskaper till missgynnade grupper"* (s 56).

När eleverna intervjuas om utbildningen så blir bilden kliven. Å ena sidan lyfter eleverna fram det positiva som folkhögskolan ger och hur självförtroendet stärks. Å andra sidan finns det en bild hos eleverna om att folkhögskolestudier inte har någon hög status i samhället och inte heller de som är elever där. Många av de intervjuade tänker sig fortsätta studera och möjligen söka till högskolan. Men däremot ger de uttryck för en medvetenhet om att det behövs goda resultat på högskoleprovet för att lyckas. Detta eftersom de intervjuade menar att omdömet från folkhögskolan inte klassas på samma sätt som betyget från Komvux eller gymnasiet.

Andersson, Larson och Wärvik (2000) genomförde i slutet av 1990-talet en studie av kunskapslyftsdeltagare som studerade vid fem folkhögskolor. Bland annat intresserade sig författarna för vad deltagarna hade för syn på den undervisning som bedrevs vid de folkhögskolor där de studerade. Författarna kunde konstatera att deltagarna beskrev en undervisning bestående av varierande arbetsformer. Variationen verkade, enligt författarnas tolkning, snarast bero på lärarnas egna preferenser och inte i så stor utsträckning vara ett resultat av ett aktivt deltagarinflytande. Deltagarna gav i sina beskrivningar uttryck för både undervisningsformer som utgick från en reproducerande syn på kunskap och för undervisningsformer som var mer kunskapsproducerande. Till den första kategorin räknar författarna studier som är individuellt upplagda men styrda av kursmaterialet, studier som är klassvis upplagda och styrda av läraren, samt studier som är deltagaraktivt upplagda men innehållsligt styrda av läraren. Med det sistnämnda avses undervisningssituationer som visserligen innebär att deltagarna själva söker efter kunskap, men vilken kunskap som ska sökas definieras tydligt av läraren. De undervisningssituationer som karaktäriseras som kunskaps-

producerande beskrivs av författarna som tämligen fria med avseende på arbetsformer, men också innehållet styrs, väljs ut och skapas av deltagarna själva under arbetets gång.

Om de ovan beskrivna studierna i första hand riktat sig mot hur deltagare och före detta deltagare beskriver studierna i folkhögskolan, studerar Hartman (1999) i en studie den direkta undervisningen. Hans intresse riktar sig mot undervisningsprocesser i studiecirkel och folkhögskolegrupper med fokus på den inre demokratin i studiegruppernas arbete. Hartman belyser både rummets utformning och de beslutsformer som råder inom ramen för de avgränsade undervisningssituationerna. Hur lokalerna är utformade påverkar vilken undervisning som kan bedrivas och säger också något om maktförhållandet i klassrummet. Hartman finner att lokalernas utformning varierar, men finner inte den ”traditionella” skolmöbleringen med ”elever på rad”. Medan deltagarna vill ha en möblering som innebär en närhet till studiekamraterna, prioriterar lärarna en möblering som ger översikt av deltagargruppen. Hartman kommer till slutsatsen att *”Folkbildningens ambitioner att skapa studiegrupper där deltagare och lärare/ledare gemensamt planerar och genomför studier får föga stöd av studiemiljöerna för dessa avsikter. Studielokalerna har i denna studie i hög grad utstrålat motsatta budskap i gestaltningarna. Dessa har dessutom varit svårföränderliga”* (s 60).

När det gäller de demokratiska formerna finner Hartman en variation mellan grupperna. Även om de demokratiska värdena framhålls som riktmärken för verksamheterna är utövandet av demokratiska beslutsformer mindre förekommande och ofta inte heller efterfrågade av deltagarna. De ifrågasätter inte rollfördelningen utan lärarens maktposition betraktas som given. När det gäller arbetsformerna hävdar Hartman att dessa framstår som många, men utan speciella särdrag som specifikt skulle känneteckna folkbildningen. *”Mängden arbetsformer bidrar snarare till att ge folkbildningen drag av en institution där det mesta kan förekomma”* (s 137).

Det finns emellertid också ett par studier som pekar på att det för närvarande sker en förskjutning inom folkhögskolans undervisning där de tidigare undervisningsidealerna alltmer ersätts av det polytekniska bildningsidealet med ett nyttoinriktat kunskapsideal (Bergstedt och Helmstad 2003). Detta hänger, enligt författarna, samman med att såväl de yrkesinriktade som de direkt högskoleförberedande kurserna har ökat. Samma tendenser beskrivs i en studie av Nitzler m fl (1996). I intervjuer med rektorer och lärare framkommer att undervisningen alltmer kommit att styras mot

”upphöjandet av de mätbara kunskaperna” (s 53) och ett mer akademiskt förhållningssätt. En förskjutning som de intervjuade inte är alldeles tillfreds med.

Således kan konstateras att bilden av folkhögskolan inte är entydig. Även om folkhögskolans studiemiljö med lugnare tempo, engagerade lärare och en undervisning som stärker självförtroendet återkommer i beskrivningarna, finns det också en kritisk ton i många studier där folkhögskolan inte tycks leva upp till ”idealbilden”, dvs att erbjuda en studiemiljö baserad på demokrati, inflytande och med en kunskapsproducerande, snarare än kunskapsreproducerande undervisning. Att folkhögskolan skulle kännetecknas av en särskild pedagogik förefaller inte heller vara fallet. Snarare pekar flera studier snarare på att det är den pedagogiska mångfalden som möjligen är ett av folkhögskolans kännetecken.

Avslutningsvis kan också nämnas att det i diskussionen om folkhögskolans (och folkbildningens) eventuella särart pågår ett samtal om de nya villkor som folkbildningen idag ställs inför. Gustavsson (2005) hävdar att folkbildningens institutioner och utbildningssystemet i övrigt under lång tid stått i en nära relation till varandra, eftersom den allmänna utbildningspolitiken varit i samklang med folkbildningens ambitioner och värden. Men i tider då utbildningssystemet, och framför allt vuxenutbildningen, kommit att diskuteras alltmer utifrån ekonomiska och arbetsmarknadspolitiska förtecken ställs folkbildningen inför ett dilemma. Ska man inordna sig i den nu dominerande riktningen eller ska man stå kvar vid de ideal som snarare bottenar i humanistiska och demokratiska värden? Men detta kräver, argumenterar Gustavsson, också att det förs en diskussion om humanismens och demokratins innebörder.

4. Studiens genomförande

Nedan redogör jag för den övergripande arbetsgång som studien följt och överväganden som gjorts under hand. En mer detaljerad redovisning av metod och empiri görs i anslutning till att studiens olika empiriska delar presenteras.

Studien inleddes i augusti 2005 med inläsning och orientering kring genomförda och pågående studier som angränsade till frågeställningen. Jag sökte också efter nationell statistik och uppföljningar av studenter med denna bakgrund. Efter telefonsamtal med såväl Högskoleverket, Statistiska Centralbyrån och Verket för högskoleservice blev det klart att statistik som skiljer ut studenter utifrån antagningskvot är väldigt sparsamt förekommande. Det fanns alltså inte några uppföljningar på vad studenter som antagits på exempelvis folkhögskolekvoten presterade med avseende på poäng och examensfrekvens.

Efter att ha fått del av viss antagningsstatistik från Verket för högskoleservice, dvs hur många som sökt i folkhögskolekvoten och hur många som antagits vid Göteborgs universitet, gick jag vidare med att försöka skapa en kvantitativ bild via den statistisk som finns inrapporterad i universitetets interna uppföljningssystem, Ladok. Ett antal veckor ägnades åt att på olika sätt försöka ringa in och identifiera de studenter som påbörjat studier vid Göteborgs universitet och som angett att de i sin tidigare utbildningsbakgrund har folkhögskolestudier. Ladok möjliggör att på ett enkelt sätt få information om studenter på individnivå och kursnivå. Att använda Ladok i det syfte som jag avsåg, innebar emellertid en mängd svårigheter. Det finns inga enkla sätt att beräkna och summera studenters förehavanden när de befinner sig på olika utbildningar och i olika årskullar. Det krävdes därför ett antal moment i hanteringen innan det gick att få fram information som kändes tillförlitlig. Eftersom arbetet var tidskrävande togs i detta sammanhang beslutet att enbart koncentrera analysen till program och inte gå in på de fristående kurserna. Ytterligare en avgränsning gjordes i det att analysen tidsmässigt koncentrerades till sex läsår, från och med 1999/2000 till och med 2004/05.

Under hösten fick jag även kontakt med Gudrun Balke vid planeringsavdelningen, Göteborgs universitet, som är ansvarig för STUG-projektet. Som tidigare framgått i denna rapport har flera olika utvärderingar gjorts

av hur studenter upplever sina studier vid Göteborgs universitet. År 2001 publicerades den första, vilken behandlade programutbildningarna. Det fanns således ett digert material med dels registerdata på hela populationen, dels enkätdata för ett stort antal studenter. Detta material fick jag tillgång till i syfte att analysera hur studenter med folkhögskolebakgrund besvarat enkäten.

Som nästa steg i undersökningen intensifierades arbetet med intervjustudien. Mot bakgrund av vad som framkommit i den kvantitativa kartläggningen så valde jag ut sju program. Fyra av dessa hade en överrepresentation av studenter med folkhögskolebakgrund, medan tre kan betraktas som underrepresenterade när det gäller denna studentgrupp. På så sätt ville jag åstadkomma en spännvidd mellan programmen, och framför allt säkerställa att studenter från olika program ingick i urvalet. Ett intervjuunderlag utarbetades och själva urvalsförfarandet förbereddes och genomfördes. Intervjumedverkan var naturligtvis helt frivillig. Intervjuerna genomfördes, skrevs ut och sammanställdes under februari och mars. Resterande del av våren ägnades åt tolkning och analys samt att sammanställa rapporten i sin helhet.

Under arbetets gång har jag vid flera tillfällen presenterat och diskuterat studiens frågeställningar, exempelvis vid några av Grundtviginstitutets referensgruppsmöten och i den årliga MIMER-konferensen.¹⁹ Dessutom anordnades ett särskilt arbetsseminarium med kollegor från personalavdelningen och planeringsavdelningen som speciellt kom att fokusera den kvantitativa sammanställningen. Två seminarier genomfördes också under våren. Det ena hölls vid Kollegiet för vuxnas lärande, vid Institutionen för pedagogik och didaktik, Göteborgs universitet och det andra vid Göteborgs folkhögskola. Vid det förstnämnda medverkade i första hand forskarkolleger, vid det andra lärare och skolledare från Göteborgs folkhögskola.

Avslutningsvis vill jag kommentera en problematik som kan påverka det resultat som presenteras i rapporten, nämligen avgränsningen till att i huvudsak enbart fokusera programutbildningarna. I de delar av rapporten där studenterna får komma till tals måste man som läsare ha i åtanke att det är just programstudenterna som uttalar sig. Balke (2005) har tidigare visat att när det gäller motiv för studier så skiljer sig programstudenterna från dem som läser fristående kurser vid Göteborgs universitet. För programstuden-

¹⁹ MIMER är ett nationellt program för folkbildningsforskning som årligen arrangerar en konferens för forskare inom folkbildningsområdet.

terna är det dominerande motivet att ta examen och få en utbildning för framtida yrkesverksamhet. För studenter som läser fristående kurser finns också detta skäl, men här kommer bildningsmotivet fram mera tydligt. Ofta anges dessutom detta av äldre studenter som kommer från hem där föräldrarna har som högst grundskoleutbildning. Jag vill här bara peka på att skillnader kan finnas mellan grupperna, men att de studenter som har folkhögskolebakgrund och som enbart har läst eller läser fristående kurser tyvärr inte inkluderas i analysen.

5. En kartläggning av studenter med folkhögskolebakgrund

I detta kapitel presenteras den empiriska kartläggning som jag genomfört framför allt med hjälp av de uppgifter som finns inmatade i Ladok. Jag kommer dock att inleda detta kapitel med att presentera statistik från Verket för Högskoleservice som avser just sökande inom den särskilda ”folkhögskolekvoten”.

Antal sökande och antal antagna i folkhögskolekvoten

Den enda nationella statistik som visat sig vara tillgänglig när det gäller gruppen studenter med folkhögskolebakgrund är statistik med avseende på den särskilda folkhögskolekvoten. Verket för Högskoleservice följer årligen upp hur många som söker och hur många som blir antagna i respektive urvalsgrupp. När det gäller sökande till folkhögskolekvoten kan i tabellen nedan konstateras att ungefär 1000 individer söker varje höst inom denna kvotgrupp (dvs behöriga sökande) till de olika program som ges vid Göteborgs universitet. Till vårterminerna söker mellan 300 och 400 individer.

Tabell 1. Antal behöriga sökande (individer) som sökt i folkhögskolekvoten till Göteborgs universitet.

Läsår	HT	VT	Totalt
2000/01	1202	388	1590
2001/02	1030	300	1330
2002/03	1007	326	1333
2003/04	984	381	1365
2004/05	998	389	1387

(Källa: Verket för högskoleservice, 2005)

Många individer söker dessutom flera utbildningar. Exempelvis sökte hösten 2001, 1 030 individer inom folkhögskolekvoten (se tabellen ovan), men dessa gjorde tillsammans drygt 2 400 utbildningsval. Det betyder att varje individ i genomsnitt sökte till drygt två utbildningar. Totalt antogs samma höst 122 studenter (dvs ca 10%) inom folkhögskolekvoten. Det kan

också konstateras att vissa utbildningsprogram har ett stort antal sökande medan andra program är mindre populära.²⁰ Statistik från Verket för högskoleservice visar att det program dit folkhögskolekvotens studenter i första hand antogs till höstterminen 2001 var lärarprogrammet.²¹ Till detta program antogs 35 personer. Efter lärarprogrammet blir det ett ganska stort hopp till de utbildningar som följer. Europaprogrammet, socionomprogrammet, juristprogrammet, samt programmet för social omsorg och socialpedagogik har samtliga antagit mellan 5-10 studenter som ansökt i folkhögskolekvoten. Naturligtvis måste antalet antagna ställas i relation till hur många platser programmet har totalt. Att lärarprogrammet antagit flest antal studenter i denna kvotgrupp är inte förvånande, då lärarprogrammet är det otvivelaktigt största programmet vid Göteborgs universitet. Hösten 2001 hade programmet 628 platser.²² Det var också lärarprogrammet som sammantaget hade flest antal sökande i folkhögskolekvoten med över 500 behöriga sökande. Två program som utmärker sig med att ha många sökande, men få antagna är sjukgymnastprogrammet och psykologprogrammet. Båda dessa program antog två studenter ur kvotgruppen ht 2001 men antalet sökande var 133 respektive 125. Totalt fanns det 40 platser på sjukgymnastprogrammet, och 30 platser på psykologprogrammet samma hösttermin.

En beskrivning och analys med hjälp av Ladok

Från och med nu lämnar jag den nationella statistiken och övergår till studiens egenproducerade empiri. Som underlag till denna beskrivning ligger registreringsuppgifter och kursuppgifter hämtade från Ladok. Syftet har varit att identifiera de studenter som angett att de har folkhögskolebehörighet, därefter att följa upp var dessa befunnit sig någonstans när det gäller utbildningsprogram och kurser, samt att också erhålla en deskriptiv bild av vad som kännetecknar denna studentgrupp.

Som jag nämnde redan inledningsvis har jag i urvalet valt att inkludera alla studenter som har åberopat folkhögskolestudier vid sin ansökan till univer-

²⁰ För en sammanställning över antal sökande och antal antagna till samtliga program, se bilaga.

²¹ Inom lärarprogrammet finns en mängd inriktningar.

²² Enligt statistik hämtad från Högskoleverkets hemsida 2006-08-10, se http://nu-prod.hsv.se/NUController?event=SOKTRYCK_URVAL

sitet och som blivit prövade på denna behörighet. Detta betyder alltså att de *inte* med nödvändighet har antagits i den speciella kvotgrupp som folkhögskolestudier ger behörighet till. De *kan* ha antagits i denna grupp, men de kan också ha antagits i någon av de övriga kvotgrupperna. Genom att definiera populationen på detta sätt täcker undersökningen således in en större grupp studenter än om jag enbart hade studerat de som antagits inom folkhögskolekvoten. Ytterligare en avgränsning har gjorts och den gäller den studerade tidsperioden. Som redan nämnts koncentreras analysen till perioden höstterminen 1999 till vårterminen 2005, dvs sex läsår.

Tillvägångssätt för att lokalisera studenter i Ladok

I Ladok samlas all information om den enskilde studentens alla förehavanden under sina studier, exempelvis tidpunkt för registrering på olika kurser, tidigare behörighetsgivande studier och betyg på tidigare studier. Under studiens gång registreras vilka kurser som studenten går och examineras vid och vilket betyg studenten ifråga får. I de fall som studenten anger att de avbryter eller gör uppehåll i studierna registreras även detta. Genom Ladok är det därmed möjligt att studera vad varje enskild student presterat under sina studier vid universitetet.

För att lokalisera studenter med folkhögskolebakgrund har jag sökt i Ladok termin för termin hur många studenter som prövats på en behörighet från folkhögskolan. På så sätt har jag bildat en grupp för varje termin, från ht 99 till vt 05, och dessa respektive grupper har sedan fått utgöra basen för vidare sökningar i Ladok-systemet. Jag har därefter kunnat utgå från varje grupp och söka efter hur många poäng de tagit, vilka utbildningar och kurser de studerat vid under sin tid i studier, och i vilken utsträckning de har tagit examen, gjort uppehåll och avbrutit sina studier. Ladok-systemet är dock i sin utformning inte anpassat för att göra denna typ av omfattande sökningar där utgångspunkten är gruppen och deras förehavanden i systemet. Ladok är konstruerat för att söka antingen efter individer eller kurser/program. Därför har den statistik som jag fått fram genom sökningarna krävt en hel del omarbetningar och omskrivningar. För att registreras i Ladok krävs att den sökande i någon form hört av sig och bekräftat sin utbildningsplats. De är därmed registrerade på en kurs, vilket inte behöver betyda att de deltagit i den eller tagit några poäng. Ett generellt problem som finns i Ladok är att det finns en stor mängd studenter som är registre-

rade på kurser, men som inte har presterat något på dessa kurser.²³ Förmodligen finns det många förklaringar till detta. En kan vara att många tidigt kommer på att man inte är intresserad att följa kursen, en annan att det finns ett förhållandevis stort antal studenter som inte är intresserade av att ta poäng, men följer kursen ändå. Här är det intresset för ämnet som står i fokus, medan poängen i sig framstår som mindre viktig. Hur många som följer kursen utan att ta poäng, respektive hur många som försvinner och kan kategoriseras som ”riktiga avhopp” går inte att utläsa av rapporteringen i Ladok.

Hur många studenter har folkhögskolebehörighet vid Göteborgs universitet?

Från åren 1974 till 2005 har drygt 6200 av de studenter som antagits och registrerats vid Göteborgs universitet åberopat en behörighet från folkhögskola.²⁴ Observera att det alltså här inte är *enbart* de som antagits på folkhögskolekvoten och att antalet avser både program och fristående kurser. När analysen koncentreras till 1990-talet och framåt ser bilden ut på följande sätt:

Tabell 2. Antal antagna och registrerade studenter med folkhögskolebakgrund åren 1990 till 2005.

År	Antal	År	Antal
1990	129	1998	384
1991	157	1999	359
1992	184	2000	325
1993	204	2001	332
1994	281	2002	299
1995	333	2003	303
1996	409	2004	338
1997	379	2005	349

²³ Enligt Lars Sannerstedt vid planeringsavdelningen, Göteborgs universitet, rör det sig om ca 5000 studenter höstterminen 2004.

²⁴ Dessa siffror är förmodligen underskattade eftersom det förekommit viss gallring i de administrativa systemen fram till år 1988.

Under åren 1990-1993 skedde en stadig ökning med mellan 20-30 studenter per år som antagits till och registrerats vid Göteborgs universitet och som återopat folkhögskolebehörighet. Ett förhållandevis stort hopp skedde mellan åren 1993 och 1994 då studenter med folkhögskolebehörighet ökade med 77. De två följande åren (1995 och 1996) kännetecknas av ytterligare två stora expansioner. 1996 var dessutom en toppnotering med avseende på antalet antagna och registrerade studenter med folkhögskolebehörighet (över 400). Därefter har antalet pendlat med som högst 384 (år 1998) till som lägst 299 (år 2002).

Intressant att notera i ovanstående tabell är att den stora ökningen av antalet studenter med folkhögskolebehörighet skedde under andra hälften av 1990-talet, dvs före propositionen om den öppna högskolan och den intensifierade diskussionen om breddad rekrytering. Snarare borde ökningen vara relaterad till de stora satsningar som gjordes på utbildningssystemet under andra hälften av 1990-talet och som var ett led i regeringens politik att bemöta arbetslöshetsproblematiken. Såväl den högre utbildningen som den gymnasiala vuxenutbildningen (satsningen på Kunskapslyftet genomfördes 1997-2002) fick ett betydande tillskott av utbildningsplatser. Från år 2000, dvs då diskussionen om breddad rekrytering tagit fart, har antalet studenter snarare minskat. Detta gäller emellertid också för det totala antalet sökande till Göteborgs universitet. Flest nya sökande hade Göteborgs universitet hösten 1998 då nära 52 000 sökte till universitetets olika kurser och program. Från och med hösten 1999 har antalet sökande minskat för att höstterminen 2005 vara nere i drygt 34 000 nya sökande.²⁵ Med denna övergripande bild som utgångspunkt är det så dags att närmare gå in i konkreta beskrivningar av den grupp studenter som har folkhögskolebakgrund vid Göteborgs universitet.

Studenter med folkhögskolebakgrund ht 1999 till vt 2005

Hur ser det då ut om man går in och studerar denna grupp läsårsvis och terminsvis? Naturligtvis är det betydligt fler antagna till höstterminens kurser och program än till vårterminens. Det totala antalet antagna och registrerade under de sex utvalda åren är 1 919 individer.

²⁵ Statistik hämtad från planeringsavdelningens hemsida, www.plana.adm.gu.se. Tabellen är daterad 2006-01-20.

Tabell 3. Antalet registrerade under perioden ht 99 – vt 05.

Läsår	Ht	Vt	Totalt per läsår (varav andel kvinnor)
99/00	256	75	331 (68%)
00/01	245	82	327 (65%)
01/02	243	72	315 (68%)
02/03	221	67	288 (70%)
03/04	235	72	307 (67%)
04/05	263	88	351 (63%)
			1919 (67%)

Av tabellen framkommer att varje hösttermin har runt 250 studenter registrerats, vilka fått folkhögskolestudier prövade och godkända som behöriga för antagning till Göteborgs universitet. Detta kan jämföras med att det varje höst från 1999 till 2005 har antagits runt åtta tusen studenter till universitetet. Flest studenter med folkhögskolebakgrund prövades läsåret 2004/05. Detta efter att antalet varit som lägst läsåret 2002/03. Av de totalt 1 919 individerna var 1 282 kvinnor, vilket innebär att 67% av hela gruppen utgjorts av kvinnor. Fördelat per läsår varierar andelen kvinnor mellan 63-70%. Detta kan ställas i relation till hur könsfördelningen ser ut bland gruppen nybörjare vid hela universitetet. För budgetåren 1999 till 2005 varierade kvinnornas andel mellan 64-68%.²⁶ Studenter med folkhögskolebakgrund verkar därmed ligga ungefär inom ramen för hur studentgruppen i övrigt ser ut.

Om man studerar varje läsår för sig med avseende på hur många poäng varje studentgrupp har tagit från den termin de blev behörighetsprövade och fram till 2005-06-30, ser fördelningen ut på följande sätt. Antalet poäng i ovanstående tabell gäller både program och fristående kurser.

²⁶ Statistik hämtad från planeringsavdelningens hemsida, www.plana.adm.gu.se. Tabellen är daterad 2006-05-22.

Tabell 4. Antal avklarade poäng för studenter med folkhögskolebakgrund vid program och fristående kurser. Antalet poäng räknas från den termin som personen registrerades och fram till 2005-06-30.

Antal poäng	Ht99	Vt00	Ht 00	Vt01	Ht01	Vt02	Ht02	Vt03	Ht03	Vt04	Ht04	Vt05
0	89	27	102	31	87	22	80	20	106	30	120	40
1-10	19	9	15	4	24	8	26	4	20	8	22	13
11-40	27	11	31	12	36	10	26	13	34	15	121	35
41-80	27	2	19	5	21	11	22	20	70	19	0	0
81-120	33	11	26	14	22	6	60	10	5	0	0	0
121-	56	15	50	15	52	15	6	0	0	0	0	0
201-	5	0	2	1	1	0	1	0	0	0	0	0
	256	75	245	82	243	72	221	67	235	72	263	88

Av tabellens första rad framgår att en förhållandevis stor grupp som blivit antagna överhuvudtaget inte har tagit några poäng. Vissa har kanske påbörjat kursen, men avbrutit studierna innan examinationen ägde rum. Andra har kanske påbörjat kursen, men bytt till en annan kurs i ett tidigt skede. Åter andra har förmodligen följt kursen men inte varit intresserade av att ta poäng (i huvudsak fristående kurser). Det är därmed inte rimligt att tolka tabellen i termer av att få poäng med automatik innebär ett avbrott från studierna. Det är naturligtvis samtidigt en avsevärd skillnad i om studenten har läst tio poäng på ett program eller en fristående kurs. Om studenten läser tio poäng på en programutbildning och inte mer, är det att betrakta som ett avbrott. Om studenten däremot läser tio poäng som fristående kurs (och kursen är tio poäng) så har studenten fullföljt sina studier. I det senare fallet är det omöjligt att veta om studenten ifråga hade tänkt sig att läsa fler kurser, men avbröt sin planerade studiegång. I realiteten kan det vara ett avbrott för den enskilda studenten, men inte för det administrativa systemet.²⁷

I en något annan uppdelning har planeringsavdelningen vid Göteborgs universitet gjort en sammanställning läsårsvis av studenternas prestationer uttryckta i avklarade poäng (GU, 2006).²⁸ Konstateras kan att av samtliga

²⁷ Viktigt att påpeka i detta sammanhang är att tabellen ovan visar antalet poäng vid Göteborgs universitet. Det kan naturligtvis vara så att det bland de som registrerats sig här, men inte tagit poäng, finns sådana som har läst kurser eller utbildningar vid andra högskolor och universitet. Det kan ju vara så att man valde en utbildning på en annan högskoleort framför den sökta utbildningen vid Göteborgs universitet.

²⁸ Statistik hämtad från planeringsavdelningens hemsida, www.plana.adm.gu.se. Tabellen är daterad 2006-05-29.

registrerade studenter läsåren 1997/98-2004/05 (vilket rör sig om mellan 34-43 000 studenter per läsår) är det mellan elva och fjorton procent som inte tagit några poäng under läsåret ifråga. Ungefär en tredjedel av studenterna tar mellan 1-19 poäng. Resterande tar alltså mer än tjugo poäng under ett läsår. Detta bidrar som sagt inte till att förklara tabellen ovan, men säger ändå något om hur hela studentgruppen betar sig med avseende på poängprestation under ett läsår.

Av tabellen ovan kan också konstateras att för de tre första läsårens höstterminskullar har över 50 studenter i varje kull uppnått över 120 poäng under sin tid vid Göteborgs universitet. Med tanke på att tabellen både inkluderar studenter som läser fristående kurser som program, så är kanske detta att betrakta som ett bra resultat? Det är däremot ett stort hopp till den kull som påbörjade studierna höstterminen 2002, där endast sju har uppnått mer än 120 poäng (denna kull kan ju som mest ha tagit 120 p). Däremot är det en stor grupp här som tagit mellan 81 och 120 poäng. En tolkning av detta är att med mera tid till förfogande än vad som gäller för en normal studiegång enligt "helfartsprincipen" så ökar också antalet presterade poäng. Det är dock inte så att den första årskullen har betydligt fler poäng än den andra och den tredje. Dessa är ganska snarlika, även när man tar hänsyn till hur stor kullen var från början.

Utbildningsprogram eller fristående kurser

I vilken utsträckning läser då studenter med folkhögskolebakgrund på program respektive fristående kurser? För att besvara denna fråga har jag utgått från de studentkullar som jag identifierat för varje termin. Därefter har jag sorterat bort alla registrerade som inte tagit någon poäng överhuvudtaget från den termin då de prövades för behörigheten fram till 2005-06-30. För höstkullarna är det totalt över 600 studenter som tagit en poäng eller mer vid något utbildningsprogram, och över 400 studenter som gjort samma sak på fristående kurser. Fördelningen framkommer av tabellen nedan. Här kan dock en och samma individ förekomma flera gånger, dvs både ha läst vid program och fristående kurser. Men med dessa förbehåll som utgångspunkt ser det ut på följande sätt.

Tabell 5. Antal studerande som tagit 1 poäng eller mer på program respektive fristående kurser av höstkullarna ht 99 – ht 04.

	Program	Fristående kurser
ht 99	121	99
ht 00	104	72
ht 01	115	86
ht 02	112	64
ht 03	94	44
ht 04	92	56
	638	421

Genomgående är det alltså fler som tagit poäng vid program än vid fristående kurser. Samma sak gäller för vårkullarna. Även här är programmen mer frekventa än fristående kurser. Totalt har 334 studenter tagit poäng vid program och fristående kurser. Samma sak gäller här som ovan – vissa av studenterna kan räknas dubbelt under förutsättning att de både tagit poäng vid program och fristående kurser.

Tabell 6. Antal studerande som tagit 1 poäng eller mer på program respektive fristående kurser av vårkullarna vt 00 – vt 05.

	Program	Fristående kurser
vt 00	33	27
vt 01	41	22
vt 02	33	30
vt 03	34	18
vt 04	26	22
vt 05	36	12
	203	131

Att det är fler som tagit poäng på program än på fristående kurser är inte heller uppseendeväckande då programstudenter är i majoritet vid universi-

tetet som helhet.²⁹ Med detta konstaterande lämnar vi nu de fristående kurserna och den fortsatta redovisningen ägnas enbart åt programstudenterna.

Vilka program läser studenter med folkhögskolebehörighet?

Som utgångspunkt för redovisningen av vid vilka program som studenter med folkhögskolebakgrund återfinns står de studentkullar som jag tidigare definierat. Även här har jag gjort sökningen från den termin som de prövades och fram till och med 2005-06-30. Eftersom en redovisning av samtliga studentkullar i detta fall skulle bli alltför omständlig och förmodligen inte heller tillföra kartläggningen speciellt mycket har jag valt att göra två nedslag – kullarna som behörighetsprövades höstterminen 1999 respektive 2004. Den första kullen (ht-99) kan förväntas ha slutfört sina programstudier under den undersökta perioden, medan den andra kullen enbart studerat under ett läsår och således har merparten av studierna kvar. Av tabellen nedan framgår hur den första kullen fördelar sig över utbildningsprogram samt hur många i denna kull som tagit examen, gjort studieuppehåll, samt avbrutit sina studier.³⁰

²⁹ Av årsredovisningen 2003 (GU, 2003) framgår att andelen programstudenter för detta år var 56 procent, medan andelen studenter vid fristående kurser utgjordes av 44 procent.

³⁰ I denna sökning utgår jag från programmet, till skillnad från i tabellerna ovan där jag sökte på person. Det betyder att i tabellen nedan kan en person förekomma under flera program. En student kan alltså ha påbörjat flera olika program. I tabellen återfinns dock ej studenter som enbart läser fristående kurser.

Tabell 7. Kull ht-99 fördelade över utbildningsprogram.

Utbildning	Antal studenter	Varav 0-poängare	Antal poäng	Examen	Uppehåll	Avbrott
Datalogvistprogrammet	1		91	0	0	0
juris kand	6	1	317	0	3	0
Fri konst	1		120	0	0	0
Läraryr	4	1	178	0	1	0
Barn-o ungdom ped progr	3	1	240	2	0	0
Förskollärlinjen	5		560	4	2	0
Grundskollärlinjen	1	1	140	1	0	0
Gymnasieläraryr	1		40	1	0	0
Läraryr	25		2772	10	8	3
Mat-nat ämneslärlinje	1	1	4	0	1	0
Biovet läkemedelsprogr	2		191	0	2	0
Läkarprogrammet	4		475	1	2	
Bebyggelseantikvarieprogr	1		120	1	0	0
Biologiprogrammet	1	1	0	0	0	0
Geovetenskapligt progr	2		85	0	0	0
Kemiprogrammet	1		81	0	0	0
Konservatorprogrammet	1		3	0	1	0
Marint utbildningsprogram	1		39	0	0	0
Molekylärprog	2	1	80	0	0	1
Matematikprogrammet	1		2	0	0	0
Miljövetenskapligt prg	2		152	0	0	0
Naturvet problemlösning	1		74	0	0	0
Receptarieprogrammet	1		57	0	0	0
Religionsvet pr	6		390	0	2	0
ADB-programmet	3		115	0	0	0
Civilekonomprogrammet	1		29	0	0	0
Europaprogr	4		390	1	2	1
Förvaltningspr	2		160	0	0	0
Integr civilekonomprogr	4		353	1	1	1
Journalistprogrammet	2		80	1	0	0
Journalistprogrammet	1	1	0	0	0	0
Kostekonomprogram	3		201	1	0	0
Mobil informatik	1		50	0	0	0
Personal och arbetsfrågor	3		257	0	0	0
Psykologprogr	2		184	0	0	0
Socionomprogrammet	17	1	1841	6	8	1
Socionomprogrammet	1		60	0	0	0
Fördjupn.progr i soc arb	1	1	0	0	0	0
Systemvetarprog	6		533	1	1	0
Internationella museistudier	1		80	0	0	0
Spec utb i anestesijukvård	1		40	0	0	0
Arbetssterapeutprogr	2		240	2	0	0
Audionomprogrammet	1		120	1	0	0
Dietistprogrammet	1		120	1	0	0
Biomedicinsk analytiker	1		10	0	0	1
Spec utb mot psykiatrisk v	1	1	0	0	0	0
Sjukgymnastprogrammet	1		60	0	0	0
Soc omsorg o soc ped	3		240	1	2	1
Sjuksköterskeprogr	7		727	6	0	0
Högskolans basår	8	1	280	0	0	0
	152	12	12381	42	36	9

Denna tabell måste härledas till hela den kull som antogs och registrerades hösten 1999. Som framkom av tabell 3 var denna kull totalt 256 individer. Av dessa återfinns 152 i olika programstudier. Vissa kan emellertid ha re-

gistrerats vid flera program och siffran kan därför inte relateras till individ. Man kan alltså ha påbörjat ett program, avbrutit detta och sedan påbörjat ett annat program. Hur rörligheten mellan program ser ut säger tabellen inte något om. Däremot framkommer de rapporterade avbrotten och studieuppehållen.

Tabellen visar att överlägset flest studenter med folkhögskolebakgrund har lärarprogrammet följt av socionomprogrammet. Om man bortser från högskolans basår (där åtta studenter från höstkullen 1999 har folkhögskolebakgrund), är det sjuksköterskeprogrammet, juristprogrammet, religionsvetenskapligt program samt systemvetarprogrammet som har sju respektive sex studenter var från denna årskull. Många program har endast en student med folkhögskolebakgrund. De program som inte har någon student med denna bakgrund finns inte representerade i tabellen.

Av de 152 studenter som registrerades 1999 och som har befunnit sig i programstudier, har 42 tagit examen, 36 gjort studieuppehåll och 9 avbrutit sina studier under den studerade perioden. De studieuppehåll och avbrott som syns i tabellen är de avbrott och uppehåll som registrerats. Här finns således ett mörkertal, dvs studenter som avbrutit studierna men som inte lämnat ett officiellt besked om detta. Den tredje kolumnen i tabellen visar också hur många poäng som antalet studenter med folkhögskolebakgrund tillsammans har tagit på programmet ifråga. Om man exempelvis ser på dietistprogrammet så säger tabellen att en student har tagit 120 poäng och därtill också tagit examen vid programmet. Om man tar juristprogrammet som ett annat exempel visar tabellen att sex studenter tillsammans tagit 317 poäng, och samtidigt finns det tre registrerade uppehåll. Av de sex studenterna har inte någon tagit ut en examen från programmet. Tabellen visar därmed folkhögskolegruppens sammanlagda prestationer under denna tidsrymd. För den kull som registrerades hösten 2004 ser det på följande sätt. Också här återfinns flest studenter på lärarprogrammet följt av socionomprogrammet.

Tabell 8. Kull ht-04 fördelade över utbildningsprogram.

Utbildning	Antal studenter	Varav 0-poängare	Antal poäng	Examen	Uppehåll	Avbrott
Software Engineering and ma	1	1	0	0	0	0
juris kand	5	2	66	0	0	0
Fotografiprogrammet	1		33	0	1	0
Läraryr	30	3	842	0	2	1
Fritidspedagoglinjen	1	1	0	0	0	1
Informations- o kommunikatio	1	1	0	0	0	0
Ped med inr mot förskola och	1		25	0	1	0
Påbyggnadsprogram i vårdpe	1		15	0	0	1
Apotekarprogr	1		11	0	0	1
Folkhälsovetenskapligt progræ	3	1	80	0	0	1
Läkarprogrammet	3		75,5	0	1	0
Bebyggelseantikvariatprogram	1	1	0	0	0	0
Biologiprogrammet	2		60	0	0	0
Datavetenskapligt program	1		15	0	0	0
Fiskevårdsprogrammet	1		21	0	0	0
Fysikprogrammet	1		3,5	0	0	0
Geovetenskapligt program	1		35	0	0	0
Konservatorprogrammet	1		37	0	0	0
Molekylärbiologiprogrammet	1	1	0	0	0	0
Receptarieprogrammet	1		37	0	0	0
Tandläkarprogrammet	1		30	0	0	0
Tandteknikerprogrammet	1		40	0	0	0
Religionsvet pr	2		60	0	0	0
Civilekonomprogram	1		4	0	0	0
Europaprogr	2		55	0	0	0
Förvaltningspr	3		65	0	1	0
Kostekonomprogram	1		31	0	0	0
Logistikprogram	1	1	0	0	0	0
Samhällsvet miljöprogram	1	1	0	0	0	0
Personal och arblivsfrågor	2		32	0	0	0
Psykologprogr	3		65	0	0	0
Restaurangmanagerprogramr	1		25	0	0	0
Socionomprogrammet	16	5	320	0	0	1
Systemvetarprog	1		11	0	0	0
Idrottsvetenskapliga programr	2		65	0	0	0
kost- och friskvårdsprogrammr	2		63	0	0	0
Arbetssterapeutprogr	2		67	0	0	0
Audionomprogrammet	1		10	0	0	0
Dietistprogrammet	3		120	0	0	0
Logopedprogrammet	1		20	0	0	0
Röntgensjuksköterskeprograr	1	1	0	0	0	0
Sjuksköterskeprogr	5		90,5	0	0	1
Tandhygienistprogrammet	1		38	0	0	0
Högskolans basår	2	1	1	0	0	0
	114	20	2568,5	0	6	7

Av de 114 registrerade studenterna är det tjugo som inte tagit några poäng alls under den studerade perioden, sju har avbrutit studierna och sex har

gjort ett studieuppehåll. Denna tabell visar därmed att antalet avbrott, uppehåll och ”noll-poängare” sammantaget är ganska högt i relation till årskullen hösten 1999, speciellt med tanke på att dessa ägt rum enbart under första läsåret. Å andra sidan är det förmodligen under första läsåret som merparten av avbrotten sker, medan studieuppehållen äger rum längre fram i utbildningen.

Jämförelser av studieprestation mellan program

Göteborgs universitet har en mängd utbildningsprogram och det är förmodligen rimligt att anta att studieprestationerna (antal presterade poäng, avbrotts- och examensfrekvens) vid dessa varierar kraftigt. Mot bakgrund av vad Högskoleverket visat (Högskoleverket, 2005), vilket jag redogjorde för i kapitel 2, är det också så. Eftersom det är omöjligt att göra en totalundersökning av hur det ser ut på samtliga program, har jag här valt ut några som får tjäna som ett stickprov. De program som jag valt att se närmare på är dels tre program dit studenter med folkhögskolebakgrund ofta söker sig, dels tre program där denna studentgrupp är underrepresenterad om man ser till hur den totala studentgruppen fördelar sig.³¹

Program med högre andel folkhögskolestudenter	Program med lägre andel folkhögskolestudenter
Läraprogrammet	Civilekonomprogrammet
Europaprogrammet	Läkarprogrammet
Socionomprogrammet	Programmet för juridisk kandidat
Sjuksköterskeprogrammet	

De tre program med lägre andel folkhögskolestudenter är samtidigt intressanta eftersom dessa ofta anses som ”statusutbildningar” och framför allt

³¹ Måttet ”andel folkhögskolestudent per program”, är baserat på nyckeltal hämtade från rapporten ”Vad tycker du om dina studier? Utvärdering av programutbildningarna vid Göteborgs universitet” (Balke, 2001). I rapporten finns en tabell som visar antalet studenter på varje program. Utifrån att jag sorterat ut ett antal studenter som jag vet har folkhögskolebakgrund ur hela populationen (höstterminen 99, vårterminen 00 samt höstterminen 00), och även kunnat härleda dessa till vilket program de studerar har jag fått fram ett jämförelsetal av hur stor andel av hela populationen studenter, respektive andelen folkhögskolestudenter som studerar vid respektive program. På så sätt har jag kunnat konstatera att vid vissa program är folkhögskolestudenterna överrepresenterade, vid andra är de underrepresenterade.

läkare- och juristprogrammen har rykte om sig att vara tuffa i den meningen att de kräver en stor arbetsinsats av studenterna. Efter att ha valt ut programmen har jag med hjälp av Ladok sorterat ut vilka studenter som blivit antagna till respektive program, höstterminerna 1999-2004. Ur hela gruppen studenter som blivit antagna respektive termin, har jag sedan skiljt ut vilka som har en behörighet från folkhögskolestudier. För höstkullarna -99, -00 och -01 ser det ut på följande sätt.

Tabell 9. Antal antagna och antal studenter som återopat folkhögskolebehörighet.

Program	Ht 99		Ht 00		Ht 01	
	Antal antagna	Varav fhsk.-behör.	Antal antagna	Varav fhsk.-behör.	Antal antagna	Varav fhsk.-behör.
Juristprogrammet	147	5	153	2	180	6
Läroprogrammet	556	22	584	16	871	33
Läkarprogrammet	57	2	88	-	86	1
Civilekonomprogrammet	222	4	217	3	230	3
Socionomprogrammet	110	14	107	9	103	4
Sjuksköterskeprogrammet	61	5	92	3	102	2
Europaprogrammet	45	3	46	5	57	7

Av tabellen blir tydligt att antalet studerande med folkhögskolebakgrund på programnivå blir tämligen få. Totalt antogs flest till läroprogrammet och där återfinns också flest studenter med folkhögskolebakgrund. Minst antal studenter antogs till Europaprogrammet, men detta program har en förhållandevis hög andel studenter med folkhögskolebakgrund i relation till antalet platser. Hösten 2001 hade sju studenter av totalt 57 en bakgrund i folkhögskolestudier. För kullarna ht-02, ht-03 och ht-04 ser det ut på följande sätt.

Tabell 10. Antal antagna och antal studenter som återopat folkhögskolebehörighet.

Program	Ht 02		Ht 03		Ht 04	
	Antal antagna	Varav fhsk.-behör.	Antal antagna	Varav fhsk.-behör.	Antal antagna	Varav fhsk.-behör.
Juristprogrammet	170	5	160	4	154	5
Läraryrprogrammet	805	31	860	30	840	25
Läkarprogrammet	88	1	88	2	89	2
Civilekonomprogrammet	235	4	246	3	244	1
Socionomprogrammet	161	13	146	9	156	14
Sjuksköterskeprogrammet	99	3	100	6	100	5
Europaprogrammet	53	4	58	4	54	1

Också här är läraryrprogrammet störst och har flest studenter med folkhögskolebakgrund. Det faktum att antalet studenter med folkhögskolebakgrund är så få på programnivå medför minst två problem för en fortsatt analys. För det första är det omöjligt att göra några hållbara statistiska beräkningar. När det handlar om fyra eller fem personer är det inte aktuellt att tala om skillnader mellan grupper. För det andra är det problematiskt att göra uppföljningar av hur studenterna klarar sig med avseende på examensfrekvens, uppehåll och avbrott med tanke på att det förhållandevis lätt går att identifiera de personer som gömmer sig bakom siffrorna. Därmed hamnar också studien i ett delikat dilemma. Gruppen är för liten för att man ska kunna uttala sig om den på programnivå, samtidigt är det en eventuell variation mellan programmen som är det intressanta.

Om man så istället övergår till att studera antalet poäng som studenterna presterar vid de olika utbildningarna så framkommer en differentierad bild. Här gäller naturligtvis att de första kullarna har kommit längre i sin utbildning och bör ha tagit fler poäng, jämfört med de senare som fortfarande är i början av sin utbildning. I tabellen nedan är det medelpoängen, dvs antalet poäng som totalt presterats av hela kullen fördelat över antalet studenter, som redovisas.

Tabell 11. Antal poäng som samtliga studenter per årskull i genomsnitt har tagit vid respektive program fram till 2005-06-30.

	Ht 99	Ht 00	Ht 01	Ht 02	Ht 03	Ht 04
Juristprogrammet	113	124	99	82	48	30
Läraryrket ³²	101	93	103	86	60	33
Läkarprogrammet	178	147	136	93	70	33
Civilekonomprogrammet ³³	89	90	90	73	58	29
Socionomprogrammet	120	122	118	104	68	32
Sjuksköterskeprogrammet	98	101	104	106	63	31
Europaprogrammet	92	110	82	71	49	29

Att de som började läkarprogrammet hösten 1999 har presterat flest antal poäng i genomsnitt är inte konstigt. Denna utbildning är den längsta i urvalet och flertalet av dem som påbörjade sina studier 1999 bör ha avslutat sina studier eller vara i slutfasen vårterminen 2005. Även juristutbildningen är en förhållandevis lång utbildning och därmed bör studenterna i de första kullarna ha hunnit prestera en hel del poäng. Av utbildningarna i urvalet framstår studenterna på socionomprogrammet som framgångsrika i att prestera poäng. De tre första årskullarna har alla en medelpoäng på runt 120 poäng.

Utgångspunkten ovan var att studera medelpoängen för hela gruppen studenter som antogs de utvalda terminerna för att utröna om det fanns några skillnader mellan programmen. Att jag valde medelpoängen och inte avbrottsfrekvensen beror på den ovan nämnda problematiken kring måttet ”avbrott”, dvs att man i Ladok endast ser de avbrott som studenten själv rapporterat. Eftersom många studenter förmodligen försvinner från studierna utan att meddela detta blir avbrottsmålet tämligen svårtolkat. Medelpoängen säger därför möjligen mer i detta sammanhang än de bokförda avbrotten.³⁴ Men naturligtvis kan man också studera de formella avbrotten

³² Läraryrket övergår under den studerade perioden (dvs ht 01) från att vara 160 p till att vara 220. Även ht 01 och ht 02 görs antagningar till det gamla programmet. Eftersom inga studenter med folkhögskolebehörighet tagits in på den utbildningen under dessa båda terminer har jag inte med dessa i redovisningen.

³³ Civilekonomprogrammet övergår under den studerade perioden (dvs ht 02) från att vara 120p till att vara 160p.

³⁴ Man kan förstås fundera på vad måttet ”medelpoäng” är en indikator på? Det är förmodligen inte ett jämförbart mått på studenternas prestationer. Tänkbara skäl till varför medelpoängen exempelvis är låg är att kurserna ligger på en orimligt hög nivå. Tvärtom kan också en hög medelpoäng vid ett program vara en indikator på att kurserna håller en för låg nivå.

och jämföra dessa mellan programmen. Det är då viktigt att inte ta detta som intäkt för att de faktiska avbrottsfrekvenserna ser ut på detta sätt, utan att det enbart är dessa avbrott som rapporterats till programansvariga. Här kan dessutom finnas skillnader mellan institutioner, då vissa möjligen har en bättre uppföljning av studenter än andra. Det är alltså inget som säger att siffrorna sinsemellan är jämförbara.

Tabell 12. Avbrott i procent av samtliga antagna respektive hösttermin

	Ht 99	Ht 00	Ht 01	Ht 02	Ht 03	Ht 04
Juristprogrammet	5	4	0,5	4	1	4
Läraprogrammet	6	6	5	4	4	3
Läkarprogrammet	2	7	5	1	2	1
Civilekonomprogrammet	16	18	16	12	10	6
Socionomprogrammet	6	5	2	6	9	2
Sjuksköterskeprogrammet	0	0	7	5	2	2
Europaprogrammet	16	20	7	8	7	9

Juristprogrammet har en avbrottsfrekvens på mellan 0,5 till fem procent. Läraprogrammet ligger ganska stadigt mellan fyra och sex procent. Läkarprogrammet har fyra terminer en avbrottsfrekvens på mellan en till två procent, men under två terminer ligger man högre på fem till sju procent. Även sjuksköterskeprogrammet har en låg avbrottsfrekvens på 0 till två procent men också där utmärker sig två terminer med en högre andel (fem respektive sju procent). Två utbildningsprogram har högre andelar formella avbrott, dvs civilekonomprogrammet och Europaprogrammet. Civilekonomprogrammet har de tre första antagningskullarna en avbrottsfrekvens på 16-18 procent för att därefter stadigt sjunka till att höstterminen 2004 vara nere i sex procent. Detta kan förstås också vara ett utslag för att studenterna inte kommit så långt i sin utbildning och därför inte ännu hoppat av. Eller så kan det vara tecken på ett trendbrott. För Europaprogrammet kan en liknande trend avläsas. Det är höga avbrottsfrekvenser de två första årskullarna, men lägre de följande. Om man enbart studerar de två första årskullarna (dvs de som faktiskt haft möjlighet att slutföra sina studier inom den studerade tidsperioden) så kan man se att vissa program har låga avbrottsfrekvenser medan andra har högre. Tre av de fyra program där studenter med folkhögskolebakgrund är överrepresenterade har förhållandevis få formella avbrott. Det program som utmärker sig i detta avseende är just Europaprogrammet. Av de utbildningar där studenter med folkhögskolebakgrund är underrepresenterade kan konstateras att jurist- och läkarprogrammet har låga formella avbrottsfrekvenser, medan civilekonomprogrammet ligger betydligt högre.

Ett sista mått som i någon mån säger något om hur studenter lyckas med sina studier är examensfrekvensen, dvs hur stor andel av kullen som har tagit ut en examen från programmet.³⁵ Här kan konstateras stora skillnader mellan de sju programmen. Högst är andelen vid sjuksköterskeprogrammet där runt 80 procent tagit ut examen, medan endast 16-26 procent av studenterna vid civilekonomprogrammet tagit ut examen under den studerade perioden.

Tabell 13. Examensfrekvens i procent för hela studentgruppen

	Ht 99	Ht 00	Ht 01
Juristprogrammet	40	44	3
Läraryrket	48	32	28
Läkarprogrammet	72	6	0
Civilekonomprogrammet	16	17	26
Socionomprogrammet	64	72	59
Sjuksköterskeprogrammet	80	78	76
Europaprogrammet	27	30	9

Det är således en betydande skillnad mellan de olika programmen. Det framgår av tabellen att det inte entydigt går att säga att det är program där studenter med folkhögskolebakgrund är överrepresenterade som har vare sig en låg eller hög examensfrekvens. De program där studenter med folkhögskolebakgrund är överrepresenterade, dvs läraryrket, socionomprogrammet, sjuksköterskeprogrammet och europaprogrammet varierar stort när det gäller examensfrekvens. Från att ha den högsta examensfrekvensen (sjuksköterskeprogrammet) till att ha den näst lägsta examensfrekvensen (europaprogrammet). Detta är förmodligen också ett uttryck för programmens olika karaktär. Sjuksköterskeprogrammet är en utbildning som leder fram till en yrkesexamen. För att arbeta som sjuksköterska krävs att du avlagt examen. För europaprogrammet ser det annorlunda ut. Här är det förmodligen lättare att söka arbete utan att för den skull ha slutfört samtliga kurser och tagit ut examen. När man jämför frekvenserna mellan programmen måste man också ta i beaktning att programmen är olika långa. Den kull som påbörjade sina sjuksköterskestudier 1999 har alltså haft en längre tid på sig att slutföra studierna än de som påbörjade läkar-

³⁵ Detta mått tar alltså inte hänsyn till hur många poäng som studenten ifråga tagit ut utan endast om denne tagit ut sin examen. Det kan därmed vara fler som har tagit de poäng som krävs för att slutföra programmet, men som av olika anledningar inte tagit ut examen.

programmet vid samma tidpunkt. Detta återspeglas också tydligt i examensfrekvenserna för de två senare kullarna, hösten 2000 och hösten 2001. Att sjuksköterskeprogrammet har högst examensfrekvens stämmer också med de resultat som visades i Högskoleverkets (2005) uppföljning. Sju år efter påbörjade studier låg sjuksköterskestudenterna i topp med en examensfrekvens på 84 procent.

Vilken folkhögskola kommer studenterna ifrån?

När studenterna registreras i Ladok skrivs det ibland in vid vilken folkhögskola som studenten har studerat. För hela gruppen om 1919 studenter finns denna uppgift registrerad för 451 studenter, dvs för nästan en fjärdedel av gruppen. Av tabellen nedan framkommer en lista över de mest frekventa folkhögskolor som studenterna har sin behörighet ifrån, dvs de skolor varifrån fem studenter eller fler rekryterats. En fullständig lista återfinns som bilaga. Konstateras kan att majoriteten studerat vid folkhögskolor som ligger i Göteborg eller i den nära regionen. Flest studenter rekryteras från Göteborgs folkhögskola. Detta är inte heller oväntat då Göteborgs folkhögskola har en stor volym när det gäller just allmän linje (som ger högskolebehörighet).

Tabell 14. Vilka folkhögskolor som de studerande kommer ifrån.

Folkhögskola	Antal sökande från respektive folkhögskola
Göteborgs folkhögskola	41
Arbetarrörelsens folkhögskola	32
Wendelsbergs folkhögskola	32
Kvinnofolkhögskolan	22
Löftadalens folkhögskola	19
Ljungskile folkhögskola	18
Nordiska folkhögskolan	17
Billströmska folkhögskolan	16
Hjälmareds folkhögskola	15
Helsjöns folkhögskola	10
Sörängens folkhögskola	9
Folkhögskolan Hvilan	8
Sundgårdens folkhögskola	8
Värnamo folkhögskola	7
Kävesta folkhögskola	6
Skinnskattebergs folkhögskola	6
Skurups folkhögskola	6
Fridhems folkhögskola	5
Skeppholmens folkhögskola	5
Ölands folkhögskola	5

Av de studenter som det finns uppgifter om i Ladok kan man konstatera att de folkhögskolor från vilka det rekryterats fem studenter eller fler står tillsammans för nästan två tredjedelar av studentunderlaget. Detta är folkhögskolor som oftast ligger ganska nära Göteborg. Göteborgs folkhögskola, Arbetarrörelsens folkhögskola och Kvinnofolkhögskolan ligger alla i Göteborg. Wendelsbergs folkhögskola är belägen i Mölnlycke, Löftadalens folkhögskola finns i Åsa, Ljungskile folkhögskola i Ljungskile, Nordiska folkhögskolan i Kungälv, Billströmska folkhögskolan på Tjörn, samt Hjälmareds folkhögskola är belägen i Alingsås. Men som framkommer av hela tabellen i bilaga 2 så är upptagningsområdet för rekryteringen nationellt, från Malmfältens folkhögskola i Kiruna till Malmö folkhögskola i Malmö.

Sammanfattande kommentar

Den kvantitativa redogörelsen har visat att studenter med folkhögskolebakgrund är en förhållandevis liten grupp sett till hela studentgruppen vid Göteborgs universitet, speciellt när man studerar inte enbart de som regi-

strerats utan också de som tagit poäng. När man sedan kommer ner på programnivå blir tydligt att det är väldigt få personer som har denna bakgrund sett i relation till övriga studenter. Detta gör det svårt att göra jämförelser mellan program och också att dra några större slutsatser från resultaten. Man kan dock konstatera att studenter med folkhögskolebakgrund oftare återfinns på vissa program än andra, vilka framför allt utgörs av undervisning och omsorgsyrken. Det betyder emellertid inte att de inte alls finns på andra utbildningar som till exempel läkarprogrammet och juristutbildningen. Det gör de, men i mindre utsträckning. Två tredjedelar av studenterna är kvinnor och majoriteten återfinns på program, men många har också registrerats på fristående kurser. Redogörelsen visar också att de folkhögskolor varifrån de flesta studenter rekryteras (som det finns uppgift på i Ladok) kommer från de folkhögskolor som ligger i eller i nära anslutning till Göteborg.

6. Om kategoriseringens problematik

Efter att ha genomfört en beskrivande kartläggning vill jag nu återvända till syftets problematiserande ansats, dvs att diskutera kategoriseringens problematik. Att för det första skapa kategorin ”studenter med folkhögskolebakgrund” och att därefter använda den som en homogen och egen grupp som tillskrivs vissa karakteristika medför en risk, vilket jag lyfte fram inledningsvis, att också fastställa dem som en särskiljande och på olika sätt avvikande grupp.³⁶ Risken finns att gruppen tillskrivs vissa egenheter eller avvikande beteenden, snarare än att detta bottnar i ”verkliga” skillnader. Som framgått av redovisningen har jag också valt att vara tämligen försiktig med att lyfta fram specifika karakteristika för gruppen. Egenheterna eller beteendena kan mycket väl, om man också väljer att sortera ut andra grupper, visa sig vara utmärkande karakteristika för andra grupperingar. Att då hävda att detta skulle vara kännetecknande för just folkhögskolegruppen blir missvisande. Kanske är det inte just denna variabel som är den mest utslagsgivande. Risken är också uppenbar att man ”ser det man vill se” och befäster de föreställningar man redan har.

Att dela in, sortera och kategorisera, i detta fall studenter, innebär därför en tydlig makthandling. Frågan man bör ställa sig är därför, varför just folkhögskolebakgrunden i denna studie är intressant som indelningsgrund? Vilka resultat kan tänkas komma fram och kanske framför allt, vilka resultat är intressanta och för vem? Vad vinner studenterna själva på att definieras utifrån denna bakgrund? Är det överhuvudtaget relevant att tala om studenternas prestationer utifrån hur de fått sin behörighet? Är det inte också då rimligt att studera de som blir antagna via studier inom kommunal vuxenutbildning, och kanske de som kommer in på kommer in via den fria kvot som högskolor och universitet själva förfogar över? Jag vill genom detta resonemang enbart poängtera att studiens kategorisering inte på något sätt är självklar. Dessutom kan man fundera över huruvida ett eventuellt negativt resultat, dvs att studenter med denna bakgrund klarar sig sämre än andra studenter, innebär ett negativt betyg på folkhögskolan? Skulle det då innebära att folkhögskolan är dålig på att förbereda sina elever på högskolestudier och att ge dem de kunskaper som krävs? Eller kan man istället se

³⁶ En parallell kan här göras till studier av normalitet och avvikelse vilka är vanliga inte minst inom genusforskningen. Analysen utgår då ofta från ett tydligt maktperspektiv.

det som ett negativt betyg för universitetet, dvs att universitetet har svårt att anpassa sig efter olika studentgruppers behov? Naturligtvis behöver studiens frågeställningar inte förstås som att det är fråga om att sätta betyg på vare sig folkhögskolan eller universitetet. Det är dock viktigt att klargöra utifrån vilka perspektiv och intressen som frågorna ställs och *varför* det är intressant att få kunskap just om detta.

Den ”traditionella studenten” – normer och förgivettaganden

För att besvara studiens övergripande syfte, dvs hur studenter med folkhögskolebakgrund lyckas med sina studier, krävs en jämförande analys relativt andra studentgrupper eller en slags ”genomsnittsstudent”. Innan man kan definiera vad som är en avvikelse, måste det därmed finnas en definition på vad som är det normala. Som nämnades inledningsvis har jag här tagit hjälp av Högskoleverkets definition av den ”traditionella” respektive den ”icke-traditionella” studenten. När Högskoleverket väljer att definiera andelen traditionella respektive icke-traditionella studenter som två olika kategorier av studerande, kan det ses som ett försök att också medverka till en förståelse av att studentgruppen är differentierad och inte homogen i sin sammansättning. Därmed problematiseras också bilden av studenten, om än i två tämligen grova kategorier – det är de unga som raskt genomför studierna kontra de äldre och/eller de som låter studierna ta längre tid än ”förväntad” studiegång.

Att anta att den traditionella studenten också utgör normbilden för hur en ”normal” student betar sig är emellertid att dra för långtgående slutsatser. Högskoleverket har inte heller i sin definition uttalat att den ”traditionella” studenten skulle utgöra den ”normala” studenten. Petri (1999), hävdar snarare att dessa kategoriseringar bör bidra till ett ifrågasättande av hur vi faktiskt betraktar ”den genomsnittlige” studenten. Denna fråga blir av stor vikt för Göteborgs universitet. Eftersom det visat sig att Göteborgs universitet har en högre andel icke-traditionella studenter än traditionella, så måste också normen för vad det innebär att lyckas med studierna diskuteras. Innebär det exempelvis att studierna leder fram till en examen? Innebär det att fullfölja påbörjade kurser? Är studierna misslyckade om man byter program eller avbryter en kurs? Är en lyckad studiegång förbunden med att studierna genomförs på en viss tid? Om över hälften av studenterna vid Göteborgs universitet är att betrakta som icke-traditionella bör det rimligen få konsekvenser för definitionen av den ”normala” studenten. Om det är så bör alltså kriterierna äldre (över 25 år), deltidsstudier, och längre studieup-

pehåll (på mer än tre terminer) vara mått på vad som utmärker den genomsnittlige studenten. Däremot är det fortfarande en definitionsfråga huruvida dessa kriterier stämmer med en ”lyckad” studiegång. Vad som är normen och vad som är det normala behöver naturligtvis inte vara samma sak. Detta leder emellertid naturligt över till en diskussion om den komplexa frågan om studieavbrott.

Den komplexa frågan om studieavbrott

En av utgångspunkterna för studien är att studera gruppens avbrottsfrekvens. Detta kan i sig ses som ett mått på hur väl studentgruppen lyckas med studierna. Frågan hade också varit lätt att besvara om det funnits ett centralt mått som visade hur avbrottsfrekvensen ser ut vid Göteborgs universitet. Några sådana mått finns dock inte tillgängliga. Att få ett tydligt och enkelt mått på hur många studenter som avbryter sina studier vid Göteborgs universitet har också visat sig vara omöjligt. Några administrativa uppföljningar av hur avbrotten ser ut görs inte på central nivå. Det finns därmed inte något jämförelsetal som man kan ställa studerandegruppen med folkhögskolebakgrund mot. Man kan tänka sig flera anledningar till varför studieavbrott inte är ett särskilt bra mått för jämförelser mellan studenter.

En första komplexitet är att definiera vad som är ett avbrott. Att enbart räkna de formella avbrotten, dvs då studenten aktivt meddelat att hon eller han avbrutit studierna, blir tämligen missvisande. Men om man också ska ta med de avbrott som *inte* registreras som avbrott, men som kan avläsas genom att studera hur många poäng studenten ifråga har tagit, tillkommer ytterligare en svårighet – att definiera när ett avbrott blir ett avbrott. Räcker det med att ha registrerat sig? Ska man ha gått minst två veckor? Ska man ha gått en längre tid på programmet? Ska studieuppehåll definieras som avbrott i studierna? Ska avbrotten omfatta enskilda program och kurser eller är det först när studenten ifråga avbrutit sina studier vid Göteborgs universitet? För de som inte formellt har angett att de avbrutit studierna – vilken tidsgräns ska man dra för deras ”icke-aktivitet” för att räkna det som ett avbrott? Kan man ha återupptagit sina studier efter en tid och fortfarande räknas in i kategorin avhoppare? En ytterligare komplikation blir det naturligtvis om man ska ta hänsyn till positiva och negativa avbrott. Som diskuterades inledningsvis kan naturligtvis ett avbrott vara positivt för den enskilde studenten då det kanske handlar om att ha fått ett eftertraktat arbete, eller att man kommit in på en utbildning som man hellre vill gå. För

universitetet torde dock alla avbrott, sett ur ett strikt ekonomiskt perspektiv, räknas som negativa eftersom en påbörjad kurs som inte slutförs leder till ett ekonomiskt avbräck för institutionen.

En annan komplexitet som visat sig i kartläggningen är att avbrottsfrekvenserna varierar mellan de olika utbildningsprogrammen. Dessutom har kartläggningen visat att studenter med folkhögskolebakgrund, tenderar att välja vissa program i högre utsträckning än andra. Det har dock inte gått att fastställa om dessa program skulle ha en högre avbrottsfrekvens än program där studenter med folkhögskolebakgrund är underrepresenterade. När hela gruppen studenter med folkhögskolebakgrund splittras upp på olika utbildningsprogram visade det sig att antalet blev alltför få för att möjliggöra konkreta jämförelser. Detta är en stor brist i studien, men visar samtidigt på problematiken att välja ut specifika studentgrupper, och att förvänta sig att dessa på ett enkelt sätt går att jämföra eller relatera till ett slags ”genomsnitt”. Kartläggningen av gruppen studenter med folkhögskolebakgrund har därmed visat sig ytterst komplex och till viss del omöjlig att hantera. Svårigheterna som rör övergripande jämförelsetal vid universitetet, inbördes jämförelse mellan studenter vid ett och samma program, samt problematiken att överhuvudtaget ringa in studentgruppen via de administrativa system som finns tillgängliga, har alla bidragit till begränsningar i kartläggningen. Begränsningar som också gör det svårt att tala om studenter med folkhögskolebakgrund som en homogen och enhetlig grupp. Detta är dock vad jag från och med nästa kapitel kommer att göra.

7. Vad tycker studenter med folkhögskolebakgrund om sina programstudier?

Från att i det förra kapitlet ha presenterat ett empiriskt material som visserligen syftat till att kategorisera gruppen studenter med folkhögskolebakgrund, men där jag också problematiserat och försökt visa på de svårigheter som är förknippat med detta, vänder jag nu resonemanget och utgår helt ifrån att gruppen studenter med folkhögskolebakgrund *kan* betraktas som en egen kategori. Borta är därför från och med nu alla om och men, och härifrån och vidare är det kategorin som talar. Det betyder att kategorin studenter med folkhögskolebakgrund i detta kapitel och i det följande, betraktas som en grupp som utifrån den gemensamma nämnaren folkhögskolestudier är värda att rikta särskild uppmärksamhet mot. Gruppen får därför komma till tals, dels genom den enkätundersökning som presenteras i detta kapitel, dels genom en intervjustudie som presenteras i nästa kapitel.

Gruppen studenter med folkhögskolebakgrund kommer här att beskrivas med hjälp av det material som är producerat inom ramen för den STUG-utvärdering som gjordes av programutbildningarna vid Göteborgs universitet våren 2001 (Balke, 2001). STUG-projektets utvärdering av programutbildningarna omfattade samtliga studenter vid programutbildningar som registrerats under åren 1993 till 2000 och som också var registrerade vid något program under år 2000, men inte fått ut någon examen 2000-11-30. Totalt omfattade undersökningen drygt 13 000 individer. I enkäten ställdes ingen specifik fråga om folkhögskolebakgrund och därför har det inte gått att utan vidare skilja ut denna grupp från hela studentpopulationen. Som framgick tidigare i rapporten avgränsades urvalet i föreliggande studie till antagna från och med höstterminen 1999.³⁷ Det betyder alltså att i detta urval finns studenter från höstterminen 1999, vårterminen 2000, samt höstterminen 2000, som också bör finnas med i STUG-urvalet från 2001. Efter att grupperna har jämförts visade det sig att 206 studenter med folkhögskolebakgrund återfinns i båda materialen. Av de 206 har 130 besvarat STUG-enkäten. Det är på denna grund som studenter med folkhögskolebakgrund i detta kapitel beskriver sin studiesituation vid Göteborgs universitet.

³⁷ Framtagningen av materialet och utformandet av datafil gjorts inom STUG-projektet .

Jag vill dock poängtera att jag *inte*, mer än i undantagsfall, gör jämförelser mellan gruppen studenter med folkhögskolebakgrund och övriga studenter. Jämförelser gör jag endast när gruppen sticker ut i något tydligt avseende. När jag talar om vad studenterna säger och uttrycker i detta avsnitt, så är det alltså specifikt gruppen studenter med folkhögskolebakgrund som jag syftar på. I annat fall försöker jag förtydliga genom att tala om den övriga studentgruppen. Av den omfattande enkäten som täcker 50 frågor har jag valt ut ett antal som speciellt har bäring för denna studies syfte. Dessa frågor rör:

- Kön, social bakgrund och ålder
- Valet av program
- Förväntningar inför studierna, samt hur studierna faktiskt upplevs
- Avbrott och uppehåll och orsaker bakom dessa

Kön, social bakgrund och ålder

Studenter med folkhögskolebakgrund utgörs till stor majoritet av kvinnor (73%). Här skiljer de sig från hela studentgruppen där kvinnornas andel är 66%. De är också något äldre när de påbörjat studierna då gruppen har en medianålder på 25 år, vilket är två år äldre än hela studentgruppens.³⁸ Det betyder att de har hunnit gå på folkhögskola, men också gjort andra saker sedan de slutade ungdomsskolan. Däremot vet vi inget om vilken utbildning som denna grupp studenter har med sig inför folkhögskolestudierna, dvs i vilken utsträckning de har en treårig gymnasieutbildning, kompletterar en tvåårig, eller om de har en icke-fullständig gymnasieutbildning sedan tidigare? Den stora majoriteten är uppvuxna i Sverige (drygt 90 procent) och har svenska som modersmål (85 procent).³⁹ Ungefär hälften är gifta eller sambo, många bor i egen bostad och nära tre av tio har barn. Studenter med folkhögskolebakgrund har i högre utsträckning föräldrar vars högsta utbildning är grundskola. 43 procent har en mamma vars högsta utbildning är grundskola, medan motsvarande andel för hela studentgruppen är 36 procent.⁴⁰ När denna studentgrupp rekryterades till studier vid Göteborgs universitet bodde en tredjedel i Göteborgsområdet, men

³⁸ Dvs detta är gruppens medianålder då de som längst har läst sin tredje termin.

³⁹ Här finns inga skillnader jämfört med hela studentgruppen.

⁴⁰ Andelen fäder som har högst grundskoleutbildning är något högre, dvs 49 respektive 38 procent.

över hälften rekryterades från Halland, Västra Götaland eller övriga Götaland. Den resterande gruppen rekryterades från Svealand och Norrland. Konstateras kan också att majoriteten i denna studentgrupp *inte* förvärvsarbetar under sina studier. Två tredjedelar har svarat nej på denna fråga. Motsvarande andel för hela studentgruppen är 57 procent. Om de arbetar så är det i begränsad utsträckning. Drygt en fjärdedel har svarat att de arbetar en till åtta timmar i veckan. Återstår gör drygt sju procent som arbetar mer än nio timmar per vecka.

Vilka program studerar studentgruppen vid

Det framgår tydligt av enkätsvaren att studenter med folkhögskolebakgrund har särskilda preferenser för vissa utbildningar. Om man jämför hur gruppen studenter med folkhögskolebakgrund fördelar sig över utbildningar vid Göteborgs universitet relativt hur den övriga studentgruppen fördelar sig blir det tydligt att studenter med folkhögskolebakgrund är överrepresenterade respektive underrepresenterade vid vissa program. Vid socionomprogrammet studerar fjorton procent av studenter med folkhögskolebakgrund, medan endast sex procent av gruppen övriga studenter studerar vid denna utbildning. Andra program där studenter med folkhögskolebakgrund är överrepresenterade är europaprogrammet, social omsorg och socialpedagogik, sjukgymnastprogrammet, lärarprogrammet, förskollärare, fritidspedagog, och sjuksköterskeprogrammet. Omvänt finns det också ett flertal program där studenter med folkhögskolebakgrund inte återfinns eller också är underrepresenterade i relation till den totala gruppen studenter. Nämnas kan exempelvis läkarprogrammet där två procent av studenter med folkhögskolebakgrund studerar medan fem procent av övriga studenter läser denna utbildning. Vid juristprogrammet läser två procent av studenter med folkhögskolebakgrund medan sex procent av övriga studentgruppen återfinns här. Och vid civilekonomprogrammet studerar tre procent av studenter med folkhögskolebakgrund medan fem procent av övriga studentgruppen läser detta program. Några av de större programmen där studenter med folkhögskolebakgrund överhuvudtaget inte återfinns är till exempel tandläkarprogrammet och receptarieprogrammet. Detta behöver emellertid inte betyda att det i hela studentpopulationen i STUG-materialet *inte* finns studenter med folkhögskolebakgrund som studerar vid ovanstående program. Men av de studenter som behörighetsprövades på sin folkhögskolebehörighet under just de tre terminerna (hösten 99, våren 00 samt hösten 00) befann sig inte någon på dessa utbildningar.

I enkäten ställdes även en specificerad fråga angående varför man valde just det sökta programmet. Studenterna fick då ta ställning till fyra alternativ, dvs om påståendet i fråga hade *stor betydelse*, *viss betydelse*, *liten betydelse*, eller *ingen betydelse*. Om man slår samman de två förstnämnda alternativen så framträder följande bild. Nästan alla har svarat att de sökte till programmet eftersom det leder till ett yrke som de är intresserade av. Flertalet har också svarat att de var mycket intresserade av innehållet i programmet. En ganska stor grupp (63 procent) har tagit med i bedömningen att utbildningen ger låg risk för arbetslöshet. Ungefär hälften har en egen erfarenhet från yrkesområdet som gjorde valet intressant. Även om inte lönen på något sätt framstår som utslagsgivande för valet av utbildning, är det ändå drygt en tredjedel som haft med detta argument i sitt övervägande. Drygt en fjärdedel har också markerat att ett motiv till valet var möjligheten att få ett arbete utomlands. Detta är något fler än i övriga studentgruppen, vilket kan tolkas som att gruppen studenter med folkhögskolebakgrund är tämligen rörliga. Man kan även konstatera att denna grupp studenter i första hand har velat studera i Göteborg. Majoriteten kom dessutom in på den utbildning de i första hand sökt till. Däremot råder en viss osäkerhet i gruppen huruvida man ska slutföra sina studier. Av samtliga svarande är tretton procent osäkra på om de ska slutföra studierna medan sex procent vid enkättillfället bestämt sig för att *inte* slutföra studierna. Gruppen skiljer sig här ifrån hela studentgruppen där endast fem procent uppger sig vara osäkra.

När studenterna sedan får ange hur mycket tid de lägger ner på sina studier visar studenter med folkhögskolebakgrund en differentierad bild. En femtedel lägger ner mer tid än 40 timmar i veckan, dvs de ägnar mer än en normal arbetsvecka åt sina studier. Majoriteten av studenterna (52 procent) lägger ner mellan 21-40 timmar i veckan. En dryg fjärdedel lägger emellertid ner som mest 20 timmar i veckan på sina studier. Med tanke på att detta är programstudenter, som alltså läser på heltid, kan andelen som lägger ner förhållandevis få timmar tyckas hög. Det innebär att drygt en fjärdedel av studenterna bedriver som max halvtidsstudier räknat i nedlagd tid. Om detta har att göra med att studierna inte kräver större insatser eller om man själv helt enkelt anpassat studietakten efter eget val (pga t ex sjukdom, familjesituation el dyl), framgår inte av svaren. Mot bakgrund av vad som framkom ovan kan i alla fall konstateras att det inte är förvärvsarbete som studenterna ägnar tiden åt. Ett förbehåll måste dock göras när det gäller hur frågan är ställd. Möjligen kan man ha förstått frågan och besvarat den utifrån hur mycket tid man lägger ner på studierna utöver den schemalagda

tiden. I det fallet säger ju siffrorna något helt annat. Studenterna har emellertid också svarat på hur de uppfattar den totala arbetsbördan i studierna. Den absoluta majoriteten (70 procent) anser den vara tung men okej. Nästan en femtedel anser att den är lätt eller alltför lätt. Det kan till viss del förklara siffrorna ovan, dvs att en förhållandevis stor andel faktiskt inte upplever studierna som speciellt krävande. Den återstående tiondelen är dock av helt motsatt åsikt och menar att arbetsbördan är alltför tung.

Förväntningar inför och erfarenheter av studierna

Om man istället ser till studentgruppens förväntningar inför studierna och hur dessa infriats under studierna tonar bilden fram av en viss besvikelse när det gäller lärarnas insatser, hur lärorika studierna uppfattas och i vilken utsträckning studierna är personligt utvecklande. Ganska genomgående har de studerande haft högre förväntningar när de gick in i utbildningen gentemot hur de sedan upplevde att det faktiskt blev. Totalt ställdes sjutton frågor som studenterna kunde besvara genom fyra svarsalternativ; *Ja, absolut, Ja, kanske, Nej, knappast, Nej, inte alls*. En fullständig redogörelse av vilka frågor som ställdes finns i bilaga 3. Jag har i redovisningen valt endast ta med de studenter som besvarat frågan med *Ja, absolut*. Jag väljer alltså enbart de ”tvärsäkra” studenterna – de som verkligen tagit ställning i frågan.

Drygt hälften av studenterna förväntade sig att det absolut skulle vara *roligt* att vara student, men en mindre andel (41 procent) ansåg absolut att det också var roligt att vara student. Över 90 procent förväntade sig absolut att studierna skulle vara *lärorika*, medan endast 57 procent upplevde att det absolut var det. En nästan lika hög andel (88 procent) förväntade sig absolut att studierna skulle vara *intressanta*, medan endast drygt 60 procent angav att studierna absolut också var det. En annan fråga där förväntningar och infriandet av förväntningarna kraftigt skiljer sig åt är frågan om studierna som *personligt utvecklande*. Här förväntade sig två tredjedelar att studierna absolut skulle vara personligt utvecklande, medan endast knappt hälften av de studerande absolut tyckte att det också var så. Det är därmed en ganska stor andel som tycks ha mött en viss besvikelse. I ljuset av detta verkar det inte heller konstigt om vissa känner en osäkerhet i huruvida de ska slutföra studierna, vilket framkom ovan.

Den andra sidan av myntet visar emellertid på att studenter med folkhögskolebakgrund som grupp tycker sig klara studierna lättare än förväntat.

Endast tre procent förväntade sig att absolut *klara studierna lätt*, medan femton procent upplevde att man faktiskt gjorde det. Studierna visade sig alltså inte vara så svåra som man från början hade trott.⁴¹ Inte heller kraven visade sig vara så höga som förväntat. På denna fråga uppgav nästan två tredjedelar att de absolut förväntade sig att det skulle vara *höga krav i studierna*. När de däremot besvarar hur det faktiskt är säger 57 procent att det absolut är höga krav. Skillnaderna är dock inte dramatiska och en övervägande majoritet anser också att det absolut är höga krav i studierna. I detta avseende skiljer sig emellertid studenter med folkhögskolebakgrund från hela studentgruppen. Endast 40 procent av hela studentgruppen anger att de absolut tycker att det är höga krav. En fråga som kanske i viss mån kan kopplas till upplevelsen av kraven i utbildningen är *det egna ansvaret* för studierna. Detta förväntade majoriteten av studenterna skulle vara stort och de upplevde i hög utsträckning att det faktiskt också var så. Här är skillnaderna små mellan förväntningar och infriandet av förväntningarna. Närmare 80 procent förväntade sig absolut att det egna ansvaret skulle vara stort och lika många upplevde också att det var så. Också här finns en skillnad gentemot hela studentgruppen där endast 70% procent absolut upplever det egna ansvaret som mycket stort. Det finns därmed en tydlig trend i studenternas svar. De upplever studierna som mindre lärorika, intressanta och personligt utvecklande än förväntat, men också lättare att klara av och i viss mån också lägre krav än förväntat.

Det framkommer även av enkäten att studenterna haft stora förväntningar på lärarna. Hela 84 procent angav att de absolut förväntade sig att lärarna skulle vara *kunniga*, medan endast hälften av dessa (40 procent) absolut upplevde lärarna som kunniga. Studerande med folkhögskolebakgrund skilde sig inte från övriga studentgruppen när det gällde förväntningarna på lärarnas kunnsighet. Däremot var de mer positiva än hela studentgruppen när det gällde utfallet då endast en tredjedel av övriga studentgruppen absolut ansåg lärarna vara kunniga. När det gällde lärarnas förmåga att *stimulera*, så förväntade sig 70 procent av studerande med folkhögskolebakgrund absolut detta av lärarna men endast sexton procent upplevde att lärarna absolut också var stimulerande. I detta avseende skiljer sig grupperna något åt då 58 procent av hela studentgruppen angav att de absolut hade förväntningar om att lärarna skulle vara stimulerande, medan elva procent upplevde att de dessutom var det. Både när det gäller lärarnas kunnsighet

⁴¹ I hela studentgruppen förväntade sig sju procent att klara studierna lätt, medan tjugo procent absolut också tyckte att man gjorde det.

och förmåga att stimulera är alltså skillnaderna i förväntningar och upplevelser av hur det sedan blev mycket stora. Detta gäller såväl för de studerande som har folkhögskolebakgrund som övriga studerandegruppen. Det är alltså rimligt att anta att studenterna i mötet med lärarna har blivit besvikna. Konstateras kan dock att även om gruppen med folkhögskolebakgrund hade högre förväntningar om lärarnas prestationer inledningsvis, så är de också något mer positiva när det gäller utfallet än vad hela övriga studentgruppen är. Om de höga förväntningarna på lärarna kan relateras till studenternas folkhögskolebakgrund kan man spekulera över. Konstateras kan dock att studerande vid folkhögskolor i flera studier lyft fram just lärarnas engagemang och intresse som en positiv del av studierna. Kanske har detta bidragit till stora förväntningar också när det gäller universitetslärarna?

En fråga i enkäten handlade om möjligheterna att *få hjälp med studierna och att få studievägledning*. Här blir tydligt att denna hjälp inte är något man egentligen förväntar sig. 16 procent av studentgruppen förväntade sig absolut att det skulle vara lätt att få hjälp med studierna/att få studievägledning. Något färre (10 procent), angav sedan att det absolut var lätt att få hjälp med detta. En tolkning av det är att studenterna haft måttliga förväntningar, och att förväntningarna också infriats. Det var inte så lätt att få hjälp med studierna.

I enkäten ställdes också frågor som rörde förståelsen av kurslitteratur på svenska respektive engelska. Ungefär 55 procent av studenterna förväntade sig att det absolut skulle vara lätt att förstå *kurslitteratur på svenska*. Samma andel angav också att de upplevde att det absolut var så. När det gäller förståelse av den *engelska kurslitteraturen* uttryckte studentgruppen en större osäkerhet. Endast 20 procent förväntade sig absolut att den engelska kurslitteraturen skulle vara lätt att förstå. En något mindre andel upplevde också att det absolut var så (17 procent). Här är skillnaden gentemot hela studentgruppen stor, då en tredjedel av dessa absolut tycker att det är lätt att förstå kurslitteratur på engelska. Samtidigt är det intressant att konstatera att gruppen ändå visar intresse för arbete utomlands, vilket framkom ovan.

Avbrott och uppehåll och orsaker bakom dessa

Frågan om avbrott och uppehåll i enkäten blir något missriktat när man bryter ut en studentgrupp på detta sätt. När man tolkar resultaten måste

man ha i åtanke att denna grupp studenter som längst har studerat sin tredje termin när enkäten fylls i. Det är alltså en begränsad tid som de befunnit sig i studier och därmed borde de inte hunnit röra sig så mycket. Av svaren att döma har studentgruppen inte heller rört på sig i särskilt hög utsträckning. Av de 130 studenter som besvarat frågan är 117 (dvs 90 procent), kvar i studier på det program som de var registrerade vid när enkäten skickade ut, medan tretton studenter av olika anledningar har lämnat programmet. På frågan varför man inte studerar på programmet svarar nio studenter i folkhögskolegruppen att de avbrutit eller gjort uppehåll.

Studenterna fick i enkäten dessutom ta ställning till ett antal orsaker om varför de lämnat studierna (tillfälligt eller definitivt). Här fick de ange om det var ett skäl som hade betydelse eller inte. En och samma student kan alltså ha angett flera orsaker till varför man lämnat studierna.

Tabell 15. Skäl till varför man lämnat studierna. Siffrorna anger antal personer angett motivet ifråga.

	Hade betydelse	Hade ej betydelse
Kom in på annan utbildning	3	7
Kom in på annan högskola	2	8
Programutbildningen tar för lång tid	6	4
Programmets inriktning passade inte mig	4	6
Studietakten i programmet var för hög	3	7
Trivdes inte i studiemiljön	4	6
Fick inte studielån	1	9
Ville förvärvsarbeta	3	7
Ville ta ledigt från studierna	5	5
Arbetar med uppdrag inom studentkåren	0	10
Var tvungen att göra uppehåll av privata skäl	6	5
Gör/gjorde militärtjänst	0	10
Är/var barnledig	1	9
Annat	2	0

De vanligaste orsakerna till avbrott eller studieuppehåll som dessa nio studenter angett är privata skäl och att utbildningen tar för lång tid. Men det finns också de som angett att programmet inte passade dem, att man inte trivdes i studiemiljön, att man helt enkelt ville ta ledigt från studierna, eller att man kom in på annan utbildning. När det gäller planerna inför framtiden, dvs om man planerar att fortsätta studierna efter uppehållet säger två

studenter att de definitivt avser att göra det, sju studenter att de kanske kommer att göra det och två studenter att de inte kommer att göra det.

Några avslutande kommentarer

Inledningsvis framgick att denna studentgrupp skiljer ut sig i alla fall i tre avseenden från den övriga studentgruppen – de är äldre när de påbörjar studierna, de kommer oftare från hem utan högskoleutbildade föräldrar, samt de är i högre utsträckning kvinnor. Balke (2002) har tidigare visat att det finns ett samband mellan ålder och social bakgrund, då studenter vars föräldrar har som högst grundskoleutbildning tenderar att påbörja sina studier senare än studenter vars föräldrar har högskoleutbildning. Studenter vars föräldrar enbart har grundskoleutbildning har också en starkare dominans av kvinnor. Som framgått har gruppen studenter med folkhögskolebakgrund en blandad social bakgrund när det gäller föräldrars utbildningsnivå. Konstateras kan dock att andelen föräldrar med enbart grundskoleutbildning är större i denna grupp än i övriga studentgruppen och att de tenderar att likna den grupp som Balke (ibid) kallar för grundskolegruppen. Exempelvis gäller detta valet av utbildning. Här stämmer gruppen studenter med folkhögskolebakgrund väl överens med de resultat som framkom i analysen av grundskolegruppen och högskolegruppen (Balke, ibid). Studenter vars föräldrar har grundskola som högsta utbildning återfinns i första hand på utbildningar inom vård, omsorg och undervisning. Här återfinns i stor utsträckning också studenter med folkhögskolebakgrund.

En annan reflektion man kan göra i anslutning till Balkes studie (ibid) är att studenter vars föräldrar har grundskoleutbildning i högre utsträckning förväntar sig att det ska vara intressant, lärorikt och personligt utvecklande att studera och dessutom att lärarna ska vara kunniga och stimulerande. Speciellt gäller detta för de kvinnliga studenterna. Bland kvinnliga studenter däremot som har högskoleutbildade föräldrar förväntar man sig i högre utsträckning bland annat att det ska vara lätt att klara studierna, lätt att förstå kurslitteraturen och roligt att vara student. Och det är den senare gruppen som i högre utsträckning också infriar sina förväntningar. Med hänsyn till social bakgrund, ålder och kön är det därför inte förvånansvärt att gruppen studenter med folkhögskolebakgrund besvarar frågorna på det sätt de gjort. Och utifrån dessa jämförelser blir det också svårt att hävda att det är folkhögskolebakgrunden som är den gemensamma faktorn bakom studenternas svar. I lika hög utsträckning kanske det handlar om kön, social bakgrund och ålder.

Möjligen kan man förvånas över att en ganska stor del av studenterna inte lägger ner speciellt mycket tid på studierna. Att drygt en fjärdedel av studenterna bedriver max halvtidsstudier kan vid en första anblick verka anmärkningsvärt. Om detta har att göra med att kraven inte upplevs som så höga, eller om man prioriterar andra saker före studierna som till exempel familj och barn, framgår inte av svaren. Åberg-Bengtsson (2005) har visat att studenter generellt tenderar att ha högre förväntningar när det gäller kraven i studierna än hur de sedan upplever att det blev. Detta är alltså inte specifikt för gruppen studenter med folkhögskolebakgrund. Konstateras kan dock att denna studentgrupp inte ägnar sig åt förvärvsarbete i någon större utsträckning. Kanske kan man tolka detta som att studenterna är tämligen kreativa och skapar sin egen studiegång. De tar studierna i en lugnare takt. Man kan fråga sig om detta i så fall kan vara en effekt av folkhögskolestudierna? Många studier pekar här på den trygga studiemiljön och det lugna tempot som utmärkande för folkhögskolemiljön. Kanske tar dessa studenter med sig erfarenheterna därifrån och låter sig inte stressas av universitetets krav på helfartsstudier? Med denna fråga hängandes i luften övergår vi nu till den beskrivning som ges av åtta studenter vid Göteborgs universitet och som alla har gemensamt att de före universitetsstudierna har gått på folkhögskola.

8. Personporträtt av åtta studenter

I detta avsnitt kommer åtta personer till tals som samtliga har studerat eller fortfarande studerar vid Göteborgs universitet. Gemensamt är att de alla har gått på folkhögskola före universitetsstudierna. Syftet är att de åtta intervjupersonerna ska ge liv och röst åt den kvantitativa genomgången. Genom att få ta del av dessa studenters berättelser om livet som student, och specifikt erfarenheterna av att vara student vid Göteborgs universitet, kan en större förståelse nås för den problematik som studien avser att belysa. Intervjuerna tjänar därmed som olika exempel på hur studenter med denna bakgrund upplever sina studier.

Urval av intervjupersoner

De åtta studenter (före detta eller nuvarande) som har intervjuats valdes utifrån de sju program som skildes ut i kapitel 5. Att ur den stora gruppen studenter som har åberopat en folkhögskolebehörighet dra ett slumpmässigt urval visade sig inte vara realistiskt. Risken hade då blivit att alltför många studenter i urvalet överhuvudtaget inte hade påbörjat studierna eller tagit väldigt få poäng. Genom att identifiera studenter via de sju programmen, blev det möjligt att rikta urvalet något genom att till exempel begränsa urvalet till studenter som faktiskt tagit poäng på någon utbildning, men framför allt också få en spridning över olika program.

Mot bakgrund av att studien i första hand har haft som syfte att belysa en eventuell problematik som gäller avbrott och ofullständigt genomförda studier blev intervjuurvalet riktat mot att identifiera studenter som inte haft en ”linjär” utbildningsgång genom systemet (som kanske därmed med Högskoleverkets vokabulär skulle betraktas som icke-traditionella). Genom att återvända till Ladok kunde samtliga studenter med folkhögskolebehörighet under de studerade åren på de sju programmen identifieras. I urvalsprocessen sorterade jag därefter bort de studenter som följt utbildningen i den takt som kan förväntas, medan övriga studenter kom att bilda underlag för urvalet.⁴² Från varje utbildning drog jag därefter tre namn,

⁴² Det innebar i princip att urvalet bestod av studerande som låg en termin eller mer efter i sina studier, räknat ifrån antagningstermin.

förutom från läkarprogrammet där det visade sig att endast två namn blev aktuella. Totalt kom urvalsgruppen att utgöras av 20 personer. Åldersmässigt är spridningen stor, då födelseåren varierar mellan 1958 och 1981. En är född under 1950-talet, tre är födda under 1960-talet, tolv stycken är födda under 1970-talet, fyra är födda i början av 1980-talet. Av de tjugo är tio kvinnor och tio män.

I början av februari skickades ett brev ut till hela urvalet med en förfrågan om deltagande i studien. Studenter som i urvalet representerade läkarprogrammet, juristprogrammet, europaprogrammet och civilekonomprogrammet svarade spontant ja till att delta. Den student som representerade civilekonomprogrammet visade sig emellertid efter upprepade kontakter vara ovillig att delta och föll därför bort från urvalet. Efter telefonkontakter med studenter från sjuksköterskeprogrammet, socionomprogrammet och läraryrket fick jag ytterligare tre personer som var villiga att ställa upp för en intervju. Samtliga av dem som spontant anmälde sitt intresse för att medverka var kvinnor. Urvalet kom därmed slutligen att bestå av en student vardera från juristprogrammet, europaprogrammet, socionomprogrammet, läraryrket, sjuksköterskeprogrammet samt två studenter från läkarprogrammet. Urvalet utgörs sammantaget av sex kvinnor och två män. Könsfördelningen är därmed något mera skev i intervjuurvalet än vad som är fallet i hela studentgruppen.

Åtta intervjuer utgör ett mycket begränsat urval och kan därmed inte sägas representera något annat än just de personer som kommer till tals.⁴³ Däremot är urvalet inte för litet för att kunna säga något om studenters utbildningsgångar och utbildningsval. Om detta finns nu åtta berättelser, vilka alla är unika, men med stor sannolikhet finns det fler studenter som skulle kunna berätta liknande historier. Om dessa studenters berättelser på något sätt särskiljer sig från andra studenter mot bakgrund av att de tidigare läst vid folkhögskola går inte att säga. Däremot har samtliga åtta studenter det gemensamt att de faktiskt *har* gått på folkhögskola i direkt anslutning till att de påbörjade sina universitetsstudier. Det är också erfarenheten av dessa båda utbildningsformer som de får berätta om i intervjuerna. På så sätt är förhoppningen att studien kan bidra till att ge bilder av hur studenter med folkhögskolebakgrund upplever sina studier.

⁴³ Vad intervjuerna säger handlar naturligtvis om intervjuernas kvalitet, samt tolkning och analys. Enligt Larsson (1993) kan innebördsrikedom vara ett kvalitetskriterium som således säger något om studiens trovärdighet och tillförlitlighet.

Presentation av åtta studenter

De åtta studenterna är tidigast antagna höstterminen 1999. Med utgångspunkt i de uppgifter som fanns i Ladok vid tiden för urvalet såg det ut som att tre personer hade lämnat sina studier vid Göteborgs universitet, medan fem hade presterat poäng tämligen nyligen och således kunde förväntas vara kvar i studier. Hos dessa fanns det emellertid kortare eller längre ”hål” i studiegången som Ladok inte berättade något om, men som intervjuerna på så sätt skulle bidra till att ge kunskap om.

Av de åtta studenter som intervjuats befann sig fem i studier när intervjun gjordes (våren 2006). En hade nyligen avslutat sina studier och två hade helt avbrutit sina studier. En av studenterna är född utomlands och har bott i Sverige i ca tio år. En är född i Sverige men av utländska föräldrar. Intervjupersonerna har fått de fiktiva namnen Anna, Birgitta, Calle, Diana, Erik, Frida, Gabriella och Hanna. Av tabellen nedan framgår ålder och familjeförhållanden, vilket program de studerar/studerat vid, samt vilken folkhögskoleutbildning de har gått.

Tabell 16. Om intervjupersonerna

	Ålder och familjeförhållanden	Program	Utbildning vid folkhögskola	Tidigare gymnasieutbildning
Anna	25 år, sambo, inga barn	Först Europaprogrammet därefter juristprogrammet	Tre år på folkhögskola	Ej gått gymnasiet
Birgitta	26 år, sambo, inga barn	Juristprogrammet	Allmän linje 1 år	3-årigt gymnasium
Calle	48 år, gift, 2 + 2 ”bonusbarn”	Socionomprogrammet (avbrutit)	Allmän linje 1 år*	2-årigt gymnasium
Diana	28 år, sambo, inga barn	Europaprogrammet	Allmän linje 1 år	3-årigt gymnasium
Erik	30 år, sambo, inga barn	Sjuksköterskeprogrammet (även påbörjat sjukgymnastprogrammet)	Allmän linje 2 år	Utländsk gymnasial utbildning

Tabell forts.

	Ålder och familjeförhållanden	Program	Utbildning vid folkhögskola	Tidigare gymnasieutbildning
Frida	27 år, sambo, inga barn	Läraryrket (avbrutit)	Multimedia 1 år (inkl vissa kärnämnen)	3-årigt gymnasium?
Gabriella	28 år, gift, inga barn	Läraryrket (studier avslutade)	Naturvetenskaplig t basår 1 år	3-årigt gymnasium
Hanna	27 år, singel, inga barn	Läraryrket	Naturvetenskaplig t basår 1 år	3-årigt gymnasium

*Calle säger i intervjun att han läste de "vanliga" ämnena, dvs svenska, engelska, samhällskunskap etc, under ett års tid, vilket vi tillsammans kommer fram till motsvarar allmän linje.

Analys av intervjuer

Ambitionen med detta kapitel är att vara tämligen beskrivande. Utifrån varje intervju har jag konstruerat en berättelse som är baserad på det samtal vi haft. Det är dessa personporträtt som nästan helt kommer att dominera kapitlet. Jag kommer naturligtvis att kommentera berättelserna, men inte utsätta dem för en djupare teoretisk tolkning och analys. Snarare ska personporträtten i detta sammanhang betraktas som en informationskälla. De ger en bild av hur åtta studenter resonerar kring sina studier och vägen dit. Däremot är det naturligtvis så att det på många sätt går att problematisera empirin och hur den producerats. Jag nöjer mig dock med att påtala att jag på intet sätt vill påstå att intervjun är oproblematiserad, och att jag som intervjuare naturligtvis påverkat såväl samtalet i sig som resultatet, dvs min tolkning av intervjun. Personporträtten är helt en konstruktion av min egen penna, dock är dessa genomlästa och godkända av respektive intervjuperson.

Intervjun har genomförts på en plats som bestämts i samråd med den intervjuade vilket kan ha varit på ett café, på ett bibliotek, i allmänna utrymmen

på universitet och i något fall på mitt tjänsterum.⁴⁴ Samtliga intervjuer utom en har spelats in på band och därefter skrivits ut. En intervjuperson var tveksam till att bli inspelad och under denna intervju gjorde jag istället noggranna anteckningar. Ifrån denna intervju använder jag därför inte heller några citat. I personporträtten har jag försökt att avidentifiera intervjupersonen i så hög grad som möjligt. Förutom att ge dem fiktiva namn, nämner jag inte heller hemort, detaljerade familjeförhållanden eller vilken folkhögskola de har gått på.

Åtta studenter – åtta berättelser

I den fortsatta redovisningen har jag valt att gruppera studenterna om två och två. Detta gör jag eftersom det finns gemensamma drag och likheter i studenternas berättelser som gör det möjligt att hantera materialet på detta sätt. De åtta studenternas studievägar kan kortfattat beskrivas på följande sätt.

Anna och Diana är ganska lika i sina berättelser. De låter studierna ta den tid det tar och går igenom studierna i sin egen takt. De har båda gjort längre uppehåll vilket de i större eller mindre utsträckning ägnat åt arbete. Båda är emellertid väldigt tydliga när det gäller viljan och ambitionen att slutföra studierna. Det är inte så viktigt *när* men däremot *att* bli klar. De tåvlar inte med andra och jämför sig inte med andra.

Birgitta och Gabriella är de i urvalet som kan sägas ha den mest ”linjära” studiegången. Båda uttrycker en stor målinriktning och ett stort studieintresse. De har båda haft ett kortare uppehåll (Drygt en termin, respektive en termin), men deras huvudsakliga fokus har hela tiden legat på studierna. Det har för Birgitta och Gabriella inte funnits några som helst tvivel om att slutföra studierna.

Hanna och Erik har haft en längre väg genom studierna vilket i bådas fall förklaras med sjukdom. För Erik har det också handlat om att finansiera studierna genom arbete då han inte är berättigad till studiemedel. Båda uttrycker en stark studiemotivation. Det finns inga tvivel om att slutföra studierna.

⁴⁴ Intervjuformuläret finns som bilaga 4.

Calle och Frida har båda avbrutit sina studier en bit in i utbildningen. När studierna av olika skäl inte blev som det var tänkt, eller när det uppstod ett hinder, framstod alternativet som tämligen enkelt, dvs att avbryta studierna och göra något annat. Detta var inget dramatiskt och är inte heller något man ångrar i efterhand. Både Calle och Frida valde dock att ansöka om studieuppehåll, men ingen av dem har några planer på att återvända till studierna. Snarare konstateras att ”det var inget för mig”.

Personporträtt av Anna och Diana: ”Det får ta den tid det tar – huvudsaken är att jag blir klar”

Anna

Anna är 25 år och studerar för närvarande på juristprogrammet. Hon är sambo, har inga barn och bor i Göteborg. Att Anna kom med i urvalet till denna studie beror emellertid på att hon först sökte till och studerade på Europaprogrammet. Efter att ha gått där i två terminer, avbröt hon studierna, sökte till juristprogrammet och kom in där.

Folkhögskolebakgrunden består i att Anna gått tre år på en folkhögskola. Hon valde folkhögskola som alternativ till gymnasiet eftersom hon tyckte att detta verkade vara ett bra ställe. – *Det verkade vara så intimt på något sätt och, ja, det är inte lika stort som ett gymnasium utan det är lite lugnare och så där. Det passar mig.*

Anna har en studietradition med sig då både hennes pappa och hennes syster har läst på högskola. Anna berättar under intervjun att det var självklart för henne att söka till universitetet. Det var ett självklart val, inte något som hon egentligen överhuvudtaget funderade på. Hon säger också att det nog förväntades av henne, av föräldrarna, att hon skulle gå vidare till universitetet. - *Nej, det kändes väldigt naturligt att det var det jag ville göra*, säger Anna.

När Anna väl skulle söka till universitetet var det främst juristprogrammet som hon var intresserad av. Men hon sökte också till Europaprogrammet och blev antagen där (men inte till juristprogrammet). Anna hade dessutom läst Europakunskap på folkhögskolan och tyckte därför att Europapro-

grammet lät spännande. - *Så det var lite därför, att det var ämnena jag var intresserad av*, förklarar Anna och fortsätter med att förklara att hon också hade en mycket bra lärare på folkhögskolan i ämnet Europakunskap, vilket bidrog till att hon blev väldigt intresserad. Hade hon inte fått den här ”pushen” från folkhögskolan hade hon förmodligen inte sökt till Europaprogrammet, menar hon. Att hon sökte till Göteborgs universitet var självklart för henne. Dels bodde hon fortfarande hemma, dels hade hon pojkvän och alla vänner här. Det fanns inga andra alternativ och Anna sökte inte heller till något annat universitet eller annan högskola.

Hur såg du första mötet med utbildningen ut? Ja, det blev inte som Anna hade förväntat sig. Hon hade tänkt sig ganska disciplinerade studier och en närmare kontakt med lärarna. Hon upplevde det istället som väldigt anonymt, att lärarna inte hade någon aning om vem man var och inte heller visste vad man hette, trots att det gått ganska lång tid. Anna säger att det kändes lite otryggt och att det inte riktigt framkom vart man skulle vända sig för att få hjälp. Anna hade inte heller förväntat sig att det skulle vara så stora klasser med upp till 100 personer. Hon trodde att det skulle vara mer intimt samarbete mellan lärare och elever.

Hon förklarar: - *För det kändes som ibland när man behövde hjälp att det var väldigt svårt att få kontakt med en lärare. Ofta om man ringde så kanske de hänvisade till en annan lärare. Det var lite så. Så egentligen, de första erfarenheterna var lite katastrofala.*

Speciellt, tror Anna, hade detta att göra med att hon var nybörjare på universitetet. Många andra hade läst tidigare och visste hur det fungerade. Det var enkla saker som böcker och schema som blev besvärligt på grund av detta. Men, fortsätter Anna, den dåliga ordningen, berodde förmodligen också på att programmet i det skedet var ganska nytt. Det fanns ingen klar struktur utarbetad. Den enda information som gavs var under en introduktion första dagen, då allt snabbt drogs igenom. Därefter startade föreläsningarna i full fart.

Anna gick kvar i två terminer, men upptäckte egentligen rätt så snart, säger hon, att det inte fungerade för henne. - *Jag kände verkligen att det här är inget för mig*, berättar hon. Dessutom ledde det inte heller till ett specifikt yrke, utan det var ”lite luddigt”. Då bestämde hon sig för att avbryta sina studier och istället söka till jurisprogrammet för - *där vet man vad man blir*. Dessutom var det ju juridik som hon egentligen var mest intresserad av.

När hon så påbörjade juridikstudierna möttes hon av, vad hon beskriver som, raka motsatsen. Anna berättar: - *Jag kände direkt att det var, det var så trevligt. Jättetrevliga människor och det märktes ju att det (programmet) hade funnits så länge. Det var väldigt bra lärare och det var en utarbetad studieplan och det var liksom inga frågetecken. Man visste precis vad som gällde. Och ville man ha hjälp då visste man vart man skulle vända sig.*

Anna förklarar samtidigt att visst var det fruktansvärt mycket att läsa, men det hade hon förväntat sig och var inte heller någon som hon klagade på. Samtidigt kände hon att lärarna var väldigt måna om att eleverna skulle lära sig hur man tillgodogör sig stoffet. De ordnade till exempel seminarier i studieteknik. - *Det kändes som att de ansträngde sig där*, säger Anna. När Anna beskriver hur studierna är upplagda träder bilden fram av mycket självstudier, mycket litteratur som ska läsas, varvat med korta halvdagsföreläsningar. På föreläsningarna arbetar man mycket med att lösa uppgifter och läraren går igenom olika alternativa lösningar. Men det gäller att ha disciplin, säger Anna. När man kommer hem från föreläsningen måste man sätta sig och läsa i flera timmar. Anna är mycket nöjd med hur studierna är upplagda, förutom alla grupparbeten som hon avskyr. - *Jag skulle hellre se att man på egen hand kanske skrev en kortare uppsats eller löste några problem*, säger Anna, *så kunde de se till individen lite mer vad man klarar och så.*

Anna kommer ganska ofta spontant in och gör jämförelser mellan studierna på folkhögskolan och studierna på universitet. För det första gäller det den anonymitet som hon upplevde vid första mötet med universitetet och som beskrevs ovan. För det andra tar hon spontant upp självdisciplinen. På folkhögskolan var tiden schemalagd på ett annat sätt. I början var faran som hon uttrycker det, - *att man går hit och så känner man att nu har jag varit på föreläsningen, nu är jag färdig, nu har jag gjort det jag ska.* Att då ha disciplin att själv sätta sig och läsa var lite tufft i början, säger Anna. Och när det gäller projektarbeten, som hon alltså inte gillar, så var detta en stor del av arbetsformerna på folkhögskolan. Men det var, menar Anna, en fördel att de hade mycket sådana arbeten där.

Anna säger också, på en fråga av mig, att kunskapssynen skiljer sig åt mellan folkhögskolan och högskolan. Hon beskriver det som att det på högskolan handlar om att på väldigt kort tid plugga in stora mängder information. Man pluggar inför provet eller tentan och sedan släpper man

väldigt mycket. På folkhögskolan beskriver Anna det som ett mer långsiktigt lärande.

– Du kom ihåg vad du lärde dig. Det var inte den där stressen, att du på kort tid skulle lära dig till prov.

Anna menar att de studenter som kommer via gymnasieskolan förmodligen har ett försprång här. De är mer vana vid att plugga till prov och ta in stora mängder information snabbt. På folkhögskolan, säger Anna, hade vi inte ens prov, utan bara projekt och grupparbeten som lärarna bedömde. Framför allt poängterar Anna stressen.

– Jag tror folkhögskolan är lite mer avslappnad på det sättet. Vi lär oss väldigt mycket där också, men det är inte den här stressen. Det är lite mer i din egen takt, så att säga. Även om du har en deadline så är det inte så stressigt som på gymnasiet eller på universitet.

Vad tror då Anna att hon fått med sig från folkhögskolan som kanske andra studenter inte har? Det första Anna nämner är tävlingsinstinkten, eller snarare bristen på tävlingsinstinkt. Hon förklarar: *- Alltså, jag blev lite chockad första gången eftersom, jag tror det var första tentan jag gjorde, så märkte jag att alla pratade väldigt mycket om, ja, vad fick du för betyg. Väldigt så där tävlingsinriktat, och det hade jag inte alls med mig.*

Anna tror att detta är något som många har med sig från gymnasiet, dvs att det fanns en betygshets där som inte alls var något hon upplevde på folkhögskolan. Men samtidigt, säger Anna, så har de som kommer från gymnasiet en fördel i att de är vana vid att plugga väldigt fort och mycket. Anna tar det ändå med ro och säger: *– Jag kan känna att jag tar det lite saktare, men samtidigt så tycker jag att det kan fastna lite längre om man tar det lite lugnare när man läser.*

Överlag känner också Anna att det har gått rätt bra med studierna. Det kanske har gått lite trögare, men hon tycker ändå att det gått bra. Kanske var hon lite oförberedd i början, säger hon, och kanske skulle hon, med facit i hand, börjat med en enstaka kurs istället, just för att ha fått en lite mjukare start. För programstudier är tufft, konstaterar hon.

Anna har under sina studier gjort ett ganska långt studieuppehåll. Hon var borta i två år, vilket berodde på att hon kände sig väldigt skoltrött. *– Jag kände att det blev väldigt tufft där ett tag, så jag kände att jag var tvungen att andas ut lite,* säger hon. Men det fungerade bra, det var bra att komma

ifrån och få lite perspektiv och också hämta krafterna lite grand. Hon hade dock hela tiden klart för sig att hon skulle återvända till studierna. Det var ingen tvekan om det.

I slutet av vårt samtal återkommer Anna till det här med valet av utbildning. Hon poängterar igen att det förmodligen är så att man blir väldigt påverkad av föräldrar, syskon och vad de arbetar med. Speciellt, säger hon, har pappan varit väldigt entusiastisk över hennes studier. Anna avslutar med att säga att hon tar studierna i sin egen takt. Hon har förmånen att inte leva under pressen av studiemedel. – *Jag har fått göra lite omtentor och så, men jag känner inte den här jättestressen*, säger Anna. – *Det får ta den tid det tar, bara jag klarar mig*. Hon räknar dock med att vara klar med studierna om ett par år. Vad hon då vill jobba med, vet hon inte riktigt idag. Kanske affärsjurist, kanske EU-rätt.

Diana

Diana är 27 år och studerar på Europaprogrammet. Hon bor i Göteborg och är sambo. Diana har tidigare gått gymnasiet och efter en termins språkstudier utomlands sökte hon till en folkhögskola och läste under ett år allmän linje. Siktet var då inställt på högskolestudier och att därmed få en dubbel behörighet att söka in på. Att Diana skulle läsa vidare på högskolan har alltid varit självklart, berättar hon. Däremot *vad* hon skulle läsa klarnade först under tiden på folkhögskolan. Anledningen till att hon blev intresserad av Europaprogrammet var att man på skolan fick besök från Attack, och en av tjejerna gick just Europaprogrammet. Detta väckte Dianans nyfikenhet. Diana hade också tankar om att söka till en konstnärlig utbildning, men efter överväganden och samtal med främst föräldrarna blev valet Europaprogrammet och därmed en samhällsvetenskaplig utbildning.

Mötet med universitetet beskriver Diana som nervöst. Hon hade kommit in på en utbildning som var ganska svår att komma in på och samtidigt betraktade hon inte sig själv som en högpresterande student. Diana fortsätter: – *Så att jag var definitivt nervös och hade otroliga krav på mig själv och trodde inte att jag skulle klara av det. Men det gjorde jag*. Diana upplevde också att det var tufft i början. Det förväntade hon sig men, – *det var liksom samtidigt som jag ändå hade förberett mig för det så var det lite chockartat. Jag fick väldigt mycket att göra det första halvåret faktiskt*.

Europaprogrammet har olika inriktningar och när Diana först sökte så började hon på inriktningen mot idé- och lärdomshistoria. Hon upplevde dock snart att denna inriktning kändes begränsad och det var lite svårt att veta vad hon skulle kunna göra med den kombinationen. Istället bytte hon till kulturgeografi eftersom hon uppfattade den som mer praktiskt inriktad. – *Det fanns mer möjligheter med den kombinationen än med idé- och lärdomshistoria.*

Diana har nu läst mer än hälften av utbildningen. För tillfället är Diana ute på en praktiktermin och håller samtidigt på med att skriva på sin C-uppsats. Om allt sedan går som det är tänkt så planerar Diana att vara klar med studierna om ett år.

När jag träffar Diana har hon precis återupptagit studierna efter att ha haft ett studieuppehåll på ett år. Detta år har hon ägnat åt att jobba men också ta igen en del restpoäng. Diana beskriver det som att hon behövde ta en ”time-out”, för att komma ikapp. Fortfarande har hon en del restpoäng kvar att ta igen. Hon beskriver också sina studier i termer av att de har gått väldigt mycket fram och tillbaka. Hon är dock helt bestämd på att slutföra studierna.

– *I slutet kommer jag att klara det, jag kommer att ta min examen och allt det där. Men jag gör det inte linjärt. Det gör jag absolut inte. Jag är ingen linjär person heller. Men jag kommer att klara det.*

Det enda som skulle kunna rubba planerna på att slutföra studierna vore om det dök upp ett arbete som är relaterat till utbildningen. Då skulle Diana förmodligen hoppa på det. Och arbete är överhuvudtaget en anledning till att hon inte tagit poängen i den utsträckning som förväntats. – *Jag är väldigt förtjust i att jobba. Det är en anledning till att jag inte tagit mina poäng linjärt heller. Jag har jobbat väldigt mycket parallellt med nästan hela tiden.*

Hur var det då att studera på folkhögskola? Diana jämför studierna på universitetet med folkhögskolan och förklarar skillnaden som att på folkhögskolan är det väldigt mycket upp till dig själv. I och för sig är det ju det på universitetet också, men på folkhögskolan kunde man komma undan med det mesta. Hon fortsätter med att förklara vad det är som värdesätts i de olika utbildningsformerna. – *Folkhögskolebetyget anger ju liksom inte hur bra man är i matte utan det anger ju vilka förutsättningar man har för att läsa på högskola. Det är ju en väsentlig skillnad. På universitetet handlar det om att ta till sig kunskaper och att utveckla en analytisk förmåga. I*

jämförelse menar Diana att det var mycket slappare på folkhögskolan. – *Jag kände inte att jag behövde anstränga mig särskilt mycket för att få högsta betyg. Det måste jag definitivt göra på högskolan. Och det är ju självklart en nivåkillnad också.* En stor och viktig skillnad är emellertid att man inte betygsätter kunskaperna på folkhögskolan, vilket man definitivt gör på salstentor, menar Diana.

Diana beskriver folkhögskolan lite som en ”gräddfilsväg” när det gäller att läsa upp betygen. Man går ett år, men tar inga ämnesbetyg. På Komvux däremot måste man gå flera kurser, vilket kan ta flera år, innan man får ett slutbetyg. För Diana som säger om sig själv att hon inte är en högpresterande elev, så blev folkhögskolan det bästa valet. När Diana diskuterar skillnaderna mellan folkhögskole- och universitetsstudier så kommer hon nästan direkt in på att skillnaderna är stora också mellan institutionerna vid universitetet. Vid en av de institutioner hon läst upplevde hon kraven som ganska låga. – *Det räckte med att berätta en historia, utan analytiska inslag, så kunde man få godkänt.* Vid en annan är det ganska höga krav och mycket mer elitiskt. Och vid en tredje som hon har erfarenhet av är det också höga krav men det är mycket mer avslappnat, säger Diana.

Att ha en bakgrund i folkhögskolestudier kan möjligen ha inneburit, säger Diana, att jag har ett annat perspektiv. Men om detta har med folkhögskolestudierna eller henne själv att göra, är svårt att säga. Diana upplever dock att hon inte är lika fixerad vid höga betyg och känner inte heller kravet att var bäst på allting. – *Jag är mer intresserad av det jag är intresserad av,* förklarar hon. *Jag tävlar med mig själv och försöker att inte jämföra mig för mycket med andra.*

Diana tycker att studierna vid universitetet gett henne mycket. Det har gett kunskaper och en bättre analytisk förmåga, och också en förmåga att känna av kunskapsnivåer. Som exempel nämner Diana vetenskapsteori, vilket hon uppskattar väldigt mycket. Förmågan att skilja ut vad som är godtyckligt och inte. Det är något hon uppskattar mycket. Diana ser just på framtiden och tror att det finns en arbetsmarknad – *om bara 40-talisterna vill pensionera sig någon gång.* Utbildningen är jättebred, men säger hon, man styrs ändå ganska mycket av sin inriktning. Själv vill Diana gärna arbeta med frågor som rör regional utveckling, och därmed inte i första hand utomlands eller på UD, vilket många av hennes kurskamrater är intresserade av.

Reflektioner kring Anna och Diana

Folkhögskoletiden var för både Anna och Diana en viktig tid för den fortsatta studieinriktningen. Det var under dessa studier som de bestämde sig för vilken universitetsutbildning de skulle söka till. För Anna var visserligen jurist det första valet, men för både Anna och Diana väcktes ett intresse för Europakunskap genom folkhögskolestudierna. Det var detta som sedan fick dem att välja Europaprogrammet.

Både Anna och Diana uttrycker en stark övertygelse om att de i slutändan kommer att lyckas med sina studier, i meningen avsluta dessa med en examen. Båda två visar dock en tämligen avslappnad attityd gentemot studierna. De har båda valt att ta det lite lugnare och inte följa en ”linjär” studiegång. Studierna har istället varvats med andra saker. För Dianas del, framför allt med arbete och för Annas del ett längre studieuppehåll som hon i intervjun beskriver som en ganska kravlös period.

Både i Annas och Dianas berättelse finns det drag där de beskriver sig själva som ”inte så högrepresterande”. Diana beskriver hur hon var ganska så nervös inför sina studier eftersom hon kommit in på en utbildning som var ganska statusfylld. Anna beskriver en tuff studiemiljö där det gäller att studera hårt och vara uthållig. Men såväl Anna som Diana betonar flera gånger under samtalet att de inte försöker att jämföra sig med andra och att de också försöker stå utanför den allmänna betygshetsen.

I intervjuerna blir även tydligt hur universitetet varken för Anna eller Diana framstår som något entydigt och likartat. Anna har mött två olika sidor av universitetet, det rörliga och det välorganiserade. I Annas berättelse framstår det som två skilda verksamheter. Anna föredrar när det är ordnat och uppskattar de ansträngningar som gjorts för att studenterna ska känna sig väl omhändertagna. Även Diana har mött skilda sidor av universitetet genom de studier hon bedrivit vid olika institutioner. Framför allt lyfter Diana fram kravnivåerna och hur dessa skiljer sig åt mellan de olika institutionerna, från vad hon upplever som en ganska kravlös nivå, till betydligt högre krav när det gäller framför allt examinationer och tentamina.

Om Anna och Diana har likartade upplevelser av universitetet, (alltså dess heterogenitet), så skiljer sig deras beskrivningar av folkhögskolan. Anna beskriver folkhögskolans studiemiljö som lugn och intim. Det var ett långsiktigt lärande som premierades och en frånvaro av betygshets. Miljön kändes avslappnad. Samtidigt menar Anna att detta kan vändas till en nackdel vid mötet med universitetet. På juristprogrammet handlar det om

att på kort tid plugga in stora mängder material. Här är det således en annan syn på lärande som står i förgrunden.

Diana har en mera kritisk bild av folkhögskolan. Hon beskriver den som ganska kravlös och som en enkel väg, dvs en "gräddfilsväg" till att höja betygen. Hon behövde inte arbeta speciellt hårt för att få ett bra omdöme, och man kunde som hon säger, komma undan med det mesta. Detta betyder dock inte att hon är missnöjd med studierna där.

Personporträtt av Birgitta och Gabriella: "Det är verkligen det här jag vill. Kan inte tänka mig något annat."

Birgitta

Också Birgitta studerar på juristprogrammet. Hon är 26 år och är sambo, och bor i Göteborg, Birgitta kommer dock ursprungligen från en annan del av landet. Birgitta är uppvuxen i en familj där såväl mamma, pappa som bror har en högskoleutbildning. Birgitta sökte till Göteborgs universitet och juristprogrammet direkt efter avslutade folkhögskolestudier. Hon studerade allmän linje med internationell profil. Dessförinnan hade hon avslutade gymnasiestudier bakom sig. Till folkhögskolan sökte hon sig av två anledningar. Dels ville hon höja betygen. Dessa var inte på något sätt dåliga, men räckte i hennes ögon inte till. Dels ville hon stärka de samhällsvetenskapliga kunskaperna. Hon hade dessutom bara hört positiva saker om folkhögskolan och tyckte att det lockade mer än Komvux där hon var rädd för att det skulle bli en fortsatt tävlan, likt gymnasiet.

När det gäller universitetsstudierna så bestämde sig Birgitta för länge sedan att det var något hon ville göra. Några andra alternativ har aldrig funnits, säger hon. Men *vad* hon skulle söka klarnade först under tiden på folkhögskolan. Att det blev juridik kom sig bland annat av att en av hennes studiekamrater hade en pappa som var advokat och studiekamraten var själv intresserad av juridik. Det väckte även Birgittas intresse. Dessutom hade hon i familjen kopplingar till polisyrket, så det juridiska området var inte på något sätt främmande för henne.

Birgitta börjar nästan direkt att berätta om den goda miljön som folkhögskolan rymmer. – *Det är en väldigt, väldigt trevlig miljö att vistas i*, säger hon, och jämför med gymnasiet där alla lärare bara brydde sig om sitt eget ämne, och där eleverna enbart var fokuserade på betyg. På folkhögskolan växte självförtroendet och helhetsbilden blev mycket viktigare. Birgitta fortsätter att jämföra folkhögskolan med sina gymnasiestudier. Dels var det en mycket mer heterogen elevgrupp på folkhögskolan som gjorde att det var lätt att smälta in. Dels upplever hon att lärarna på gymnasiet var trötta och som hon uttrycker det, ”fick kriga” för att rättfärdiga sitt ämne. På folkhögskolan däremot var det självklart att alla ämnen hörde ihop och det blev därför inte heller någon konkurrens mellan lärarna. Birgitta poängterar även känslan av att vara sedd, att lärarna uppmärksammar var och en personligt och tycker att det är roligt att man faktiskt är där. Tempot upplevde hon som kanske något långsammare vilket gör att lärarna får mer tid att se dig som individ än som en hel klass.

Folkhögskoleutbildningen var mycket en förberedelsetid för högskolestudier. Det pratades ganska mycket om hur det skulle kunna vara på en högskola och vilka krav som ställdes. Birgitta menar att det var ett konstant samtal om detta. Alla skulle känna att de kunde klara av det. Man kunde få studievägledande samtal om man ville, och så uppmuntrades eleverna att gå på informationsdagar som högskolan anordnade. Också undervisningen i sig var studieförberedande. Birgitta berättar att de hade prov i alla ämnen och beskriver det som en del i förberedelsen. – *För att inte kasta ut någon sedan till en chockupplevelse så behövde de sätta krav*. Men det var ändå individanpassat, menar Birgitta. För de som redan hade gått gymnasiet ställdes kanske lite högre krav. – *Fastän alla gjorde ju samma prov och det rättades på samma sätt*. Det individanpassade återspeglades också i betygssättningen. Det var inte enbart provresultaten som räknades in i betyget utan också hur engagerad man var och hur gott man försökte.

När Birgitta sedan sökte till universitetet sökte hon till juristprogrammet både i Göteborg, i Lund och i Uppsala. Hon sökte också ett par andra utbildningar, men det var juridiken som lockade mest. Göteborg var hennes förstahandsval. Att just Göteborg lockade förklarar hon med att hon hade ett par nyvunna väninnor som talade sig varma för staden, men också för att hon tyckte det var ett lagom avstånd från hennes hemort. Hon såg dessutom en fördel med att staden inte bara var en ”studentstad”, utan det fanns möjlighet till ett annat liv när man väl kanske tröttnat på studentlivet.

Första mötet med utbildningen blev positivt för Birgitta. Hon hade nog förväntningar, säger hon, att det skulle vara väldigt svårt och väldigt självständigt. Istället mötte hon en introduktionskurs som var ganska omhändertagande. – *Så det upplevde jag som positivt*, säger Birgitta. Sedan tyckte hon att det var otroligt mycket litteratur som skulle läsas och hade svårt att se hur man skulle hinna göra det. Men att det var omhändertagande var positivt. Den bilden har dock reviderats efterhand. Däremot, säger Birgitta, tyckte hon nog att kvalitén på utbildningen var lägre än förväntat. Dels gäller detta antalet lärarledda lektioner, men också ibland kvalitén på lektionerna. Här kommer Birgitta tillbaka till jämförelsen med folkhögskolan. – *Alltså, lite grand engagemanget som jag upplevde som så otroligt positivt hos lärarna på folkhögskolan, det saknas lite här.*

Men hon är också kritisk till själva upplägget och kopplar detta direkt till ekonomin. – *Jag menar, det enda jag gör på min utbildning är att lyssna på föreläsningar, sedan går jag hem och läser, lyssnar på föreläsningar och går hem och läser, plus skriver någon salstenta. Någon billigare utbildning finns inte.* Och lite längre fram fortsätter Birgitta. – *Det finns inga seminarier, det finns inga liksom diskussioner. Juridik är en så allmän.... Alltså alla dagar i livet händer något som har juridisk anknytning, men vi anknyter inte till verkligheten. Det tycker jag är tråkigt.* Visst har de övningsuppgifter och arbetar med praktiska fall ibland, säger Birgitta, men hon saknar ändå verklighetsanknytningen och att arbeta på ett sätt som engagerar studenterna. Hon förklarar: – *Just det här med att vi diskuterar liksom aldrig. Till exempel Anna Lindh-rättegången har ju hänt nu under min utbildningstid som verkligen är juridiskt intressant och uppmärksammat. Inte en enda av föreläsarna har tagit upp det! Man kan ju tycka att "hallå, verklighet, engagera oss".* Mer utrymme för diskussioner och en större verklighetsanknytning hade gjort utbildningen mycket bättre, menar Birgitta. Nu är det ett "en-perspektiv" som råder, tycker hon.

När jag frågar Birgitta hur hon tycker att hon klarat studierna, säger hon att hon känner sig nöjd med vad hon presterat under utbildningen. Konkurrensen om betygen är väldigt hård och själv vill hon gärna "sitta ting", vilket innebär att hon satt de egna kraven högt. Visst har det varit jobbigt och tidskrävande att läsa, säger Birgitta, men hon tycker samtidigt att en universitetsutbildning ska vara det. Birgitta har haft ett kortare studieuppehåll om en och en halv termin. Det kändes väldigt naturligt, berättar hon, och det var något hon hade bestämt redan när hon började på utbildningen. Hon ville passa på att resa, och göra det innan hon började jobba. Dessutom var hon studietrött. Det var alldeles självklart för henne att återvända till studi-

erna efter uppehållet. – *Sedan hade jag läst drygt tre år innan och det känns väldigt knäppt att hoppa av något som är inom räckhåll. Och efter avbrottet var det skönt att komma tillbaka till rutinerna.*

På min fråga om det är någon skillnad i kunskapssyn mellan universitetet och folkhögskolan säger Birgitta att på folkhögskolan handlar det mer om att lära för livet. På universitetet gäller det att pressa in kunskaper och det är bara tentorna som räknas för betyget. Birgitta kommer dock återigen in på lärarnas engagemang, men säger att det inte betyder att lärarna är dåliga vid universitetet men att de känns mycket mer splittrade. De har så mycket annat hela tiden. Hon fortsätter: – *Du är ingen individ här på skolan. Det är ingen som bryr sig om vad just du gör. Du är här enbart för din egen skull. Det är upp till dig att se till att ha det sociala. På folkhögskolan var det mer att där ordnade de det sociala lite åt dig. Här måste du ta tag i det. Och för att förtydliga fortsätter hon: – Om du inte vill synas eller finnas här så behöver du inte synas eller finnas här. Det finns säkert dom som har suttit i fyra år i min klass och aldrig yttrat ett ord på en föreläsning. Det händer aldrig på en folkhögskola. Där ska alla vara engagerade. Det kan ju vara positivt också, att här ansvarar du för dig själv, du kan planera din tid själv. Så det är på gott och ont det här.*

Det som Birgitta ser som en skillnad, dvs vad hon har med sig från folkhögskolan, som många andra studiekamrater inte har, är förmågan att inte vara så betygfixerad. Men kanske har detta snarare med att göra att hon överhuvudtaget har andra erfarenheter med sig och inte kommer direkt från gymnasiet. För de som kommer direkt från gymnasiet, menar Birgitta, för dem finns det bara betyg. – *Jag kan känna att det finns faktiskt annat, säger Birgitta. Hon tillägger lite senare: – Jämfört med dem kan jag känna att jag känner mig lite tryggare där. Det är okej om jag inte har AB i alla ämnen, fast det kan vara en katastrof för dem.*

Vad tycker då Birgitta att universitetsstudierna så här långt har gett henne? Framtidsmöjligheter, säger hon, eftersom det förhoppningsvis leder till jobb. – *Och sedan ja, det här att jag ansvarar själv, att jag måste jobba för att få det jag vill ha för det är ingen annan som gör det åt mig, säger Birgitta. Dessutom tycker hon att fått med sig en problemlösningsmetod. – Vi blir ju ganska drillade i att bena upp saker och det kan ju vara till hjälp sedan, förklarar Birgitta.*

Birgitta är förhoppningsfull inför framtiden. Hon tror att hon kommer att få en tingsplats, och hon är beredd att flytta på sig om det skulle behövas. Sy-

stemet för hur man söker ting är hon dock mycket kritisk till och tycker att det skapar en otrolig hets på programmet. Däremot är det med skräckblandad förtjusning som hon ser fram emot att bli färdig. Eftersom det inte ingår någon praktik i utbildningen, är det först när man är färdig som kunskaperna ska provas, säger hon. – *I och med att vi aldrig fått praktisera det vi lärt oss, så vet man ju inte vad man kan*, säger Birgitta. *Och den här känslan av att jag kan inget, kommer ju lätt så klart. Plus att man vet ju att någonstans finns ju allt det jag har tutat i mig genom åren.*

När jag frågar om det är något Birgitta vill tillägga så säger hon att alla borde lära sig lite av mentaliteten på folkhögskola. Det är studier som hon inte ångrar, utan är väldigt glad för. Universiteten är så stora, och Birgitta är inte säker på om hon tycker det är så positivt alltid. – *I vissa aspekter är det ju det så klart, men du blir ju ingen.* Och hon fortsätter: – *du är inte värdefull för universitetet. Det tror jag många upplever här.*

Gabriella

Gabriella är 28 år och gift. Hon är numera utflyttad från Göteborg och bor längre norrut i landet. Gabriella påbörjade sina läkarstudier i Göteborg, men flyttade under utbildningen och fullföljde dem vid ett annat universitet.⁴⁵ Att Gabriella skulle gå vidare med universitetsstudier var självklart. Båda hennes föräldrar och hennes syskon har universitetsutbildningar. Att läsa vidare var alltså självklart, men inte *vad* hon skulle läsa, berättar Gabriella.

Efter gymnasiet var Gabriella au-pair ett år. Hon prövade också på att läsa lite spanska men hoppade av ganska snabbt. Gabriella sökte och påbörjade det naturvetenskapliga basåret på universitetet, men efter en dryg månad hoppade hon av studierna. Hon var inte då klar över vad hon skulle ha det till och var inte upplagd för att genomföra det, säger hon. Just då funderade hon mycket på vad hon skulle bli och vad hon skulle läsa. Under det år som sedan följde klarnade det emellertid. Efter att i tankarna ha varit inne på såväl lärare, jurist som arkitekt så visste hon en dag att det var läkare hon skulle bli. Gabriella beskriver hur hon en natt faktiskt drömde om att bli läkare, och på morgonen när hon vaknade så visste hon att det var så det

⁴⁵ Det innebar att det i Ladok såg ut som att Gabriella hade avbrutit studierna ungefär halvvägs. Här framgår inte huruvida studierna fullföljs på annat håll.

skulle bli. Hon förklarar: – *Jag har nog alltid tyckt att jag, jag har tyckt om människor och velat hjälpa människor. Jag har jobbat några somrar innan som vårdbiträde, så det har nog legat där, funnits där, men jag har nog inte tänkt så. Jag har tyckt att det verkat lite svårt att bli läkare.*”

När Gabriella väl bestämt sig för att söka in till läkarprogrammet, så sökte hon än en gång till det naturvetenskapliga basåret för att komplettera sin behörighet. Denna gång sökte hon dock till en folkhögskola i regionen. Hon valde att också bo på skolan under det år som studierna pågick. Inom ramen för studierna på folkhögskolan så ingick två veckors praktik. I samma klass gick en elev vars pappa var läkare, och Gabriella fick då tillbringa de två veckorna på hans arbetsplats. Detta var jätteroligt, säger Gabriella. Efter folkhögskolestudierna sökte Gabriella till läkarprogrammet i Göteborg och blev också antagen. Hon hade dessutom sökt till ett par andra universitet och var beredd att flytta om det skulle behövas. Göteborg var dock förstahandsvalet. Det föll sig naturligt, säger Gabriella. Hon hade sitt liv här. Det var ett naturligt och ett enkelt val.

När studierna väl började, tyckte hon att det var ungefär som hon hade förväntat sig. Däremot var det väldigt jobbiga första år, säger Gabriella. Det var väldigt teoretiskt och väldigt långt från den verklighet som Gabriella såg som framtiden. Dessutom upplevde hon utbildningen som konservativ och med förlegade former. Det var väldigt katedrala föreläsningar, förklarar Gabriella, och det fanns också en inställning hos dem som undervisade att ”så här är det”. Och det var dessutom väldigt hierarkiskt på det sättet att man som kandidat kände sig ganska lite värd.

När Gabriella var klar med halva utbildningen flyttade hon och fortsatte sina läkarstudier vid ett annat universitet. Just detta med den hierarkiska strukturen var inte lika påtagligt vid det nya lärosätet, säger hon. Det var en bättre kontakt mellan läkare och studenter. Gabriella säger också att mentaliteten är annorlunda än i Göteborg. Hon beskriver det som mindre stress och en större tilltro till studenternas eget ansvar.

När jag frågar om det finns något Gabriella tycker borde göras annorlunda på läkarprogrammet i Göteborg, när hon nu ser tillbaka, så säger hon att mycket nog redan har förändrats. Men, säger hon, Göteborg är känt som en av de mest konservativa läkarutbildningarna i landet. Det är nästan bara katedrala föreläsningar, medan till exempel Linköping har enbart problem-baserad undervisning. Däremot säger Gabriella, behöver inte det betyda att föreläsningar inte är bra. – *Jag tror att föreläsningar är bra när det funge-*

rar, så jag menar inte att det är dåligt. Det är bara mer att det var så. Sedan var det ju folk som gillade det och folk som inte gillade det. Olika som passar olika människor.

Anledningen till att Gabriella valde att lämna Göteborg halvvägs in i studierna berodde på hennes privata situation. Hon träffade sin nuvarande man, och han bodde och studerade i den stad som Gabriella valde att flytta till. – *Det föll sig naturligt*, säger Gabriella. Det hade inte att göra med något missnöje med utbildningen i Göteborg, utan snarare – *att jag var sugen att pröva något annat*. Hade det inte varit för kärleken så hade Gabriella aldrig funderat över att lämna Göteborg. Däremot, säger hon, har hon aldrig ångrat att hon flyttade. – *Utbildningsmässigt kan jag se vissa fördelar med att jag har gått här, men samtidigt så... hade jag gått kvar i Göteborg så hade det kanske också blivit bra*. Gabriella poängterar dock att det är väldigt viktigt att livet runtomkring studierna fungerar bra. Inte minst eftersom läkarutbildningen är en så lång utbildning. Och för henne var flytten ett bra val. Det innebar dock att hon fick gå om den sjätte terminen.

Jag ber också Gabriella att berätta om tiden på folkhögskolan och hur hon upplevde studierna där. *Väldigt positiva*, säger Gabriella. Att komplettera behörigheten på folkhögskola var det bästa sättet för henne. Hon var också väldigt motiverad när hon började på folkhögskolan. Hon hade då bestämt sig för att det var läkare hon ville bli. Gabriella fortsätter att beskriva:

– Men sedan var det väldigt trevlig atmosfär. Ja, det var det verkligen. Det var engagerade och bra lärare och väldigt måna om oss. Vi hade roligt liksom ihop och... Det var inte bara en utbildning, vi hade ju ett liv tillsammans. Vi bodde ju, åt och hade fritid tillsammans. Vi gjorde allting.

Upplägget på basåret skilde sig ganska mycket mellan universitetet och folkhögskolan. På universitetet var det en väldigt stor klass, man gick mellan tio och tolv, tre gånger i veckan och skulle sedan läsa hemma. Det var inte heller någon kontakt med läraren. På folkhögskolan var det en liten klass, kanske tio till tolv stycken. Det var fantastiskt till lärare som brann för att lära ut. – *Det påverkade väldigt mycket. På ett lekfullt sätt. Det var inte så allvarligt med fysik och matte. Det kan vara väldigt tråkigt, men på något sätt så, ja, vi jobbade på tillsammans och jag tror att tempot var lugnare.*

Jag frågar också om folkhögskolan på något sätt förberedde för hur det är att studera högskolan? Gabriella säger att man så klart diskuterade en del

eftersom alla var inne på att söka vidare. Men man diskuterade inte direkt hur det skulle bli att studera, och säger Gabriella:

– Jag vet inte om jag kan säga att folkhögskolan förbereder så jättebra på så sätt. Folkhögskolan är ju på något sätt ett mellanting mellan skola, alltså mer grundskola, mer klassrumsprincipen, att man sitter i ett klassrum och så. Universitetet är ju mycket mer lössläppt, mycket mer eget ansvar. Jag tycker att folkhögskolan den, där har man mer stöd på något sätt när det är så mycket schemalagt hela tiden. Men visst förberedde vi oss ju någonstans. Alla hade ju ett mål med att vara där och vi pratade ju en del om det.

När jag ber Gabriella jämföra studierna på folkhögskolan och universitetet, så är hennes första reaktion att det inte går att jämföra. Men den lilla gruppen som hon själv ingick i på folkhögskolan är ett väldigt förmånligt sätt att studera på. – *Man lär sig väldigt mycket, man har hela tiden möjlighet att fråga och det är en avstressande miljö runt omkring. Man kan hjälpas åt att plugga på kvällarna och sedan kan man göra något annat roligt. Så det är mer helheten där.* Universitet, är så mycket större, fortsätter Gabriella. Det är mycket mer människor men man är ändå mer ensam, säger Gabriella. Man är mer utlämnad och det är mer krävande att läsa vid universitetet. På folkhögskolan upplevde Gabriella också att det var tydligare mål. – *Jag tycker att läkarstudierna har varit mycket otydliga mål många gånger. Man vet inte riktigt vad man ska kunna och vad som förväntas av en. Det tar väldigt mycket energi.* Samtidigt fortsätter Gabriella, är det en väldigt krävande utbildning, som är schemalagd mellan 8-17 varje dag. Därefter förväntas man plugga på kvällarna. – *Det är ju mycket mer än 40 timmars arbetsvecka. På så sätt är det en rätt så ansträngande utbildning. Så det är klart att nu efter sex år på universitetet är jag rätt så mätt på det.*

När jag senare mot slutet av intervjun frågar hur hon så här i efterhand tycker att hon har klarat sina studier, säger hon att hon ofta känt sig rätt så dålig. Det är väldigt lätt att jämföra sig med dem som är väldigt duktiga. Och alla som har kommit in på läkarutbildningen är ambitiösa och högpresterande människor. Många läkarstudenter mår också dåligt, berättar Gabriella, med psykiska problem, nedstämdhet och ångest. Det gäller kanske framför allt kvinnliga studenter. Själv har Gabriella också känt sig ”nere i skorna många gånger”. Man känner att man inte duger något till, man får ingen feedback och man vet inte vad som förväntas. Utbildningen är dessutom ganska märklig, fortsätter hon. Som kandidat går man runt på en massa avdelningar utan någon egentlig funktion. Sedan är man plötsligt

färdig läkare och då ska man klara av allting. Detta är också något som kunde förbättras i utbildningen, tycker Gabriella. Just det att läkarna inte har någon tradition på att ta hand om studenterna. Det skulle kunna bli en mycket bättre introduktion där man fick tydliga saker att göra.

Gabriella hade ett studieuppehåll alldeles i slutet av utbildningen. Detta berodde dels på att hon var trött och less på att läsa. Hon orkade inte riktigt, säger hon, och var också lite nedstämd. Dels berodde det på att hon och hennes man planerade bröllop och hon valde då att vänta med den sista terminen. I annat fall hade hon hamnat i situationen att ta examen precis innan bröllopet med allt vad det innebar av stora tentor och mycket press. Under studieuppehållet arbetade hon som underläkare. Om studieuppehållet säger hon, – *det var jättebra. Det ångrar jag verkligen inte.* Trots att utbildningen har varit krävande och tuff har Gabriella aldrig tvekat om att slutföra studierna. Det finns inget annat som hon har känt att hon skulle vilja göra istället. Utbildningsvalet har på det sättet känts rätt.

När jag frågar om kunskapssynen skiljer sig åt mellan folkhögskolan och universitetet tar Gabriella först upp tydligheten i mål. Här var studierna på folkhögskolan mer tydliga i vad man skulle uppnå och med ständiga uppföljningar. På läkarutbildningen, tycker Gabriella, att hon framför allt lärt sig att kunskapen inte är statisk, utan man måste hela tiden lära sig nytt. Att kunskapen är föränderlig har varit en ständig diskussion. På folkhögskolan, menar Gabriella, så är det svårt att säga vad kunskap är.

– *Det var mer att man skulle lära sig det man skulle göra där. De här målen som fanns. Men man fick ju mycket uppmuntran där. På något sätt kan jag tänka att det värderades att man var kunnig på många områden på folkhögskolan. Man kände kanske själv att man kunde mer där, än vad man gör på universitetet.*

Åter igen kommer Gabriella tillbaka till att man får väldigt lite feedback på universitetet. Man ska lära sig saker, men vet inte riktigt syftet och inte heller vad man ska använda det till. Samtidigt är utbildningen lång, så det är en omöjlighet att tro att man ska komma ihåg allt. Gabriella säger att det lugnar en lite när färdiga läkare säger att det är först när man börjar jobba som man lär på riktigt. Utbildningen är något som man måste ta sig igenom. – *Det kan ju lugna en lite. För någonstans lär man sig att den här kunskapen inte kommer att vara aktuell om två år ändå, som jag lärde mig för två år sedan. Den är ju redan inaktuell.* Det innebär att efter att ha studerat ett tag så får man en mer avslappnad inställning till studierna. Man

inser att man inte behöver lära sig allt till punkt och pricka, utan istället att man lär sig det när man börjar jobba med det.

Gabriella tror inte att man får med sig någon särskild erfarenhet från folkhögskolan som inte andra studenter har. Inte när det gäller studierna. Där emot får man mycket personligt, en livserfarenhet. Gabriella säger att hon under folkhögskolestudierna träffade många människor som kom att betyda mycket för henne, det pågick många intressanta samtal där man också kom varandra väldigt. Det var ett bra år, säger Gabriella, men det var inte så speciellt att man inte kan få dessa erfarenheter på annat sätt.

Gabriella är nu precis färdig läkare och har en tjänst som underläkare. Än så länge är det väldigt nytt, säger hon, det är tufft att plötsligt ”ramla in i det”, och ta hand om egna kandidater, trots att det inte var länge sedan man själv var kandidat. Gabriella ser ljus på framtiden. När man väl kommit in lite mer i jobbet och när man varit på ett ställe lite längre, så kommer det att bli bra. Samtidigt tror hon att det gäller att vara noga med att sätta gränser, annars är det lätt att ”jobba ihjäl sig”. Det är ett yrke som ställer höga krav, inget får gå fel, för det är människor det handlar om. Det är också svårt att lämna jobbet och gå hem när det finns patienter som behöver vård. Det gäller därför att lära sig hitta balansen.

På min fråga om vad universitetsstudierna har gett så säger Gabriella att det är en svår och stor fråga. Det har naturligtvis gett mycket kunskap, men också en sorterings- och gallringsförmåga. Det finns hur mycket som helst av litteratur och kunskap inom det medicinska området och det gäller att ta ut det som är viktigt. Och också veta var man ska hitta kunskapen. Det handlar inte om att lära sig utan till utan om att kunna lösa problemet och veta var man ska slå upp någonstans. Gabriella säger också att utbildningen naturligtvis varit fantastisk. Hon förklarar:

– Den är enormt bred och det är ju en yrkesutbildning, men det är ändå väldigt mycket.... Det är något att det har varit så jobbigt... Mycket att man har gått igenom väldigt mycket jobbiga saker under utbildningen. Alltså det har varit mycket konfrontationer med... Ja, men det är som termin två då vi stod och dissekerade lik en termin. Det är jättechockerande i början. Och sedan mycket med att möta sjuka människor och ge svåra cancerbesked och vara med när folk dör.

Därmed har det också varit många jobbiga saker att gå igenom, och det har varit en utbildning som tagit mycket mental kraft. Men, säger Gabriella,

det är också detta som gör att utbildningen ur många aspekter varit intressant. Det har inte bara gett kunskap utan också många intressanta möten.

Kommentarer kring Birgitta och Gabriella

Birgitta och Gabriella har flera saker gemensamt. Båda har valt ”statusutbildningar” och de uttrycker båda två en stark ambition och vilja när det gäller att genomföra studierna. De har båda haft kortare studieuppehåll, men är de i urvalet som har den mest ”linjära” studiegången. Även om de beskriver studierna som mycket tuffa är de båda helt övertygade om att det utbildningsval de gjort är rätt, och de har inte vid något tillfälle tvekat över om de ska slutföra studierna. Däremot är de båda två starkt kritiska till den utbildning de genomgått och beskriver dessa som präglade av ett gammalt och traditionellt utbildningsideal som inte är tidsenligt och har tydliga brister i verklighetsförankringen. De reflekterar mycket kring utbildningen och har också tydliga idéer om vad som skulle kunna göras annorlunda och hur utbildningen därmed skulle kunna förbättras.

Både Birgitta och Gabriella talar väldigt väl om tiden på folkhögskolan. Speciellt betonas lärarnas engagemang men också känslan av att hela tiden ”bli sedd”. Gabriella beskriver tiden på folkhögskolan som ”ett liv tillsammans” där inte bara kunskaperna, utan också de personliga mötena blev väldigt viktiga. Birgitta beskriver tiden på folkhögskolan som mer av ett ”helhetstänkande” där konkurrensen mellan såväl lärare som mellan elever var i det närmaste obefintlig och där det inte bara var prestationen som räknades utan också hur gott man försökte. Också Gabriella beskriver hur man på folkhögskolan oftast kände sig mera kunnig. På universitetet däremot är konkurrensen hård och man jämför sig hela tiden med de bästa, vilket gör det lätt att känna sig ”dålig”. Detta i kombination med att läkarstudierna är ganska otydliga i bemärkelsen av vad som förväntas av en, gör det lätt att bli missmodig och nedstämd. Man blir lätt utlämnad och ensam. Men Birgitta beskriver också hur hon faktiskt blev positivt överraskad vid första mötet med juristutbildningen. Här fanns en omhändertagande introduktionskurs som bidrog till att ge en positiv start på studierna.

Birgitta och Gabriella ger dock olika bilder av hur kunskapssynen skiljer sig mellan folkhögskola och universitet. Gabriella menar att det hon fått lära sig på universitetet är att se kunskap som föränderlig. Detta har varit en ständig diskussion. Det gäller att hela tiden uppdatera sig och framför allt veta hur man ska finna kunskap. På folkhögskolan var det mera tydligt

vad man skulle lära sig och vilka mål man skulle uppnå. Men det fanns också en mera tydlig uppföljning på folkhögskolan, vilket Gabriella är starkt kritiskt till när det gäller universitetet. Birgitta tar däremot fram hur kunskapssynen på folkhögskola snarast präglas av att "lära för livet", medan däremot universitetsstudierna präglas av ett tänkande där det gäller att "pressa in" kunskaperna för att sedan prestera väl på proven. Däremot har hon själv med sig en mera avslappnad attityd till studierna efter att ha gått på folkhögskola. Hon känner inte pressen över att ha högsta betyg i alla ämnen, utan kan också värdera att det finns annat i livet än studierna.

Personporträtt av Erik och Hanna: "När studierna och livet i övrigt inte är i fas"

Erik

Erik är född i ett land i Europa och kom till Sverige för ungefär tio år sedan. Föräldrar och syskon bor kvar i hans hemland. Nu är han 30 år och sambo. Han har en tidigare gymnasieutbildning från sitt hemland. Erik är uppvuxen i en familj där det inte varit självklart att studera. Föräldrarna har inte påverkat hans utbildningsval, säger han, men de har varit positiva till att han valt att studera. Ett par av hans syskon har också gått vidare till högskolestudier. När Erik först kom till Sverige läste han svenska för invandrare. Därefter började han på en folkhögskola i regionen och läste allmän linje under två år. Redan när han sökte till folkhögskolan visste han att han ville studera vidare på universitetet.

Under tiden på folkhögskolan blev Erik klar över att han ville jobba med människor. Han hade erfarenhet av arbete inom den psykiatriska vården och stortrivdes i den miljön. Här var man ett team, men hade ändå själv ett eget ansvar. Det kändes bra att se hur svårt sjuka människor, successivt mätte bättre genom den hjälp som de fick i vården. Det gjorde Erik intresserad av att jobba vidare inom vården. Sjuksköterskeprogrammet blev därför ett självklart val. På min fråga om att läsa till läkare eller psykolog säger han att det aldrig var aktuellt, han var för gammal och hade inte heller ekonomiska möjligheter till det.

Erik sökte och började på sjuksköterskeprogrammet. Starten blev dock inte så bra, han kände sig osäker på om det var rätt utbildning och funderade mycket över sitt val. Året efter sökte han istället till sjukgymnastpro-

grammet och blev antagen. Han började den första 7-poängskursen men tenterade aldrig av kursen. Han kom fram till att han skulle gå tillbaka till sjuksköterskeprogrammet och läste därefter också tre terminer. Under hela tiden har han dock arbetat parallellt och har inte haft studiemedel eller studiebidrag.

Erik är klar med tre terminer på utbildningen och håller nu på att ta igen restpoäng från ytterligare en termin. Han arbetar samtidigt extra, framför allt på helgerna, och pluggar på vardagarna. Erik har därmed tagit ganska lång tid på sig med studierna. Han säger att han egentligen inte har haft studieuppehåll för han har hela tiden haft kontakt med utbildningen och gått vissa kurser eller gått om kurser som han missat.

Erik beskriver studierna som tuffa. Klimatet är tufft, säger han. Det är en egoistisk atmosfär. När Erik började om med sina studier hoppade han in i en annan klass och där var det en bättre social miljö. Om man ska jämföra med folkhögskolestudierna så var det mycket högre krav här än vad jag trodde, säger Erik. Speciellt när det gäller självdisciplin och att planera studierna. Allt snurrar på så fort. Det är nya 5-poängare hela tiden. Det hade varit annorlunda om jag hade haft en undersköterskeutbildning bakom mig. Då hade man haft vissa förkunskaper, men nu är allting nytt. Det finns vissa kurser som är så komprimerade, fortsätter han, speciellt de biomedicinska. Där har man en föreläsning om något och sedan ska man själv plugga in det. Det är många moment som ska klaras av. Man får ligga i för att klara det. Man måste ju behärska kunskapen och kunna det när man kommer ut. För patienten kan det vara på liv och död. Men samtidigt så finns ju kunskapen där någonstans. Men när man kommer till andra 5-poängare är det skillnad, t ex när vi läst om folkhälsofrågor etc. Det kan vara avslappnande veckor då kursen innebär mer av reflektion och eftertanke. I vissa ämnen kan det alltså behövas mera tid, säger Erik.

Själv menar Erik att han är lagd mer åt humaniora än det biomedicinska. Och när det gäller de biomedicinska kurserna så har det varit mycket föreläsningar som sedan ska följas av självstudier och sitta hemma och läsa. Detta har bromsat studierna och koncentrationen har inte riktigt funnits på plats, säger Erik. Dessutom hamnade Erik i olika omständigheter som gjorde att de inledande studierna påverkades. Han blev sjuk men är idag frisk igen. Hälso problemen har dock helt klart haft en bidragande inverkan på svårigheterna att klara studierna, säger han.

När jag ber Erik beskriva folkhögskolestudierna så säger han att det var en bra studiemiljö. Vi gjorde enskilda uppgifter, men också grupparbeten som mer liknande högskolans studier, berättar Erik. Det var en bra träning med grupparbetena. Speciellt eftersom Erik i sin tidigare skolgång bara arbetat självständigt. Allt var enskilt arbete. Men på sjuksköterskeprogrammet är det mycket grupparbeten däremot. Man måste också ha den träningen för när man kommer ut så jobbar man i team, säger Erik. Därför är det viktigt att lära sig det. Erik berättar att de har många olika arbeten och jobbar då oftast två, tre stycken tillsammans och skriver om olika teman.

En bra träning inför detta gavs på folkhögskolan. Där lärde vi oss samla in material och jobba metodiskt, berättar Erik. Det var bra tycker han, eftersom han inte hade den erfarenheten förut. Redan på introduktionskursen på sköterskeprogrammet blev detta viktigt. Sätten att jobba på var därmed ganska lika. Men på folkhögskolan handlade det förstås om helt andra saker, förtydligar Erik. Man kunde exempelvis skriva ett arbete om Fröding, men det var mer för att träna arbetsformen. På universitetet är det ju anorlunda. Erik säger att det hade varit bra med fler skriftliga tentor också på folkhögskolan, eftersom man då hade fått träna sig på det. Vi har ju sådana tentor här, förklarar han, och det kan vara att man måste ha till exempel 65% rätt svar för att bli godkänd. Sedan är det ju olika, fortsätter Erik, vissa tycker att det är pest med grupparbeten, andra gillar inte salstentor.

Är det då någon skillnad i hur man ser på kunskap på folkhögskolan och på universitetet? Ja, säger Erik, det är ju inte samma kunskap. På folkhögskolan fick jag en grund för att komma vidare. Den gav basen. Men här får jag kunskap som leder till en profession. Det är ju något annat. Men jag hade inte klarat detta utan folkhögskolan, säger han.

Jag frågar Erik varför han valde att läsa på folkhögskola och inte på Komvux. Anledningen till detta är, säger han, att han inte kunde komma in på Komvux. Här övergår han direkt till att beskriva hur folkhögskolan ger maximalt stöd och att lärarna ställde upp och engagerade sig för att hjälpa dem som inte hängde med. Han nämner speciellt en lärare som stannade kvar efter lektionstid för att stötta eleverna. Jag frågar också Erik om han tror att det är några skillnader att ha läst på folkhögskolan och att inte ha den erfarenheten. Han beskriver då de yngre studenterna som ofta får en kollaps efter första terminen på sjuksköterskeprogrammet. De klarar sig bra i till exempel fysiologi, men får svårare för grupparbeten där det krävs eftertanke och reflektion. Men, säger han, detta har naturligtvis också med personen ifråga att göra.

Vad tycker då Erik att studierna har gett? Studierna ger en bred kunskap för det framtida yrket, säger han. Jag kan inte få det jag får här någon annanstans. Men Erik berättar också hur han har mognat som människa. I första hand är det förstås faktakunskaper, men också en personlig mognad. Erik tar ställning till nya saker i livet som handlar om sociala faktorer och om samhället, säger han. Erik säger också att han pratar mycket om hälsofrågor till exempel med andra kompisar. Nu ser han också världen genom andra glasögon. Som exempel tar han missbrukare. Förut tänkte han att har man bara drivkraften själv så kan man styra sitt liv. Nu har hans syn på detta förändrats. Fördomar har försvunnit och jag ser mer till problemen som ligger bakom, säger Erik. Han har en större förståelse för hur man kan hamna i sådana omständigheter, hur man pendlar in och ut på psykiatriska avdelningar och mår dåligt. Erik säger också att utbildningen har bidragit till att förändra synen när det gäller somatiska sjukdomar. Det har gjort att Erik tänker mer på vad han äter, även om det är svårt. Man vill ju inte äta sig till hjärt- och kärlsjukdomar, säger han. Men främst är det förstås att utbildningen har gett fakta för att utöva yrket. Men människosynen har också förändrats mycket och jag ser mer problembilden bakom, säger Erik.

Erik beräknar att vara klar med utbildningen om något år. Sedan kanske han går vidare med specialiseringen. Men detta har han inte bestämt. I så fall lutar det antingen åt psykiatri- eller akutvården.

Hanna

Hanna är 27 år och läser läkarprogrammet. Just nu har hon studieuppehåll men kommer att återuppta sina studier till hösten igen. Hanna är singel och bor i Göteborgsområdet. Hanna har avslutade gymnasiestudier bakom sig. Tiden mellan studenten och folkhögskolestudierna ägnade Hanna åt flera olika jobb, men också åt att läsa fristående kurser i Göteborg och på andra högskolor i regionen. Före läkarstudierna läste Hanna det naturvetenskapliga basåret på en folkhögskola i Göteborgsregionen. I direkt anslutning till att hon avslutade sina studier där sökte hon in på läkarprogrammet.

Hanna är uppvuxen i en familj där pappa och en äldre bror har högskoleutbildning. Hanna beskriver själv att hon under gymnasietiden inte var så studiemotiverad, men att tankarna på att läsa vidare till läkare föddes någon gång i 20-årsåldern. Hon hade inte dåliga gymnasiebetyg, men, säger hon, många andra intressen just då. Intresset växte fram efterhand. Och hälsa är något hon är intresserad av. Detta i kombination med ett intresse

för medicin och människor gjorde att hon bestämde sig för att söka till läkarprogrammet.

För att vara behörig till läkarprogrammet var Hanna tvungen att komplettera med de naturvetenskapliga ämnena. Valet föll då på det naturvetenskapliga basår som anordnades vid en folkhögskola. Denna låg samtidigt nära Hannas hemort, vilket innebar att hon kunde bo kvar hemma under detta år. Att valet föll just på folkhögskolan säger Hanna, – *först och främst var för det för att komplettera och på ett roligare sätt i den fria formen*. Komvux var väl också okej, men, säger Hanna, det låter inte lika trevligt. Annars var Hanna beredd att flytta och läsa basåret någon annanstans i landet. Men helst ville hon läsa på folkhögskolan och så blev det också.

Tiden på folkhögskolan beskriver Hanna i mycket positiva ordalag. Det var engagerade lärare och en trevlig skola. Det visade sig dock vara en speciell grupp eftersom 13 av de 17 eleverna var inriktade mot att läsa vidare på läkarprogrammet. Detta gav möjligheter att också påverka biologiundervisningen så att fokus blev mer på människan i biologin. Det framhåller Hanna som positivt. På folkhögskolan var undervisningen heldagar och istället för prov hade man inlämningsuppgifter. Det var en väldigt ambitiös grupp och alla var mycket motiverade. På så sätt skilde det sig inte så mycket från universitetet. Övergången till läkarprogrammet blev därför inte så stor. Alla var väldigt drivna, säger Hanna, och det var ju samma sorts människor.

När Hanna så började på universitetet och läkarprogrammet så trivdes hon mycket bra och tyckte att det var väldigt roligt. Det var spännande och Hanna var väldigt motiverad att börja. Hon hade dock lite otur eftersom hon blev sjuk alldeles i början, så det var en tuff period inledningsvis. Några direkta förväntningar hade hon inte, säger Hanna. – *Jag hade ju förberett mig rätt länge på, alltså vad det skulle vara*. Och fortsätter hon: – *Jag var jättemotiverad, var jag. Verkligen supermotiverad. Jätteintressant att komma igång med alla ämnen*.

Hanna tycker också att upplägget på utbildningen har passat henne bra. Kurserna har naturligtvis sett olika ut, men ofta har det varit halvdagsföreläsningar och sedan har man själv fått ta ansvar för att läsa. Detta tror Hanna är ändrat sedan den tidigare läkarutbildningen.

– *Vad jag förstått så har de tagit bort en del lektionstid från läkarprogrammet för att ge eleverna mer möjlighet att läsa mer på egen hand. Att*

de har gett oss mer självständighet och mer... Det trivs jag bra med. Jag tycker det är väldigt skönt att kunna läsa mycket på egen hand.

Men naturligtvis har detta varierat, säger Hanna. Vissa dagar har varit hel-dagar i form av praktik och laborationer. När nu den kliniska delen av utbildningen kommer igång blir det också mer heldagar med dessutom jouter och läsning utöver det. Hanna berättar att hon försökt att ta vara på den frihet som varit genom att också variera platserna där hon studerat. Ibland på café, när ämnet har tillåtit det, annars hemma eller på skolan. När Hanna ser tillbaka tycker hon att programmet hållit hög klass. Och vid närmare eftertanke så tycker hon att det har överträffat hennes förväntningar. När hon valde utbildningsort så hade hon hört att Stockholm och Göteborg hade den mest traditionella utbildningen. I Linköping, Umeå och Lund däremot hade de lagt om utbildningen och jobbat mer problembaserat. Men hon valde ändå Göteborg eftersom det låg nära hemorten. Däremot när det gällde hennes andrahandsval, så valde hon det utifrån denna vetenskap. Så här i efterhand kan hon konstatera att Göteborg gjort om utbildningen och att de också har gjort det jättebra. Därför är hon också glad över att hon valde Göteborg. Utan att gå in på några detaljer så tycker också Hanna att man har kunnat påverka utbildningen under gång. Det har funnits klassrepresentanter och utbildningsråd och efter varje kurs har det också varit utvärderingar.

När jag ber Hanna jämföra sina studier vid folkhögskolan och vid läkarprogrammet så pekar Hanna framför allt på mängden litteratur. Där är det ett stort hopp mellan folkhögskola, gymnasienivå och sedan läkarprogrammet. Hon återkommer till att tiden på folkhögskolan präglades av ambitiösa elever som lade ner stor energi på studierna. – *I och med att man visste vad man ville med basåret så var man ju lika motiverad och engagerad då som på universitetet*, säger Hanna. Därför var det också ett intensivt år. Men läkarprogrammet är naturligtvis så många andra moment också, praktiska moment. Det är en process man går igenom som är väldigt utvecklande.

Någon egentlig skillnad på hur man ser på kunskap, tycker Hanna inte att det är. Både på folkhögskolan och på läkarprogrammet så handlar det om människan och helheter. Läkarprogrammet har till exempel innefattat mycket om etiska frågor. Läkarprogrammet är ju naturligtvis mycket svårare än folkhögskolestudierna, så det krävs ju mer av en, säger Hanna. Jag frågar om man då bedömer andra saker på folkhögskolan än på universitetet när det gäller kunskaper. Hanna säger att på tentan är det ju

faktakunskapen som bedöms. Men på läkarprogrammet finns det också moment, t ex praktiken, där det handlar om hur man är som person eller vilka förmågor man behöver jobba på. Folkhögskolan, säger Hanna, känns mer öppen och skiljer sig också från Komvux, genom att den ser mer till helheten.

– Att man ser var var eleven när den började och vilken utveckling har den gjort fram tills det att den slutar.” /.../ Det som sätts betyg på är ju vilken förmåga har man att läsa vidare sedan på universitetet, och att avgöra det. Och jag tycker att det är ett väldigt sunt sätt att se på det här med betyg.

Hanna tror egentligen inte att man som student får med sig något specifikt från folkhögskolan som andra studenter utan denna erfarenhet inte har. Men, säger hon, har man gått på folkhögskola är man oftast lite äldre och har gjort andra saker emellan. Men det som Hanna fick med sig från folkhögskolestudierna var framför allt en positivitet. Där rådde en väldigt positiv livssyn och syn på människan. Och säger hon, det är i alla fall inget negativt som hon har fått med sig via folkhögskolan. Däremot var det ju förstås stor skillnad att gå från en klass på 17 till en grupp på 90 studenter.

– Det är ju mer på något sätt anonymt att komma in i en sådan klass, men samtidigt är det friare.

Hanna har nu det andra studieuppehållet från sina läkarstudier. Jag frågar hur det har fungerat att komma tillbaka, och det har inte varit några problem, säger Hanna. Snarare har hon längtat tillbaka. Och några tvivel om att slutföra utbildningen har hon aldrig haft. I slutet av intervjun säger hon att hon ser jättemycket fram emot att återuppta studierna till hösten igen. För varje kurs har det bara blivit roligare och roligare.

Hanna tycker studierna har fungerat bra, men på grund av att hon varit sjuk har hon fått ta det lite i sin egen takt. Däremot, säger hon, var hon kanske lite studieovan i början att läsa den mängden litteratur som läkarstudierna innebär. Men det är ju många som haft problem med det. – *För dels är det det momentet med att man tycker mycket är intressant, och sedan att man vill lära sig väldigt mycket men man måste hitta rätt perspektiv för att läsa det som kommer på tentorna, och läsa det som man vill lära sig och som man tycker är viktigt och man behöver ha med sig. Men jag har börjat trimma mig själv, vad jag behöver. Det har gått bättre och bättre. Det har det gjort.*

Studierna så här långt har gett jättemycket, säger Hanna, och fortsätter att hon är otroligt glad över att få göra det som hon helst av allt vill göra. Det

har gett jättemycket på många olika plan. – *Så har jag känt att jag har växt.* Framtiden ser Hanna ljust på. – *Det ska bli jättekul att se var man hamnar.* Vad hon ska inrikta sig mot har hon inte bestämt. Hon har flera alternativ. Det är något hon kommer att fundera på framöver.

Hanna avslutar intervjun med att åter igen poängtera att folkhögskoleutbildningen var jättebra, med väldigt bra lärare och en väldigt bra skola. Även läkarutbildningen har varit jättebra, säger hon. Det har funnits saker och ting som de har behövt slipa på, men det har absolut uppfyllt förväntningarna. Dessutom har studievägledarna varit väldigt bra, vilket är positivt när man behöver hjälp.

Kommentar Erik och Hanna

Både Erik och Hanna ger uttryck för en stark studiemotivation, men har hamnat i situationer som på olika sätt tvingat dem att dra ner på studietempot. De är båda positiva till studierna och är helt på det klara med att slutföra dessa, även om det kommer att ta lite längre tid. Eriks berättelse visar på svårigheten i att få studierna att gå ihop med såväl sjukdom, men också behovet att försörja sig. Eftersom han inte varit berättigad till studiemedel har han under hela studietiden tvingats arbeta vid sidan av studierna. Men hans berättelse visar också att det faktiskt går att genomföra studierna på detta sätt. Han har hela tiden haft kontakt med utbildningen, även om det periodvis varit med en lägre studietakt. Hanna däremot har varit helt borta från studierna under de två studieuppehåll hon gjort. Gemensamt för både Hanna och Erik är dock att de hamnat i situationer som de inte själva kunna påverka men som blivit till hinder för deras studier.

Hanna är genomgående mer positiv till studierna än vad Erik är. Hon har svårt att överhuvudtaget hitta något kritiskt att säga om sina läkarstudier, men säger också att programmet under senare år har genomfört en rad förändringar vilka hon tror har bidragit till att programmet också blivit betydligt bättre. Hon är helt på det klara med att hon valt rätt utbildning och ser väldigt mycket fram emot att bli klar för att därefter se vart hon hamnar. Erik beskriver studierna i mycket mer kritiska ordalag, med tufft klimat och en egoistisk atmosfär. Han upplevde emellertid studiemiljön som betydligt bättre när han började om på programmet året efter att han blev antagen. Han beskriver dock en utbildning med komprimerade kurser och där det ställs stora krav på att själv fixa kunskapsinhämtningen. När han beskriver vad han fått ut av studierna relaterar han inte bara till konkreta äm-

neskunskaper utan också till hur han mognat som människa och hur han tillägnat sig andra värderingar. Hanna är mer återhållsam i sin bedömning men tycker att upplägget av studierna passat henne bra. Hon gillar självstudier och att på egen hand kunna styra sin tid och till viss del och platsen för studier. Hon har försökt att ta vara på den frihet som studierna gett. Hon är också mycket positiv till vad hon fått ut av studierna så här långt och är oerhört glad att få göra det som hon allra helst vill.

Varken Erik eller Hanna vill göra någon större sak av skillnaderna i att studera på folkhögskola och universitet. Erik nöjer sig i princip med att konstatera att folkhögskolan var en bra miljö och utgjorde en bra träning inför universitetsstudierna. Speciellt med avseende på de grupparbeten som man tränades i att genomföra. Själva sättet att jobba på tycker han är ganska lika. Däremot säger han att det kanske hade varit bra att träna också på skriftliga tentor. Hanna å sin sida läste den naturvetenskapliga kompletteringen på folkhögskolan och upplevde i mångt och mycket att den grupp hon hamnade i utgjordes av samma slags människor som hon sedan kom att möta på universitet. Alla var ambitiösa och drivna och var i många fall där för att försöka ta sig in på läkarutbildningen. Därför blev inte heller övergången så dramatisk från folkhögskola till universitet.

Erik och Hanna vill inte heller göra någon större affär av att det skulle vara någon större skillnad att ha läst på folkhögskola före universitetsstudierna. Båda relaterar i första hand till åldern, dvs att man är lite äldre och har gjort andra saker. Erik pratar visserligen om det i första hand i termer av att yngre studenter ofta får en kollaps tidigt i utbildningen. Hanna poängterar dock att hon fått med sig en positivitet därifrån som grundar sig i folkhögskolans positiva livssyn och syn på människan.

Personporträtt av Calle och Frida: ”Studierna var inget för mig.”

Calle

Calle är 48 år och bor i en stad på pendlingsavstånd till Göteborg. Han är gift och har ”utflugna” barn. Calle har en gedigen arbetslivserfarenhet bakom sig med bland annat flera år inom vårdsektorn. Han har en tvåårig yrkeslinje från ungdomsgymnasiet, men har också på senare år bedrivit

studier på Komvux. Att Calle finns med i urvalet till denna studie grundar sig på att han sökte och under några terminer gick på socionomprogrammet. Utbildningen har han inte fullföljt.

Beslutet att börja studera vid folkhögskola kom eftersom han kände ett behov av att skaffa sig lite mer teori och hans syfte var redan då att han därefter skulle söka in till universitetet. Calle berättar att han läste de vanliga ämnena, engelska, svenska, matematik, naturkunskap och några till. – *Det var väldigt roligt, säger han, framför allt för att testa av "har man någonting i huvudet? Kan man lära sig på ålderns höst?"* Calle beskriver det som: – *Det var en inspiration att använda huvudet igen, när man har jobbat mycket då.*

Calle fortsätter sedan att berätta om vägen till studierna och hur det väcktes genom hans arbetsliv. Han ägnade, som sagt, många år åt arbete inom olika delar av vården och då främst den psykiatriska vården. Detta beskriver Calle som en mycket positiv period i hans liv. – *Det har varit jätteintressant och givande på alla sätt.* Den röda tråden genom hans arbetsliv har varit just att arbeta med människor. Det var detta intresse som gjorde att han bestämde sig för att söka till socionomprogrammet. Framför allt hans erfarenheter från psykiatrin gjorde att socionomprogrammet kändes relevant. Lusten att börja läsa väcktes kanske främst av en önskan att kunna påverka och göra egna bedömningar. Som vårdare var man alltid tvungen att lämna vidare till en sjuksköterska, läkare, kurator eller psykolog. Han var också till viss del insatt i vad det innebar att arbeta som kurator eller socialarbetare, och det var nog därför han valde just socionomprogrammet, säger han.

Hur blev då mötet med socionomprogrammet? Calle beskriver det som att det blev "lite kaka på kaka" där han inte fick ut så mycket som han önskade. Men detta menar han, var kanske inte kursens fel, utan kan mycket väl ligga på honom själv, dvs att han inte var mottaglig eller kände inspiration eller motivering. Han förklarar: – *I och med att man jobbat som mentalskötare i många, många herrans år, så tyckte jag att det blev lite samma sak. Den var kanske inte så givande för mig, utbildningen, som jag hade trott från början. Jag var väldigt inspirerad och motiverad från första början, och allting var väldigt givande. Men sedan tyckte jag ändå att...* Detta i kombination med att Calle upplevde det jobbigt att pendla, gjorde att han bestämde sig för att ta en paus i studierna. – *Så där gjorde jag ett val helt enkelt, att nu tar jag en paus i det här, så får vi se när jag återupptar det hela. Och det har jag inte gjort än,* förklarar Calle. Nu är det tre

år sedan Calle gjorde pausen och det börjar luta åt att han nog inte kommer tillbaka, säger han. – *Jag vet inte om det är rastlös personlighet, eller om det är att jag tycker att jag vill göra annat, eller om jag tröttnar för fort. Jag har inte luskat ut vad orsakerna till det hela är, men det är ingenting som gör att jag lockas tillbaks till det just nu*, säger Calle.

Calle lyfter flera gånger fram att det ändå var de långa resorna med många byten i kombination med att han också arbetade och hade många projekt i luften, som gjorde att han lämnade studierna. – *Jag kände att, nej, jag tror inte att jag orkar detta riktigt*, förklarar Calle.

När jag frågar om arbetsformerna och hur han upplevde studierna är han rakt igenom positiv. Det var väl genomarbetat. Det var inte för mycket, säger han, men det blev lite av ”korvstoppningsprincipen”. Enligt lärarna hade tiden pressats samman och det var färre timmar till att behandla de olika avsnitten. Det innebar i sin tur, säger Calle, att det blev mycket självstudier. Samtidigt var det mycket grupparbeten, och dessa blev besvärliga att genomföra på grund av de långa resorna. Det *”blev lite knöligt”*, som Calle uttrycker det. Men betonar han, upplägget på kurserna var bra och lärarna var jättebra och väldigt måna om sina elever. Det var därför inte studierna i sig eller upplägget av dem som gjorde att Calle valde att göra ett uppehåll. Snarare var det den personliga situationen. Kombinationen av långa resor, mycket självstudier och grupparbeten gjorde att det blev svårt att genomföra studierna. – *Jag kände nog inte att jag riktigt orkade det helt enkelt, när jag hade planerat som jag hade gjort med inkomst, arbete och sånt*. Samtidigt återkommer Calle igen till att studierna i sig, inte gav så mycket som han från början hade trott.

– *Det kändes lite grand som att jag hade hållit på med det lite för mycket för att det skulle vara nytt. Så upplevde jag det. Det gjorde jag givetvis inte från början för kursen i sig var väldigt givande, ända tills jag upplevde att det blev en upptrappning efter hand, med mer arbete helt enkelt*.

När jag ber Calle beskriva och jämföra studierna vid folkhögskolan respektive universitetet, träder bilden av folkhögskolan som familjär och omhändertagande fram. Om detta beror på, säger Calle, att folkhögskolan själv vill ha det så, eller om det är för att många elever kanske tidigare inte haft så lätt för sig i skolan, låter han vara osagt. En annan skillnad är att högskolan är mera spets, och de som går där är mer målinriktade och ”färdiga” i sina val. De vet vart de vill komma, säger Calle. – *Där behöver man liksom inte hålla på med det här familjära på något sätt, utan där lig-*

ger ansvaret helt och hållet på den som studerar mycket mera självklart. Det är den stora skillnaden, säger Calle.

Att ha läst på folkhögskola har gett erfarenheter av samarbete, grupparbete och framför allt, säger Calle, glädje inför läsandet. Och fortsätter han, alla dessa bitar finns ju även på universitetet. Calle har också erfarenhet av att vara "lite äldre" när han kom till högskolan. Och, säger han, de yngre har lite mer energi och är kanske lite mer målinriktade. På min fråga om kunskapssynen skiljer sig mellan de båda utbildningsformerna, återkommer Calle just till att det är mer målinriktat, mer tillspetsat och mer på djupet, på universitetet. På folkhögskolan däremot är det – *lite mer yta och lite mer bredd. Det finns lite mer tid att liksom ventilera fram och tillbaka.* På universitetet däremot gäller det att verkligen gå på djupet. Någon krock mellan utbildningsformerna vill Calle inte påstå att det blivit och angående universitetsstudierna säger han: – *jag var helt medveten om vad det skulle innebära med mycket läsande och så.* På den folkhögskola som Calle gick ägnades tid under vissa lektioner att direkt förbereda för högskolestudier. Vid något tillfälle var en socionomstuderande på plats för att informera om hur det var att studera vid socionomprogrammet. Det var bra, tycker Calle.

Vad har då Calle fått med sig av sina universitetsstudier, frågar jag i slutet av intervjun? – *Ja, det jag har lärt mig har jag lärt mig,* svarar Calle. Han fortsätter:

– *Jag har två lådor med kollegieblock hemma och en massa böcker! Som människa vet jag inte om jag har kommit något vidare längre med det. Det kan ju delvis bero på att jag inte riktigt använder mig av utbildningen i vardagslag. Man tappar ju väldigt mycket om man inte håller på med det. Men det var inspirerande att gå i skolan. Man lärde sig mycket, hantera och jobba i grupp. Jobba med duktiga människor. Det var jättekul för en gammal gubbe som jag. Ja, så det var jätteinspirerande.*

Nu har Calle sadlat helt om och jobbar inom restaurangbranschen och har inga planer på att börja studera igen. Den röda tråden saknas, säger han. Det är inget som lockar honom tillbaka. Och fortfarande ser han pendlingen som alltför krävande. Det är för mycket tidspill. Dessutom trivs han mycket bra med det arbete han har. Så att återgå till studierna och fullfölja dessa är inget som för tillfället känns aktuellt.

Frida

Frida påbörjade lärarprogrammet hösten 2002 men har idag inte slutfört studierna. Hon gick drygt ett år, men tog hösten 2003 ett uppehåll, fast hon redan då egentligen bestämt sig för att avbryta studierna. Frida är idag 27 år och sambo. Hon bor i en ort i Västra Götalandsregionen och har ett fast arbete på en av kommunens större industrier. När vi träffas har Frida nyss avslutat en KY-utbildning som hon läst i Göteborg.⁴⁶

Frida påbörjade sina folkhögskolestudier i direkt anslutning till sina gymnasiestudier. Hon gick en multimediautbildning men valde att dessutom läsa engelska och matte. Att hon började på folkhögskola hade nog mest att göra med att en kompis hade sökt dit. Kompisen kom dock inte in, men det gjorde Frida. – *Jag vet väl egentligen inte varför, jag sökte väl för att jag ville läsa lite med. Jag ville liksom inte gå hemma så jag tänkte att jag börjar plugga lite.* Några direkta planer på högskolan hade hon inte när hon sökte till folkhögskolan. Samtidigt så säger Frida att hon ända sedan hon var liten ville bli idrottslärare. Och efter att på gymnasiet ha praktiserat som idrottslärare, så fastnade hon för det och tänkte att det kunde bli kul.

Efter att ha blivit klar med folkhögskolestudierna sökte Frida till lärarprogrammet för Media i Karlstad. Men detta var ett misstag säger Frida, för det vill hon inte gå. Istället gick hon på Komvux och läste upp tre ämnen. Året därpå sökte hon så till lärarprogrammet i Göteborg och kom också in. Frida diskuterade planerna om att börja studera med familjen. – *Liksom att jag kommer att börja läsa, eftersom jag ska flytta till Göteborg. Så visste jag att man kan inte söka så mycket jobb om man inte har en utbildning, särskilt inte i Göteborg där det är så många som söker på alla. Så blev det så.*

Frida berättar att hon egentligen inte hade några förväntningar när hon väl började utbildningen. Första dagen var hon ganska nervös. Samtidigt visade det sig att hon hamnade i samma klass som en kompis hemifrån, vilket kändes tryggt. – *Man kunde ringa till varandra på kvällen och kolla läget 'och förstår jag den här uppgiften?', så det var bra,* säger Frida. Den första tiden kändes också bra, fortsätter Frida. Hennes inställning var att ”jag måste klara det här”. Och det gick också bra de första tentorna. Frida berömmar särskilt den första läraren. Han var jättebra, en av favoritlärarna. Så det första året gick bra, men under hösten 2003 började det att trassla

⁴⁶ KY är en förkortning för Kvalificerad Yrkesutbildning.

till sig. Det hela började med att Frida inte fick några studiemedel. Enligt CSN hade skolan inte registrerat att hon skulle gå. När Frida då vände sig till skolan så fanns hon med i pappren, men däremot hade hon en missad kurs som hon fått IG på. Eftersom hon ändå fick fortsätta så gick hon vidare med studierna. I oktober var det dags för tenta och då blev Frida stoppad från att göra denna med hänvisning till att hon hade IG i en tidigare kurs. Allt detta blev väldigt rörigt och Frida kände att – *då slutar jag om det ska vara så här*. Frida hörde sig dock för vid andra högskolor om hur reglerna var, och det hela slutade med att läraren i fråga kontrollerade regelverket och kom fram till att det hade blivit fel. Frida fick därför klar-tecken att skriva sin tenta, men då var det bara några få dagar kvar och eftersom Frida tidigare hade blivit stoppad hade hon inte läst in sig. Och flytta tentan fick hon inte göra. Detta gjorde att Frida bestämde sig för att sluta. Läraren uppmanade henne då att göra ett studieuppehåll istället. Det hela slutade med att Frida sökte studieuppehåll men hon hade redan då bestämt sig för att avbryta studierna. När studieuppehållet sedan gick ut så var det inte heller aktuellt för Frida att återvända till studierna. – *Vill jag någon gång läsa till lärare så... jag har ju ändå läst det så jag kommer alltid att ha kvar mina poäng som jag har läst. Så jag sade det, att skulle jag ändra mig så är det bara att söka in igen*.

Att Frida avbröt sina studier är inget som hon ångrar idag. Istället säger hon att läraryrket inte är något för henne. Detta var tankar som också kom upp under utbildningen och som förmodligen bidrog till hennes beslut att avbryta studierna. – *Nu förstår jag att jag skulle aldrig läst till lärare mer. Så det är inget som jag grämer mig över heller att jag har hoppat av heller. Jag vet att jag har gjort rätt på det. För det var samma när vi var ute på praktik, det tycker jag är bra att man har. För när jag var där ute så kände jag att nej, aldrig, jag tänker aldrig bli lärare*. Framför allt relaterar Frida till den bristande disciplinen och det stökiga klimatet i skolan där läraren framstår som ganska maktlös. Och hon fortsätter: – *Så kände jag att nej, det här är inte.. nej. Och det kanske kom i samma veva att man började tänka på dem grejerna när man skulle hoppa av. Jag tror det var lite det. Jag kanske hittade mer fel än vad jag ville hitta. Men nu vet jag att jag gjort helt rätt. Så det är skönt på det sättet, än att man hade ångrat sig – 'Usch jag ville verkligen bli lärare'. Men nej*.

Samtidigt säger Frida lite längre fram att hade det inte hänt (dvs händelsen med IG och tentan) så hade hon säkert varit klar som lärare idag. – *Då hade jag varit klar i julas, för då var min kompis klar. Då tog hon examen*. Frida har däremot inga större synpunkter på undervisningens uppläggning

eller undervisningsformerna. Det som var tufft var storföreläsningarna, då man satt i en och en halv timma och bara lyssnade. Det var lite tröttsamt och svårt att koncentrera sig. Men när sedan själva inriktningarna påbörjades blev grupperna mindre och då var det helt okej, säger Frida. De hade en bra lärare, som var noga med raster och med disciplinen. Avhoppet hade överhuvudtaget inte med studiernas upplägning att göra.

När Frida jämför sina universitetsstudier med folkhögskolan så handlar det mest om sättet att bedriva studier på. – *Du måste lära dig att läsa på ett helt annat sätt*, säger Frida. På folkhögskolan läste man det mesta på lektionstid. På universitetet var det mer att man skulle läsa en bok, och den skulle man ha läst på en vecka, förklarar Frida. Det var tuffare att läsa på universitetet. – *Det är som gymnasiet att läsa på folkhögskola, men ändå så är det mer, man ska inte säga avancerat, men lite jobbigare är det än gymnasiet. Men det är inte alls som universitetet, för där gäller det att hitta tekniken för att läsa.*

På min fråga om det är någon skillnad i hur man ser på kunskap på folkhögskolan och universitetet, blir Frida först tyst. Så har hon aldrig tänkt, säger hon. Men, fortsätter hon, man lär sig mycket mer på ett universitet. Det är mer grundläggande. – *Hade du läst media till exempel på ett universitet, så hade du vetat kanske tio gånger mer än om du hade läst på folkhögskola.* Inte heller menar Frida att det är någon skillnad att komma som student till högskolan och ha erfarenheten att ha läst på folkhögskola. Det är inget som man får där, som gjorde henne speciell. Det var ju betygen då, de kunde hon förstås ta med sig. Detta var inte heller något som överhuvudtaget diskuterades bland kurskamraterna. Hur man hade fått sin behörighet var inte intressant helt enkelt.

Efter lärarstudierna gick Frida tillbaka till det arbete hon hade före studierna r. Där var hon kvar i två år tills hon helt bytte bana och sökte till en KY-utbildning med inriktning mot försäljning och marknadsföring. Att hon bytte bana och sökte in till denna utbildning kom sig av att hon gjorde ett test på arbetsförmedlingen. Resultatet av testet visade att Frida skulle arbeta med försäljning och service. Efter att ha tillbringat en dag tillsammans med en kompis som är säljare och varit med honom på kundbesök och annat, så kände Frida att det verkade kul och hon skickade in sina ansökningshandlingar och blev hon antagen.

Frida är mycket nöjd med att ha gått utbildningen. Utbildningen genomfördes i samarbete med Umeå universitet och det var en professor därifrån

som ansvarade för marknadsföringen. Där märkte man att högskolan kom in, säger Frida, för det var liksom ”så här gör man”. – *Och allt upplägg var ju som om man hade suttit på föreläsningar på skolan. Så det kände man igen sig i.*

För Frida är det nu ett arbete inom försäljningsområdet som hägrar. Frida vill helst arbeta inom dagligvaruhandeln, men arbetsmarknaden är svår. Hon har dock goda förhoppningar om att det kommer att lösa sig. Hon ”sitter inte heller i sjön” eftersom hon för tillfället har gått tillbaka till sitt tidigare arbete och därmed har en inkomst. Jag frågar Frida till slut om hon tycker att hennes studier på lärarprogrammet har gett något som hon bär med sig. Hon säger att hon faktiskt kommer ihåg mycket som hon lärde sig där. Ibland i vissa situationer, som när hon tittar på TV eller när arbetskamraterna pratar om sina barn som går i skolan, då kommer hon ibland att tänka på det hon har läst. Även fast hon inte själv har barn kan hon vara med i samtalet. – *Då kan det ju vara ganska intressant för då har man ju läst det lite, hur det funkar de första åren. Så det är lite intressant fast man själv inte har barn.*

För Fridas del är det uteslutet att läsa någon längre utbildning igen på högskolan. Däremot skulle hon mycket väl kunna tänka sig att läsa kortare kurser. För, säger hon, – *det är kul att läsa på högskolan. Man lär sig mycket och sedan, man får mycket erfarenheter av alla andra som läser eftersom man träffar så mycket nytt folk. Alla har ju någonting som man lär sig av varandra. Så det är ganska bra.* Frida funderar på att söka redan den 15 april, men hon har inte riktigt bestämt sig. I kommunen har de högskola on-line, och det är i så fall dit hon har tänkt att söka. Kanske blir det i så fall någon ytterligare kurs i marknadsföring.

Familjen har egentligen inte haft några synpunkter på hennes utbildningsval. Det enda var, säger Frida, när hon hade bestämt sig att påbörja KY-utbildningen. Då tyckte hennes mamma att hon skulle tänka sig för och verkligen känna efter att det var det hon ville. Detta eftersom studierna innebär nya studielån. Men det var egentligen den enda invändningen de hade, säger Frida. Avslutningsvis säger Frida att hon ändå inte ser lärarutbildningen som bortkastade pengar. Hon kommer alltid att ha med sig det och dessutom alla böcker. Det är också bra, säger hon, att hon har läst det viktigaste, nämligen pedagogiken.

Kommentarer kring Calle och Frida

Både Calle och Frida valde att hoppa av sina studier en bit in på utbildningen. Detta gjorde de dock av olika anledningar. Calle visar i sin berättelse på komplexiteten i att få ihop studier och ett befintligt "vuxenliv". Möjligheten att studera stupar framför allt på det praktiska. Det är långa resvägar och det är svårt att få ihop studierna med de övriga förpliktelser som ett liv med hem och familj utgörs av. Som "äldre" upplevde han också de yngre som lite mer målinriktade och som att de hade mer av energi. När Calle inte heller tyckte att studierna gav det som han hade hoppats var valet att avbryta studierna inte speciellt svårt.

Inte heller Frida beskriver valet att avbryta som speciellt dramatiskt. Att det blev administrativt krångel med kurserna som hindrade hennes planerade studiegång, förefaller i efterhand när hon berättar om det som tämligen odramatiskt. Samtidigt ger Frida också uttryck för att bilden var något mer komplicerad, då hon vid den tiden också börjat fundera på sitt utbildningsval och inte längre var övertygad om att det var det rätta. Avhoppet är inte heller något hon ångrar, snarare har hon nu gått vidare med en annan utbildning och är ivrig på att hitta ett jobb inom detta område.

Även om Calle och Frida har gemensamt att de båda avbrutit studierna har de sökt sig till studierna av olika anledningar. För Calles del var universitetsstudierna ett sätt att utvecklas inom sitt yrke, att få nya möjligheter och ett större eget ansvar. För Fridas del var universitetsstudierna en kombination av ett intresse för idrott, men också en önskan om att flytta till Göteborg och då framstod studier som det bästa sättet att försörja sig på. Både Calle och Frida ger dock i intervjuerna uttryck för en vilja att pröva på olika saker i livet. Och när universitetsstudierna inte fungerade gav man sig istället in på andra yrkesbanor, vilka man i dagsläget känner sig väl tillfreds med.

Varken Calle eller Frida har funderat så mycket på universitetsstudiernas uppläggning och innehåll. De är inte speciellt kritiska utan tämligen nöjda med den utbildning de har mött. Det har alltså inte varit utbildningen i sig som det varit fel på, utan andra saker runt omkring. De gör inte heller så stora saker av skillnaderna mellan de båda studieformerna. Folkhögskolan beskrivs visserligen av Calle som omhändertagande och familjär, men det är också det som han sedan lyfter fram om lärarna på universitetet.

Både Calle och Frida relaterar skillnader i kunskapssynen mellan folkhögskola och universitet till djup och yta. På universitetet är kunskaperna dju-

pare och man lär sig mer än på folkhögskolan. På folkhögskolan rör man sig mer på ytan. Men Frida säger också att det krävs att du på universitetet läser på ett annat sätt. Det gäller att hitta tekniken för att läsa.

Både Calle och Frida har en positiv bild med sig från universitetsstudierna. De tar båda fram att de lärt sig mycket, inte minst från sina studiekamrater. Frida ger också uttryck för att det inte alls är omöjligt att hon söker in till någon ny kurs, men då kommer det inte att bli frågan om ett helt program, utan snarare om fristående kurser. Studieintresset finns fortfarande kvar.

Kommentarer till personporträtten

De berättelser som getts är naturligtvis alla unika. Det är åtta studenter som kommer från olika uppväxtmiljöer, som av skilda anledningar sökt sig till folkhögskolan och som därefter utifrån vissa bevekelsegrunder valt att studera vid Göteborgs universitet. Om man bortser från det faktum att de alla har gått på folkhögskola och att de alla har studerat eller studerar vid Göteborgs universitet – vad har de då gemensamt? Går det att utifrån intervjuerna formulera antaganden om att kategorin studenter med folkhögskolebakgrund skulle vara speciell i vissa avseenden eller ha vissa saker gemensamt som kan antas skilja dem från andra studenter som inte har gått vägen via folkhögskolan? Eller är det snarare dess heterogenitet som är kännetecknande för denna grupp studenter? Naturligtvis är urvalet alltför litet för att göra anspråk på någon slags generaliserbarhet. Urvalet av studenter är dessutom selektivt då studenterna själva fått anmäla sitt intresse för att medverka. Men faktum kvarstår att de alla tillhör den i studien utsorterade gruppen studerande med folkhögskolebakgrund. Därmed blir det också intressant att se om det bland dessa åtta går att finna gemensamma drag i berättelserna.

Kännetecknande för berättelserna är att ingen av studenterna har gått vad man skulle kunna kalla för en helt linjär studiegång. Detta kan dock inte sägas vara ett drag som skulle vara kännetecknande för gruppen studenter med folkhögskolebakgrund som helhet. Urvalet är gjort för att i första hand införliva den grupp som inte har en linjär studiegång eller som har avbrutit studierna. Detta är en konsekvens av studiens frågeställning. Det var problematiken hos kategorin som skulle belysas, dvs den högre avbrottsfrekvensen och varför det såg ut på detta sätt, och inte det som utifrån olika utgångspunkter skulle kunna beskrivas som gruppens ”normalitet”. Utifrån studien kan man alltså *inte* dra slutsatsen att det är så här som den ”ty-

piske” studenten från denna kategori ser ut. Däremot skulle man kunna tänka sig att med detta kriterium som urvalsinstrument skulle studien producera ett antal ”struliga” studenter som inte vet vad de vill, eller som haft svårt att på olika sätt finna sig tillrätta i universitetsmiljön. Det är dock inte denna kategori studenter som kommer till tals i intervjuerna.

Kännetecknande för de åtta studenterna är istället att de inte på något sätt framstår som tveksamma eller ”veliga”. Det intryck som flera av dem förmedlar är att de tar studierna i sin egen takt och bekymrar sig inte så mycket om när de blir klara. Huvudsaken är *att* de blir klara. De kan beskrivas som ”coola”, trygga och flertalet av dem också som mycket målmedvetna. De är dessutom väldigt rationella när de talar om eventuella svårigheter eller misslyckanden som de mött vid universitetet.⁴⁷ Gemensamt för studenterna är även att de alla är skötsamma och städade i den mening att de inte har någon ”tilltufsad” ungdomstid bakom sig. Återigen måste dock påpekas att urvalet består av studenter som alla varit positiva till att medverka och som i flertalet fall också självmant har anmält sitt intresse. Förmodligen finns det studenter inom denna kategori (precis som i den övriga studentgruppen) vilka har dåliga erfarenheter av studierna, kanske känner sig misslyckade och som därför minst av allt vill träffa en representant från universitetet för att berätta om de personliga upplevelserna.

Gemensamt för de åtta studenterna är att de framställer valet att studera som inte speciellt svårt att ta. För flera av dem var det helt självklart. Anna, Birgitta, Diana och Gabriella kommer alla från familjer där detta setts som naturligt och där i alla fall någon av föräldrarna har högskoleutbildning. Det är egentligen Frida och Erik som kommer från familjer där det inte finns en studietradition. Calles föräldrar har inte högskoleutbildning men Calles pappa har under sina verksamma år haft en framstående position i yrkeslivet. Calle, Hanna och Erik har också det gemensamt att de visserligen inte uttrycker studierna som en självklarhet, men inte heller som ett stort beslut att fatta. Det har alltså inte varit en svårrekryterad grupp. Det är inte någon som refererar till arbetsförmedlare, vägledare eller andra studiemotiverande åtgärder. De valde studier för att själva ville och för att de var intresserade av att skaffa sig en utbildning.

⁴⁷ Vilket kanske i sig kan förstås som en del av berättelsens konstruktion. När man berättar om eventuella misslyckanden kan man i efterhand möjligen beskriva dem som mer rationella än vad det framstod som när händelsen inträffade.

Gemensamt för alla är att de talar om tiden vid folkhögskolan i mycket positiva ordalag. Alla är inte lika utförliga i sina resonemang, men flertalet betonar speciellt lärarnas engagemang och den positiva miljön som folkhögskolan utgjorde. Så långt kan man säga att det finns en homogenitet i gruppen. Däremot blir det tydligt i berättelserna att studenterna har olika bilder med sig från folkhögskolan när de berättar om själva undervisningen och studiemiljön. Vissa beskriver den som i viss mån unik och som något särskiljande från tidigare gymnasieerfarenheter och från den studiemiljö som universitetet erbjuder. Det verkar då framför allt handla om vad som värderas, vad det innebär att "kunna" saker och hur denna kunskap ska mätas och bedömas. Andra beskriver folkhögskolemiljön tämligen krasst – det skiljer sig inte så mycket från vad de mött tidigare eller senare i studierna. Diana beskriver folkhögskolestudierna som en "gräddfilsväg", en ganska kravlös miljö där hon enkelt kunde konkurrenskomplettera sina betyg genom att få ett gott omdöme utifrån en förhållandevis liten ansträngning. Hanna beskriver studiemiljön vid folkhögskolan som väldigt likartad det hon kom att möta på universitetet. Det var samma ambitiösa studenter, samma strävan efter goda betyg. Birgitta och Anna poängterar betydligt mer den bild av folkhögskolan som ligger nära idén om folkhögskolan som en pedagogisk särart. Båda två ser en tydlig skillnad från både gymnasieskolan och universitet där folkhögskolan är bättre på att se helheter, har en avsaknad av ett konkurrenstänkande och också vilar på en kunskapssyn där det livslånga lärandet står i fokus och inte pluggandet inför provet.

När studenterna beskriver sina studier vid Göteborgs universitet ges också här olika bilder. Till viss del kan kanske detta förklaras av att de läser vid olika program och fakulteter, men naturligtvis också av att man som student har olika preferenser, olika erfarenheter med sig och också haft olika förväntningar på hur studierna ska vara. Erik beskriver studiemiljön som komprimerad, en egoistisk anda och som krävandes ett stort eget ansvar och självdisciplin. För honom är detta en nackdel, han hade gärna sett mer tid avsatt för kurserna och mer av samarbete med kurskamraterna. Hanna ser å sin sida självstudierna och det egna ansvaret som ett positivt inslag i utbildningen. Hon vill inte gå tillbaka till hur det såg ut förut, då undervisningen var mer schemabunden och tiden därmed inrutad. Gabriella och Birgitta beskriver utbildningar som de visserligen är nöjda med när det gäller det stora hela, men som till sin uppläggning och struktur utgörs av gamla hierarkiska modeller, där diskussioner, samarbete och omtanke om studenterna saknas. Anna uttrycker stor förnöjsamhet med den utbildning

hon nu går (vilket är samma utbildning som Birgitta är tämligen kritisk till), medan det program som hon först påbörjade enbart kännetecknades av kaos och icke-struktur. Det är alltså ingen homogen bild som studenterna ger i sina berättelser om universitetet. De har inte heller några gemensamma preferenser i att det bör vara på det ena eller andra sättet. Skulle man fråga andra studenter som inte har en folkhögskolebakgrund med sig inför universitetsstudierna skulle säkert liknande bilder komma fram. Det verkar alltså inte som att folkhögskolan i sig bidrar till att studenterna får samma preferenser för hur studier bör vara upplagda.

När studenterna själva ombads definiera sin eventuella särart genom att fundera kring om de hade med sig något från folkhögskolan som andra studenter inte hade, så blev svaren också här skiftande. Några lyfte fram att de genom att ha fått del av folkhögskolans syn på kunskap nu fått ett självförtroende som gjorde att de kunde ställa sig utanför betygshets och tävlan med studiekamrater. De hade lättare att acceptera att inte få högsta betyg men ändå känna sig nöjda med prestationen. Kanske hade man en mer avslappnad attityd till studierna. Andra kan inte säga att det finns några skillnader som folkhögskolestudierna skulle ge upphov till. Några menar att man oftast är lite äldre om man kommer via folkhögskolan men att man har detta gemensamt med andra studenter som är äldre när de påbörjar universitetsstudierna – dvs man har erfarenheter med sig från att ha gjort andra saker i livet. Någon säger att det finns inget på folkhögskolan som man inte kan tillägna sig också i andra miljöer. Det betyder att inte heller när studenterna själva ombeds ringa in sin särart, så gör de det på ett homogent sätt. Men konstateras kan att de som menar att det finns något speciellt som folkhögskolan för med sig, är eniga om att det handlar just om kunskapssyn, synen på det egna lärandet och en mer avslappnad inställning till sin egen förmåga.

Slutsatsen av detta resonemang är alltså att det är tämligen svårt att hävda att denna studentgrupp är speciellt homogen. I alla fall inte på basis av deras berättelser. Att hävda att studenterna skulle vara på ett eller annat sätt, mot bakgrund av att de har gått på folkhögskola håller alltså inte. Kategorin har visat sig alltför heterogen. Den fråga man kan ställa sig är förstas – gäller inte det för vilken kategori man talar om? Gruppen kvinnor, gruppen studenter från arbetarklasshem, gruppen med invandrarbakgrund? Vilken kategorisering man än gör kommer likheter och skillnader inom gruppen att skönjas, men också likheter och skillnader mellan grupperna. Komplexiteten av att människan oftast inte kan komprimeras till att enbart representera en kategori, gör kategoriseringen vanskelig. Du kan vara både

kvinnor, tidigare folkhögskolestudenter, och ha högskoleutbildade föräldrar - samtidigt. Frågan man bör ställa är möjligen därför inte i första hand hur dessa likheter och skillnader ser ut inom gruppen, utan på vilka grunder som kategoriseringen görs samt utifrån vilka underliggande värderingar som kategoriseringen vilar på?

9. Diskussion

Jag kommer här främst att diskutera studiens resultat i relation till de tre frågeställningar som studien vilar på, dvs avbrottsproblematiken, själva kartläggningen av studentgruppen, samt studenternas egna upplevelser av övergången mellan studieformerna och bemötandet vid universitetet. För att kasta om ordningen något börjar jag emellertid med att diskutera själva kartläggningen.

Hur ser studerandegruppen ut?

Den kartläggning som gjorts har visat att den grupp studenter med folkhögskolebehörighet som antas till studier vid Göteborgs universitet varje termin är förhållandevis liten i relation till antalet antagna totalt. Varje hösttermin antas ca 250 studenter som har en behörighet från folkhögskolan. Om man ser till hela den undersökta perioden läsåren 1999/00 till 2004/05 så handlar det om drygt 1900 studenter. När denna grupp sedan fördelar ut sig över program och fristående kurser blir det tämligen få som har en bakgrund i folkhögskolan. Studien har även visat att över två tredjedelar av denna grupp är kvinnor. De återfinns dessutom i första hand på kvinnodominerade utbildningar inom utbildning, vård och omsorg. Påpekas ska ändå att studenter med denna bakgrund också finns på andra utbildningar, även de mer statusfyllda som läkarprogrammet och juristprogrammet.

En första fråga man kan ställa sig är om 250 studenter varje hösttermin, samt ytterligare ca 80 varje vårtermin kan betraktas som en tillräckligt god rekrytering? Är det vad man kan förvänta sig eller borde det vara fler studenter som antas med denna bakgrund? Som framkom i kapitel 5 är det naturligtvis betydligt fler sökande som har folkhögskolebehörighet än vad som sedan kommer in. Sökande som har folkhögskolebehörighet kan ju dessutom också komma in i olika urvalsgrupper, såväl via högskoleprovet som betygsurvalet från gymnasieskolan. Den statistik som erhöles från Verket för Högskoleservice visade att varje hösttermin fanns det runt 1000 behöriga sökande i *folkhögskolekvoten* som sökte till Göteborgs universi-

tet. Detta gäller då enbart sökande till utbildningsprogrammen.⁴⁸ Av dessa blev ungefär tio procent antagna. Folkhögskolekvoten är proportionell i förhållande till antalet sökande. Det betyder att ju fler som söker en viss utbildning ju fler platser tilldelas kvoten och ju lättare blir det att komma in. Utbildningar som däremot få söker till blir det svårt att komma in på, eftersom antalet platser blir mycket begränsade eller kanske helt saknas. För studenter som kommer via folkhögskolan kan detta leda till ett ”moment 22”. Det kan tyckas som att det inte är lönt att söka till program dit man vet att få med folkhögskolebehörighet söker. Därmed blir det vissa program som premieras. Det finns dock idag stora möjligheter för det enskilda universitetet att komplettera de fastställda urvalsgrunderna med ett så kallat alternativt urval. Detta gäller idag för tio procent av platserna, men med högskolereformen 2007 ökas det till 20 procent. Om det enskilda universitetet eller högskolan så vill kan man därmed besluta sig för att arbeta med kompletterande urvalsgrunder som antagningsprov, intervjuer etc, vilket möjligen skulle kunna gynna gruppen studenter med en behörighet från folkhögskolan.

Avbrott och att ”lyckas” med studierna

Frågan om avbrott och hur studenterna ”lyckas” med sina studier, visade sig rymma en tämligen stor problematik. Eftersom jag med den empiri som fanns tillgänglig inte kunde belägga att gruppen studenter med folkhögskolebakgrund har en högre avbrottsfrekvens, har studien i detta avseende lämnat frågan obesvarad. Det *kan* alltså vara så, men det är inget som denna studie ger svar på. Däremot har stort utrymme ägnats åt att diskutera den problematik som frågan rymmer och också att problematisera de antaganden och normer som frågeställningen är behäftad med. Innan vi vet hur vi ska definiera en ”lyckad” studiegång verkar det omöjligt att använda detta mått för att följa upp en viss studerandegrupp. Så länge man följer den upprättade kursplanen, är studierna då lyckade? Eller är det också en tidsaspekt involverad där en ”lyckad” studiegång ska ske inom en viss tidsram? Ska man dessutom titta på antal omtentor och möjligen också betyg på delkurser? Att överhuvudtaget fundera över hur studenter faktiskt använder universitetet istället för att diskutera utifrån en tänkt eller kanske önskvärd norm av hur de *borde* bete sig vore förmodligen mera fruktbart. Om den ”normale” studenten vid Göteborgs universitet är den ”icke-tradi-

⁴⁸ Närmare bestämt de program som där antagning sker via VHS.

tionella” studenten, vad får det för konsekvenser för vårt sätt att uppfatta verksamheten och de som faktiskt studerar där?

Som framgått av rapporten har jag argumenterat för en viss försiktighet när det gäller att peka ut en specifik grupp studenter och behandla dessa som en kategori vilken tillskrivs vissa karakteristika. Det blir den utpekade gruppen som blir den avvikande om det än så är i positiv eller negativ riktning. Detta ligger i särskiljandets natur. När det gäller programstudenter med folkhögskolebehörighet har vi genom STUG-analysen sett att de är ”äldre”, de har oftare föräldrar med enbart grundskoleutbildning, och de är oftare kvinnor. På så sätt är de avvikare mot den genomsnittliga studenten. Men det behöver ju inte betyda att det är folkhögskolebakgrunden som är den gemensamma nämnaren för gruppen. Balke (2002) har tidigare visat att det som är kännetecknande för den grupp studenter vars föräldrar har som högst grundskoleutbildning är att de är ”äldre” när de påbörjar studierna och de är i högre utsträckning kvinnor. Det verkar därmed som att gruppen ”studenter med folkhögskolebakgrund” stämmer väl överens med den analys som Balke gjort. Det är dessutom tämligen logiskt. Är man något äldre när man påbörjar studierna har man ju hunnit med andra saker som exempelvis gått på folkhögskola.

Ett rimligt antagande borde också vara att om man studerar hela gruppen studenter vars föräldrar har högst grundskola, torde en viss andel av dessa studenter innan de påbörjade universitetsstudierna ha studerat inom den kommunala vuxenutbildningen. Att studera som vuxen, vare sig det är på folkhögskola eller inom kommunal vuxenutbildning, kan således vara en gemensam bakgrund för fler inom denna grupp. Man kan därmed spekulera i om det är några skillnader att ha läst på folkhögskola före studierna, gentemot att läst inom den kommunala vuxenutbildningen? Kanske är det just erfarenheten av att ha studerat som vuxen, som gör denna grupp unik, gentemot andra studentgrupper? Hur detta exakt ser ut vet vi inget om. Däremot finns det kartlagt i många studier att en av de stora effekterna av studier i vuxen ålder är starkt självförtroende och en ökad tilltro till den egna förmågan.⁴⁹

⁴⁹ Se exempelvis Lander & Larson (2000); Larsson, Fransson och Alexandersson (1990); Höghiemi (1990); Andersson, Laginder, Larsson och Sundgren (1996).

Studentgruppens egna beskrivningar

Studenterna har i denna studie fått komma till tals dels genom en tidigare genomförd STUG-undersökning, dels genom ett selekterat urval av intervjupersoner. Enkäten, som kom att innefatta 130 studenter, visade i vissa avseenden en samstämmig bild av hur denna grupp beskriver sina studier. Framför allt gällde detta förväntningar på studierna och infriandet av dessa. Studenterna hade ofta betydligt högre förväntningar än hur de upplevde att det sedan blev. Speciellt höga förväntningar hade de på lärarna, vilka i hög grad inte kom att infrias? Hur ska man tolka detta? En viss vägledning kan ges genom att se på resultat från tidigare studier. Det framkommer nämligen att när analyser görs mellan studenter med olika social bakgrund skiljer sig svaren mellan de som har grundskoleutbildade föräldrar och de som har högskoleutbildade (Balke, 2002). Framför allt kvinnliga studenter från hem där föräldrar har grundskola som högsta utbildning har större förväntningar på universitetsstudierna och på lärarna, och visar en större besvikelse när det gäller infriandet av förväntningarna. Det är således ett liknande resultat som i föreliggande studie.

Men för att också knyta an till denna grupps specifika utbildningsbakgrund, dvs att de har gått på folkhögskola, kan man möjligen tänka sig att de höga förväntningarna på studierna konstrueras under folkhögskoletiden. I intervjuerna talar nästan samtliga om mötet med lärarna som mycket positivt. De är engagerade och intresserade och är bra på att möta och se dig som person. Samma sak har också kommit fram i flera av de studier som jag relaterade till i kapitel 3. Här talas om den ”inhägnade” upplevelsen, om bemötandet från lärargruppen, om en självförtroendestärkande tillvaro etc (Paldanius, 2003; Nitzler m fl, 1996). Kanske skapar den personliga atmosfären på folkhögskolan förväntningar om att lärarna på universitetet ska bete sig på liknande sätt? Utan tvekan är emellertid de höga förväntningar som denna grupp har på studierna och på lärarna, viktig att ta på allvar. När det blir alltför stora glapp mellan förväntningar och infriandet av dessa, blir naturligtvis risken för besvikelse stor. Om det nu skulle vara så att folkhögskolegruppen har en högre avbrottsfrekvens (vilket alltså inte kunnat visas i denna studie) så kan en möjlig förklaring ligga här. Utbildningen visade sig inte leva upp till det som man hade tänkt sig.⁵⁰

⁵⁰ Emellertid förtjänar det att påpekas att när Balke (2002) analyserar de båda studentgrupper som har grundskole-, respektive högskoleutbildade föräldrar, framkommer att de som har flest uppehåll/avbrott är manliga studenter med grundskoleutbildade föräldrar. Däremot gör kvinn-

Enkätsvaren visar också en annan bild, nämligen att en förhållandevis stor andel av studenterna faktiskt inte lägger ner så många timmar på sina studier som helfartsstudier egentligen borde kräva. Drygt en fjärdedel lägger ner som mest 20 timmar i veckan på sina studier. Detta kan tyckas anmärkningsvärt. Nästan lika många anser emellertid också att studierna är för lätta. Detta resultat talar inte för att studenter med folkhögskolebakgrund, i så fall skulle ha svårare för studierna eller anse de vara mer krävande än andra studenter. Även här kan en koppling göras till Balkes (2001) resultat där det visade sig att den tid som studenterna lägger ner på sina studier varierar kraftigt mellan programmen. Studenter vid lärarutbildningen och vid samhällsvetenskapliga utbildningar tillhör dem som svarat att de lägger ner minst tid på utbildningen. Här hamnar ju flertalet av de studerande med folkhögskolebehörighet. Studenter som studerar inom det konstnärliga området, samt inom medicin och vård lägger däremot ner mest tid på sina studier. Man ska dock inte glömma bort att det också är en stor andel (20 procent) av studenter med folkhögskolebakgrund som lägger ner mer än 40 timmar i veckan på studierna. Detta kan relateras till att ungefär en tiondel anser studierna vara alltför tunga. Av detta kan konstateras att det alltså finns en heterogenitet i gruppen. I gruppen studenter med folkhögskolebakgrund återfinns således hela spektrat av studenter, dvs de som lägger ner lite tid, de som lägger ner mycket tid, de som tycker det är för lätta studier, de som tycker det är för krävande, samt de som tycker att det på det hela taget fungerar rätt så väl.

Om man så funderar över vad som framkom i de åtta intervjuerna ges bilden av ambitiösa och målinriktade studenter, där några visserligen tillåtit sig att dra ner på studietakten och genomföra studierna i ett lugnare tempo, men där ambitionerna om att slutföra studierna är starka. Detta med undantag av de två som redan avbrutit studierna. Anledningar bakom ett lägre tempo är såväl arbete som sjukdom, eller bara en önskan om att kunna genomföra studierna något lugnare. Detta visar på att det faktiskt finns en "elasticitet" i systemet som möjliggör att helfartsstudier bedrivs på lägre fart än vad som är tänkt i en "normal" studiegång. Kanske kan detta betraktas som ett av studiens positiva resultat. Det går att "fixa" sin egen studiegång och ta sig igenom studierna utan att för den skull känna sig pres-

liga studenter med högskoleutbildade föräldrar fler avbrott/uppehåll än vad kvinnor med grundskoleutbildade föräldrar. De förstnämnda gör dock kortare uppehåll, medan den sistnämnda gruppen tenderar att göra färre men längre studieuppehåll.

sad att göra detta i en förväntad takt. Detta förutsatt att man som student inte är beroende av studiemedel, vilket flertalet studenter ändå är.

Det blir också tydligt i intervjuerna att studenterna har mött olika sidor av universitetet. Vissa är mer kritiska än andra till hur studierna är upplagda, men alla som är kvar i studier uttrycker tydligt att de hamnat rätt när det gäller utbildningsval (för ett par efter att ha bytt eller prövat på annat program). De beskrivningar som studenterna gör av mötet med universitetet rör sig alltifrån ett upplevt kaos där ingenting verkade fungera speciellt bra, till ett traditionellt, hierarkiskt och stelbent universitet. Det ges bilder av lärare som är omhändertagande och måna om studenterna, och som erbjuder en inspirerande undervisning. Men det ges också bilder av lärare som inte bemödar sig om att lära sig namnen på studenterna, om ständigt nya föreläsare, om en traditionell pedagogik där det enbart är envägskommunikation som råder. Någon tar upp att kravnivån är väldigt olika vid olika institutioner, och menar att kravnivån därtill varit för låg i vissa lägen. Någon tar också upp att tempot kanske är väl högt i vissa ämnen, och kurserna skulle tjäna på att inte vara så komprimerade. Bilden av universitetet är således heterogen och även i de fall där två intervjupersoner gått samma utbildning skiljer sig erfarenheterna åt. Detta visar också på att preferenserna för hur det *bör* vara att läsa vid universitetet inte är lika för studenter som har en gemensam bakgrund i folkhögskolestudier.

Inledningsvis ställdes en fråga huruvida studien kunde belysa om det fanns något gemensamt som studenter med folkhögskolebakgrund har med sig när de kommer till universitet, dvs något som särskiljer gruppen från övriga studenter. Det var tydligt att denna fråga inte var självklar för flera av studenterna. - Hur då? fick jag ofta till svar, och fick då förklara mig med om de kände att det var något de hade med sig från folkhögskolan som inte andra studenter hade. Som framkom i personporträtten var svaren olika. Det fanns de som direkt relaterade till ett annat sätt i att se på kunskap och att de lärt sig att inte vara alltför betygsfixerade. Det fanns också de som inte kunde se några särskiljande drag alls, mer än möjligen att de var lite äldre när de började sina universitetsstudier. Man kan då fundera över i relation till frågan ovan, om detta är ett "bra" resultat. Vill folkhögskolan att "deras" studenter ska skilja ut sig på något sätt? Och är det i så fall "rätt" svar som vissa av studenterna har gett? När studenterna relaterar till en vidare kunskapssyn och en annan tilltro till sin förmåga än enbart prestationen på tentan, så borde det ju vara ett önskvärt resultat. Detta tyder på att studenterna fått med sig en pedagogisk grundsyn som inte enbart är kopplad till prestationen här och nu, utan kan se sitt lärande i ett mera

långsiktigt perspektiv. Detta måste ju vara en av folkbildningens pedagogiska grundpelare. Men kanske är det andra resultatet lika gott, dvs de studenter som inte vill skilja ut sig gentemot sina övriga kurskamrater genom att göra sig själva till avvikare. Även här skulle man kunna säga att folkhögskolan har nått sitt syfte. Studenterna har fått en behörighet till vidare studier och de har också fått verktyg att anpassa sig till den rationalitet som undervisningen bedrivs utifrån. På så sätt är folkhögskolan så god som någon annan utbildningsanordnare på att förbereda eleverna för en framtida studiesituation. Återstår så för folkbildningen själv att definiera vad som är önskvärt och hur frågan därmed ska besvaras?

En kort genusreflektion

Grundutbildningen vid Göteborgs universitet är kvinnodominerad. Detta återspeglas också i den grupp studenter som har folkhögskolebakgrund. Analysen av uppgifterna i Ladok visar att två tredjedelar av studenterna i grundutbildningen är kvinnor, vilket också gäller för studenter med behörighet från folkhögskolan. Av STUG-materialet framkommer en något annan bild, nämligen att folkhögskolegruppen kännetecknas av en högre kvinnodominans än vad som gäller för hela studentgruppen. I det ena fallet, dvs Ladok-uppgifterna, gäller uppgifterna för hela studentgruppen som registrerats vid både program och fristående kurser, under sex läsår. STUG-materialet däremot gäller enbart programutbildningar och studenter som registrerats under tre specifika terminer (ht 99, vt 00 samt ht 00). Att bilden av könsfördelningen skiljer sig åt är därmed inte konstigt. Den slutsats man kan dra är således att de studenter som har folkhögskolebakgrund och som väljer att gå en programutbildning oftare är en kvinna, än vad som gäller för hela denna grupp när man också räknar in de fristående kurserna.

Studenter med folkhögskolebakgrund och breddad rekrytering

Kartläggningen har visat att programstudenter som kommer till Göteborgs universitet med en behörighet från folkhögskolan kännetecknas av att de är något äldre än ”genomsnittsstudenten”, har i större utsträckning kortutbildade föräldrar och är i högre utsträckning än ”genomsnittsstudenten” en kvinna. De studerande är också uppväxta i Sverige och har svenska som modersmål. Hur faller då dessa karakteristika inom ramen för de kriterier som gäller för breddad rekrytering? Är studenter med folkhögskolebak-

grund en önskvärd grupp att rekrytera? Enligt vad som framkommer i den deklARATION som regeringen gör i proposition 2004/05:162, ska varken ”social bakgrund, könstillhörighet, etnisk tillhörighet, funktionshinder, bostadsort eller sexuell läggning” (s 143) utgöra ett hinder för högskestudier. Det är intresset och förmågan som ska vara styrande för valet av högre utbildning. Huruvida studenter med folkhögskolebakgrund i större utsträckning har ett funktionshinder framkommer inte av kartläggningen i denna studie. Inte heller vilken sexuell läggning de har. När det gäller bostadsort vet vi endast att en tredjedel kommer från Göteborgstrakten, ungefär hälften från Halland, Västra Götaland och övriga Götaland, och resterande från Svealand och Norrland. I relation till hela den övriga studentgruppen (Balke, 2001) rekryteras studenter med folkhögskolebakgrund i mindre utsträckning från den nära Göteborgsregionen och i högre utsträckning från Halland, Västra Götaland och övriga Götaland. På så sätt kan man möjligen hävda att rekryteringen av denna grupp är geografiskt bredare och i den meningen möjliggör önskvärd att rekrytera.

Även förstås, när det gäller social bakgrund, så är gruppen önskvärd ur rekryteringssynpunkt. Utan tvekan kommer denna studentgrupp i högre utsträckning från ”icke-akademiska” hemmiljöer. Om breddad rekrytering ska vara en kraft för social förändring, som det står i propositionen citerad ovan, torde ett enkelt sätt att öka andelen studenter från ”icke-akademiska” hem vara att öka antalet platser inom den särskilda folkhögskolekvoten. Däremot är de ”äldre” när de börjar sina studier och har också en något högre kvinnodominans än vad som gäller för hela gruppen studenter. Sett ur detta perspektiv är gruppen möjligen inte lika ”önskvärd” när det gäller insatser för breddad rekrytering. En redan stark kvinnodominans vid universitet förstärks således med denna grupp studenter. Dessutom väljer de till stora delar kvinnodominerade utbildningar, varför inte heller gruppen bidrar till att motverka en traditionell könsdifferentiering mellan utbildningar och yrken. Inte heller verkar det som att denna grupp bidrar till att öka den etniska mångfalden. När det gäller ålder har regeringen snarare pläderat för en tidigare övergång till högre studier, dvs antalet studenter som kommer i tämligen direkt anslutning från gymnasiet bör öka.⁵¹ Även i detta avseende blir det därmed problematiskt att argumentera för en ökad rekrytering av folkhögskolestuderande. Utifrån de politiska viljeyttringarna är det således inte helt självklart att denna studentgrupp är önskvärd att re-

⁵¹ Detta kommer exempelvis till uttryck genom regeringens förslag att ta bort urvalskvoten som premierar 5 års arbetslivserfarenhet (se prop 2004/05:162).

krytera. Om denna studentgrupp utifrån detta resonemang är ”lagom stor”, kan inte denna rapport utvisa. Svaret på frågan beror snarast på om man anser att folkhögskolan är en viktig rekryteringsväg. Kanske är detta närmast en ideologisk fråga, vilken handlar om att hålla vägen till universitetet öppen genom alternativa ingångsdörrar.

10. Referenser

Andersén, A. (2004). *Bryggan II. Visionen – Vägen – Verkligheten*. Slutrapport/Utvärdering från projektet Bryggan II. Mälardalens Högskola

Andersén, A., Lundin, A. & Sundgren, G. (2003). *Folkbildningens särart? Offentlighet, forskning och folkbildares självförståelse*. Delbetänkande av Utredningen för statens utvärdering av folkbildningen 2004. SOU 2003:94. Stockholm.

Andersson, E., Larson, M. & Wärvik, G-B. (2000). *Kunskapslyftet på folkhögskola. Deltagarnas motiv för studier och för valet av folkhögskola samt deras syn på undervisningen*. Stockholm: Folkbildningsrådet.

Andersson, E., Laginder, A-M., Larsson, S. & Sundgren, G. (1996). *Cirkelsamhället. Studiecirkelars betydelser för individ och lokalsamhälle*. Delbetänkande av Utredningen för statlig utvärdering av folkbildningen. SOU 1996:47. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Askling, B., Christiansson, U. & Foss-Fridlitzius, R. (2001). *Livslångt lärande som idé och praktik i högskolan*. Högskolverkets rapportserie 2001:1 R. Stockholm: Högskoleverket

Assarsson, L. & Sipos Zackrisson, K. (2005). *Iscensättande av identiteter i vuxenstudier*. Linköping Studies in Education and Psychology No. 103. Linköpings universitet, Department of Behavioural Sciences.

Balke, G. (2001). *Vad tycker du om dina studier? Utvärdering av programutbildningarna vid Göteborgs universitet*. STUG-projektet: Studerande vid Göteborgs universitet 2001:1.

Balke, G. (2002). *Olika bakgrund – olika uppfattning. Programstudenter från hem med olika utbildningsbakgrund och deras bedömning av studier och studiesituationen*. STUG-projektet: Studerande vid Göteborgs universitet 2002:2.

Balke, G. (2005). *Vilka läser och vad tycker de om studierna? Utvärdering av fristående kurser vid Göteborgs universitet*. STUG-projektet: Studerande vid Göteborgs universitet 2005:1.

Bergstedt, B. & Helmstad, G. (2003). *Existens och folkbildning. I Deltagares upplevelse av folkbildningen*. SOU 2003:112. Stockholm: Utbildnings- och kulturdepartementet.

Brandell, L. (2001). *Studenterna i Sverige. Om livet och tillvaron som student vid sekelskiftet 2000*. Högskoleverkets rapportserie 2001:26 R. Stockholm: Högskoleverket

Cliffordson, C. (2004). *De målrelaterade betygens prognosförmåga. Pedagogisk forskning i Sverige. Årg 9, Nr 2*.

Ericson, B. (Red.). (2005). *Breddad rekrytering – med förhinder?: ett möte mellan olika utbildningstraditioner. Om erfarenheter från en forskningscirkel, där lärare från folkhögskola och högskola möts i en dialog om ”pedagogiska grundfrågor”*. Borlänge: Björnen i samarbete med Högskolan i Dalarna – Dalacampus och Dalafolkhögskolorna.

Gustavsson, B. (2005). *Folkbildningens villkor i den senmoderna epoken. I (A-M. Laginder & I. Landström). (Red.). Folkbildning – samtidigt eller tidlös? Om innebörder över tid*. Mimer och Linköpings universitet.

Göteborgs universitet. Årsberättelse för 2003.

Göteborgs universitet. Årsberättelse för 2004.

Göteborgs universitet. Årsberättelse för 2005.

Göteborgs universitet (2006). *Likabehandling och breddad rekrytering av studenter. Handlingsplan för 2006*.

Hagberg, E. & Omsäter, M. (2006). *Universitetets fönster. Om samarbetet mellan Grundtviginstitutet och folkhögskolan i Biskopsgården 1999-2004*. Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet rapport nr 4.

Hartman, P. (1999). *Att mötas i studier – en studie av vuxenstuderande i folkhögskola och studieförbund*. Linköpings universitet. Vuxenutbildningscentrums skriftserie nr 14.

Höghiell, R. (1992). *Folkhögskolans pedagogiska praxis: en studie av pedagogiska arbetsformer på långa kurser*. Rapport 1992:1. Högskolan för lärarutbildning i Stockholm och Institutionen för pedagogik. Stockholm: HLS.

Höghielm, R. (1990). *Effekter av deltagande i komvux: en uppföljning 1986-1989*. Rapport 1990:1. Högskolan för lärarutbildning i Stockholm, Institutionen för pedagogik.

Högskoleverket (2005). *Universitet och högskolor. Högskoleverkets årsrapport 2005*. Högskoleverkets rapportserie 2005:26 R. Stockholm: Högskoleverket.

Högskoleverket och Statistiska centralbyrån. (2005). *Universitet och högskolor. Genomströmning och resultat i högskolans grundutbildning t.o.m. 2003/04*. Statistiska meddelanden UF 20 SM 0502. Stockholm: SCB.

Högskoleverket (2002). *Studieresultat och bakgrund*. Statistik och Analys. Stockholm: Högskoleverket.

Karlsson, G. (2001). *Omdömen med omdöme. En studie om folkhögskolans studieomdömen*. Vuxenutbildarcentrums skriftserie nr 16. Linköpings universitet.

Lander, R., & Larson, M. (2000). *Kunskapslyftets effekter på kort sikt. En enkätstudie av deltagare och jämförelsegrupper mellan 1998 och 1999 (IPD-rapporter 2000:07)*. Göteborg: Göteborgs universitet, Institutionen för pedagogik och didaktik.

Larsson, S. (2005). Förnyelse som tradition. I (A-M. Laginder & I. Landström). (Red.). *Folkbildning – samtidig eller tidlös? Om innebörder över tid*. Mimer och Linköpings universitet.

Larsson, S. (1993). Om kvalitet i kvalitativa studier. *Nordisk pedagogik*, 13(4), 194-211.

Larsson, S., Fransson, A. & Alexandersson, C. (1990). *Vuxenpedagogisk vardag: om undervisning i komvux*. Rapport nr 1990:11. Institutionen för pedagogik, Göteborgs universitet.

Lorentz, H. (2005). *Utbildning för breddad rekrytering: Pilotprojekt Mångfaldslinjen College år 2002/2003 – att ta sig från gymnasieskola via folkhögskola till Lunds universitet*. En utvärderingsrapport. Nr 84. Lund: Pedagogiska institutionen.

Malmgren, K. (2006). *Samverkan folkhögskola – högskola. Brobygge från två håll*. Grundtviginstitutet vid Göteborgs universitet rapport nr 3.

Nitzler, R., Landström, I., Andersson, I. & Eriksson, U. (1996). *Värden i folkhögskolevärlden*. SOU 1996:75. Stockholm: Utbildningsdepartementet.

Paldanius, S. (2003). Det här borde alla få pröva! I *Deltagares upplevelse av folkbildningen*. SOU 2003:112. Stockholm: Utbildnings- och kulturdepartementet.

Petri, C. (1999). *Traditionella och icke-traditionella studenter*. Studenterna i Sverige. StudS. Arbetsrapport nr 8. Stockholm: Högskoleverket.

Proposition 2001/02:15. *Den öppna högskolan*. Utbildnings- och kulturdepartementet.

Proposition 2004/05:162. *Ny värld – ny högskola*. Utbildnings- och kulturdepartementet.

Rekryteringsdelegationen. (2004). *Breddad rekrytering en fråga om visioner, incitament och attityder*. Dnr 22/04. Utbildnings- och kulturdepartementet.

SOU 2004:29. *Tre vägar till den öppna högskolan*. Utbildnings- och kulturdepartementet.

Svensson, A. (2004). Gymnasiebetyg eller högskoleprov som urvalsinstrument? Fallet civilingenjörsutbildningarna. *Pedagogisk forskning i Sverige*. Årg 9, Nr 1.

Åberg-Bengtsson, L. (2005). *Hur roligt är det att vara student? En undersökning av studiemiljön vid Göteborgs universitet*. STUG-projektet: Studerande vid Göteborgs universitet 2005:2.

Bilaga 1

Antal antagna och antal behöriga sökande i folkhögskolekvoten, hösten 2001. Tabellen är baserad på erhållen statistik från Verket för Högskoleservice hösten 2005.

Program	Antal antagna	Antal behöriga sökande
Läroprogrammet, 140-220p (flera inriktningar)	35	517
Europaprogrammet, 160p (flera inriktningar)	10	248
Socionomprogrammet, 140p	9	279
Programmet för juris kandidatexamen, 180p	6	110
Programmet för social omsorg och socialpedagogik, 140 p	5	114
Utb progr med inr mot personal- och arbetslivsfrågor, 120p	4	90
Adb-programmet, 80p	4	43
Systemvetarprogrammet, 160 p	4	59
Naturvetenskapligt basår (mat-nat)	3	18
Förvaltningsprogrammet (pol.mag), 160p	3	20
Sjukgymnastprogrammet, 120p	3	133
Civilekonomprogrammet, 160/200p (flera inriktningar)	3	72
Apotekarprogrammet, 200p	2	16
Datavetenskapligt utbildningsprogram, 120/160p	2	10
Datalingvistprogrammet, 120/160p	2	9
Psykologprogrammet, 200p	2	125
Sjuksköterskeprogrammet, 120p	2	88
Tandhygienistprogrammet, 120p	2	20
Dietistprogrammet, 160p	2	82
Biologiprogrammet, 120/160p	2	19
Handelshögskolans logistikprogram, 120p	2	22
Samhällsvetenskapligt miljövetarprogram, 160p	2	16
Marint program, 120/160p (olika inriktningar)	2	23
Arbeterapeutprogrammet, 120	1	49
Religionsvetenskapligt program, 140/160p	1	33
Molekylärbioologi-program, 120/160p	1	7
Kemiprogram, 120/160p	1	2
Biovetenskapligt läkemedelsprogram, 180p	1	12
Tandläkarprogrammet, 200p	1	19
Receptarieprogrammet, 120p	1	24
Logopedutbildningen, 160p	1	36
Läkarutbildningen, 220p	1	74
Sjukhusfysikerprogrammet, 180p	1	3
Kostekonomprogrammet, 120p	1	17
	122	2 409

Vilken folkhögskola kommer de sökande ifrån?

Göteborgs folkhögskola	41	Medlefors folkhögskola	2
Arbetarrör folkhögskola	32	Nordvästra Skånes fhsk	2
Wendelsbergs folkhögskola	32	Runö folkhögskola	2
Kvinnofolkhögskolan	22	Sjöviks folkhögskola	2
Löftadalens folkhögskola	19	Storumans folkhögskola	2
Ljungskile folkhögskola	18	Tollare folkhögskola	2
Nordiska folkhögskolan	17	Vara folkhögskola	2
Billströmska folkhögskolan	16	Örebro folkhögskola	2
Hjälmareds folkhögskola	15	Österlens folkhögskola	2
Helsjöns folkhögskola	10	Katrinebergs folkhögskola	2
Sörängens folkhögskola	9	Alsta folkhögskola	1
Folkhögskolan Hvilan	8	Birkagårdens folkhögskola	1
Sundgårdens folkhögskola	8	Bollnäs folkhögskola	1
Värnamo folkhögskola	7	Brunnsviks folkhögskola	1
Kävesta folkhögskola	6	Eskilstuna folkhögskola	1
Skinnskattebergs folkhögskola	6	Finska folkhögskola	1
Skurups folkhögskola	6	Framnäs folkhögskola	1
Fridhems folkhögskola	5	Grebbestads folkhögskola	1
Skeppholmens folkhögskola	5	Grimslövs folkhögskola	1
Ölands folkhögskola	5	Gripsholms folkhögskola	1
Angered folkhögskola	4	Hagabergs folkhögskola	1
Dalslands folkhögskola	4	Hantverkets folkhögskola	1
Gotlands län folkhögskola	4	Härnösands folkhögskola	1
Hellidens folkhögskola	4	Hjo folkhögskola	1
Skara stifts folkhögskola	4	Hållands folkhögskola	1
St Birgittas folkhögskola	4	Högalids folkhögskola	1
St Sigfrids folkhögskola	4	Irlandslinjen	1
Axevala folkhögskola	3	Kageholms folkhögskola	1
Blekinge läns folkhögskola	3	Lillsveds folkhögskola	1
Folkhögskolan Vårdinge by	3	Litorina folkhögskola	1
Fornby folkhögskola	3	Lunnevads folkhögskola	1
Fristads folkhögskola	3	Malmfältets folkhögskola	1
Gamleby folkhögskola	3	Malmö folkhögskola	1
Ingesunds folkhögskola	3	Malungs folkhögskola	1
Jämshögs folkhögskola	3	Mariannelunds folkhögskola	1
Kjesätters folkhögskola	3	Mora folkhögskola	1
Lidingö folkhögskola	3	Mullsjö folkhögskola	1
Röda korsets folkhögskola	3	Pitedalens folkhögskola	1
S Vätterbygdens folkhögskola	3	Sigtuna folkhögskola	1
Stockholms folkhögskola	3	Skarpnäcks folkhögskola	1
Västerbergs folkhögskola	3	Sommenbygdens folkhögskola	1
Västerhaninge folkhögskola	3	Stensunds folkhögskola	1
Vimmerby folkhögskola	3	Sunderby folkhögskola	1
Viskadalens folkhögskola	3	Södertörns folkhögskola	1
Ädelfors folkhögskola	2	Uppsala folkhögskola	1
Bona folkhögskola	2	Väddö folkhögskola	1
Dagfolkhögskola	2	Vadstena folkhögskola	1
Edelviks folkhögskola	2	Valjevikens folkhögskola	1
Eslöws folkhögskola	2	Valla folkhögskola	1
Geijerskolan	2	Wiks folkhögskola	1
Glimåkra folkhögskola	2	Ålsta folkhögskola	1
Hästsportens folkhögskola	2	Östra Grevie folkhögskola	1
Kvarnby folkhögskola	2		
Långbro folkhögskola	2		
Långholmens folkhögskola	2		
Marieborgs folkhögskola	2		

Totalt uppgifter på 452 av 1919 studenter

Frågor ur STUG-enkäten till programstudenter (Balke, 2001).

Fråga 27. Vilka förväntningar hade du på programstudierna innan du började läsa?

Jag förväntade mig att

- studierna skulle vara intressanta
- jag skulle klara studierna mycket lätt
- lärarna skulle vara kunniga
- lärarna skulle vara stimulerande
- jag skulle få en inblick i olika forskningsaktiviteter
- det skulle vara roligt att vara student
- det skulle vara höga krav i studierna
- sammanhållningen bland studiekamraterna skulle vara mycket god
- studierna skulle vara lärorika
- det egna ansvaret för studierna skulle vara stort
- jag skulle engagera mig i kårarbetet
- det skulle vara lätt att få hjälp med studierna/studievägledning
- studierna skulle vara personligt utvecklande
- jag skulle få många nya vänner
- studierna skulle vara relevanta för framtida yrkesverksamhet
- det skulle vara lätt att förstå kurslitteratur på svenska
- det skulle vara lätt att förstå kurslitteratur på engelska

I direkt anslutning ställdes sedan samma frågor men nu formulerade som hur studenterna faktiskt upplevde att det var:

Fråga 28. Hur tycker du att det är nu på programmet?

Jag tycker att

- studierna är intressanta
- jag klarar av studierna mycket lätt
- lärarna är kunniga
- lärarna är stimulerande
- får en inblick i olika forskningsaktiviteter
- det är roligt att vara student
- det är höga krav i studierna
- sammanhållningen bland studiekamraterna är mycket god
- studierna är lärorika
- det egna ansvaret för studierna är mycket stort
- jag engagerar mig i kårarbetet
- det är lätt att få hjälp med studierna/studievägledning
- studierna är personligt utvecklande
- jag har fått många nya vänner
- studierna är relevanta för framtida yrkesverksamhet
- det är lätt att förstå kurslitteratur på svenska
- det är lätt att förstå kurslitteratur på engelska

Intervjuformulär

Namn: _____

Ålder: _____

Familjeförhållanden:

Kön: Kvinna
 Man

singel
 sambo/gift
 barn _____st

Tidigare utbildning: (Fylls i av mig före intervjun och kompletteras av IP.)

- grundskola
- gymnasieskola, utb program/linje _____
- utländsk utbildning _____
- Folkhögskola _____
- Utbildning _____

Påbörjade högskolestudier/avslutade högskolestudier: (Fylls i av mig före intervjun och kompletteras av IP.)

- Utbildningsprogram _____ Påbörjades/avslutades ht/vt _____
- Utbildningsprogram _____ Påbörjades/avslutades ht/vt _____
- Utbildningsprogram _____ Påbörjades/avslutades ht/vt _____
- Fristående kurser med inriktning mot _____ ca _____st
- Högskolestudier på andra orter? _____

Föräldrars högsta utbildning

Modern:

- Grundskola
- Yrkesutbildning _____
- Gymnasieskola
- Högskola

Fadern:

- Grundskola
- Yrkesutbildning _____
- Gymnasieskola
- Högskola

1. Hur kom det sig att du bestämde dig för att söka till universitetet?

- Hur tänkte du inför valet om att börja studera? (Framtida arbete/arbetsmarknaden? Intressanta ämnen? Personligt utvecklande?) Pratade du med någon om dina tankar? Vad fick du för råd? (Diskuterade du med familj, vänner, lärare etc?)
- Har du kompisar eller syskon som studerar på högskolan?
- Hade tiden på folkhögskolan något med beslutet att studera på högskolan att göra? I så fall på vilket sätt?
- Fanns det andra alternativ, dvs arbete etc....
- Varför sökte du just till GU? Andra alternativ?

2. Blev det som du förväntade dig?

- Vad saknades för att förhindra avbrott?
- T ex Avbrott från GU, byte av program, studieuppehåll, långt mellan betygsrapporteringarna, etc
- Vad är det som har påverkat dina val? Arbetsformer, Arbetsböda, Personliga förhållanden, etc

3. Hur har studierna varit tycker du?

- Roligt, lärorikt, stimulerande, ointressant, svårt...
- Har undervisningsformer och arbetsformer passat dig? Har du upplevt att ni som studenter kunnat påverka?

3. Om du jämför dina studier vid folkhögskolan jämfört med högskolan, vad är skillnaden?

- Finns det en skillnad i hur man ser på kunskap, hur man lägger upp undervisningen, vad som värdesätts av lärarna etc?
- Är det någon skillnad som student att ha denna erfarenhet, jämfört med kurskamrater som inte har denna utbildningserfarenhet?

4. Vad gör du nu?

- Vad har universitetsstudierna gett dig?

(Till dem som avbrutit)

- Hur ser du på möjligheten att studera vid universitetet/högskolan igen?
- Hur skulle din situation se ut för att du skulle kunna återuppta dina studier?
- Hur skulle universitetet, villkoren för studier och undervisningen se ut för att högskolestudier skulle vara intressanta för dig?